

ZPRÁVODAJ KVZ

ZPRÁVODAJ KANCELÁŘE
VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE PRO
ZASTUPOVÁNÍ
ČESKÉ REPUBLIKY PŘED
EVROPSKÝM SOUDEM
PRO LIDSKÁ PRÁVA

2023

číslo 2 | srpen | ročník 11

Sexualizované násilí

B proti Rusku

Sekundární viktimizace
zranitelné oběti

Whistleblowing

Halet proti Lucembursku

Ochrana oznamovatelů
škodlivého jednání

Velký senát

Grosam proti České republice

*FU QUAN, s. r. o. proti České
republice*

Přehodnocení verdiktu ve dvou
českých případech

Občanské právo

Postavení LGBT+ osob 8

Fedotova proti Rusku

Právní uznání stejnopohlavních svazků.

Macatė proti Litvě

Omezení distribuce knihy queer pohádek.

Y proti Francii

Právo na zapsání neutrálního pohlaví.

Deregulace nájemného 16

Pařízek proti České republice

Zpětné skokové zvýšení nájemného.

Spravedlivý proces 19

AUTO HÉGR, a. s. proti České republice

Ústavní soud odmítl ústavní stížnost, aniž by se výslovně vyjádřil k doplňujícímu podání stěžovatele.

Janáček proti České republice

Ústavní soud stěžovateli nezaslal k vyjádření stanoviska obecných soudů.

Němeček proti České republice

Ústavní soud se formálně nevypořádal s jednou z námitek podjatosti, kterou stěžovatel vznesl vůči soudcům tohoto soudu.

Trestní právo

Sexualizované násilí 22

B proti Rusku

Sekundární viktimizace zranitelné oběti.

Whistleblowing 24

Halet proti Lucembursku

Ochrana oznamovatelů protiprávního a jinak škodlivého jednání.

Zajištění majetku v trestním řízení 30

FU QUAN, s. r. o. proti České republice

Požadavky na náležité formulování stížnostních námitek ve vnitrostátním řízení i v řízení před Soudem.

Policie 33

Francovi proti České republice

Vyšetřování úmrtí při policejním zákroku.

Důkazní prostředky 34

Sárbu proti Rumunsku

Odsouzení založeno na nahrávkách pořízených tajnou kamerou.

Sládek proti České republice

Připuštění výpovědi svědka z přípravného řízení a utajeného svědka.

Kárné řízení s exekutorem 38

Grosam proti České republice

Požadavky na náležité formulování stížnostních námitek ve vnitrostátním řízení i v řízení před Soudem.

Osobní údaje..... 41

L. B. proti Maďarsku

Zveřejňování jmen a adres daňových dlužníků.

Migranti 43

Daraibou proti Chorvatsku

Povinnost státu chránit život a zdraví zadržovaných migrantů.

Vězeňství..... 45

Deltuva proti Litvě

Právo vězně na styk s rodinou.

Úsporná opatření státu..... 47

Žegarac a ostatní proti Srbsku

Dočasné snížení starobních důchodů.

Přístup k informacím..... 48

Saure proti Německu (č. 2)

Odmítnutí žádosti o poskytnutí údajů o bývalých spolupracovnících tajné bezpečnosti.

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

Právo na účinný prostředek nápravy 51

Velký senát Soudu

Odpovědnost politika za komentáře jiných osob na sociální síti 52

Spravedlivé zadostiučinění u mezistátní stížnosti 52

Osvojení dospělé osoby 52

Výkon rozsudků Soudu

Rovný přístup romských žáků ke vzdělání 54

Spravedlivost trestního řízení 54

Nově pořízené anotace a překlady rozsudků Soudu proti třetím státům

Správní právo a Trestní právo 55

Rodinné právo 55

Anotace rozsudků a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva obsažené ve Zpravodaji nejsou úředními rozhodnutími a nejsou závazné. Jsou však autorskými díly chráněnými autorským právem. Zpravodaj jako celek ani jednotlivé anotace v něm obsažené proto nesmí být bez předchozího souhlasu státu reprezentovaného Ministerstvem spravedlnosti zpřístupňovány veřejnosti ani jinak užívány, zejména rozmnožovány, nad rámec volného užití dle § 30 autorského zákona a zákonných licencí dle § 31 a násl. autorského zákona.

Přehled použitých piktogramů

Jednotlivé články Úmluvy a protokolů

článek 2: Právo na život

článek 3: Zákaz mučení

článek 4: Zákaz otroctví a nucených prací

článek 5: Právo na svobodu a osobní bezpečnost

článek 6: Právo na spravedlivé řízení

článek 8: Právo na respektování soukromého a rodinného života

článek 9: Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání

článek 10: Svoboda projevu

článek 11: Svoboda shromažďování a sdružování

článek 14: Zákaz diskriminace

článek 1 Protokolu č. 1: Ochrana majetku

článek 2 Protokolu č. 1: Právo na vzdělání

článek 3 Protokolu č. 1: Právo na svobodné volby

článek 2 Protokolu č. 4: Svoboda pohybu

Ostatní piktogramy

Rozhodnutí proti ostatním státům Rady Evropy

Rozhodnutí proti České republice

Rozhodnutí velkého senátu Soudu

Mezistátní stížnost

Občanské právo

Správní právo

Trestní právo

Užitečné odkazy

Slovo úvodem

Milé čtenářky, milí čtenáři,

v letním čísle Zpravodaje, které právě dostáváte do ruky, naleznete anotace klíčových rozsudků štrasburského soudu za první letošní čtvrtletí. Výjimečně jsme ale zařadili i dva červnové rozsudky, které velký senát Soudu vydal v řízeních proti České republice. Případy před velkým senátem, který řeší jen nejzávažnější otázky výkladu a použití Úmluvy či nejzávažnější otázky všeobecné povahy, nemá náš stát často. Od roku 1993 jich bylo jen [dvanáct](#).

Oba červnové rozsudky jsou hutným právním čtením řešícím spíše procesní než věcné otázky. To však neubírá na jejich důležitosti. Rozsudek *Grosam* klade důraz na to, že i Soud musí dbát zásady právního státu a nevybočovat ze své role, jinak vzniká velké riziko, že jeho rozsudky nebudou přijímány jako spravedlivé a nebudou řádně vykonávány. Rozsudek *FU QUAN* blíže vyjasňuje, jak musí být uplatněna a formulována námitka, kterou chtějí stěžovatelé Soudu předložit, aby se jí mohl věcně zabývat. Více uvnitř Zpravodaje.

Velký senát má aktuálně na stole ještě jednu stížnost, v níž je Česká republika žalovanou stranou. Není v tom však sama, je žalována spolu s dalšími 32 státy. Jedná se o aktuální a naléhavou otázku, zda je současná snaha států o zmírnění dopadů změn klimatu a zastavení globálního oteplování dostatečná, aby ochránila základní práva jednotlivců. Stížnost podalo šest mladých Portugalců ([Duarte Agostinho a ostatní proti Portugalsku a 32 dalším státům](#)), kteří s odkazem na pravidelné požáry během letních veder a prudkých bouří během zimy poukazují na ohrožení svého zdraví, života a obydlí. Na konci září Soud ve věci nařídil ústní jednání. Bude výjimečné jak svou délkou, tak i počtem účastníků. Mnoho není jen žalovaných států, ale i vedlejších účastníků, kterých se do řízení zapojilo několik desítek. Více o stížnosti je možné nalézt [zde](#). Jednání lze sledovat [online](#).

Je však otázkou, zda právě tato stížnost dá Soudu možnost věc posoudit meritorně. Vyvolává totiž velké otazníky z hlediska splnění podmínek přijatelnosti. A to jak ohledně vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy (stěžovatelé se neobrátili na soudy v žádném ze žalovaných států), tak jurisdikce všech žalovaných států (je nejasné, zda například i Česká republika, případně v jaké míře, může být na základě Evropské úmluvy o lidských právech odpovědná za porušení práv portugalských občanů žijících v Portugalsku). Ostatně i Soud stranám sdělil, že se ve svých vystoupeních mají zaměřit jen na otázky přijatelnosti stížnosti. I to může naznačovat, jakým směrem se zatímní úvahy Soudu mohou ubírat.

Stížnost *Duarte Agostinho* ale není jediná stížnost týkající se změn klimatu, kterou se velký senát Soudu zabývá. Na konci března proběhla ústní jednání ve dvou takových stížnostech: [Verein Klima-Seniorinnen Schweiz a ostatní proti Švýcarsku](#) a [Carême proti Francii](#). V první jsou stěžovateli spolek zabývající se dopady změn klimatu na starší osoby a čtyři ženy starší 80 let, ve druhé bývalý starosta jedné z francouzských obcí ležících na pobřeží Atlantského oceánu. Tyto stížnosti, jejichž podstata je stejná – namítaná nedostatečná činnost státu pro zamezení změn klimatu –, mohou představovat větší příležitost, aby se Soud k těmto otázkám vyslovil i po věcné stránce. Vedle toho před Soudem

leží i [sedm dalších klimatických stížností](#) směřovaných jako proti jednotlivým státům, tak i proti několika státům společně. Řízení o nich Soud přerušil do doby, než velký senát rozhodne o třech výše zmíněných stížnostech.

V každém případě bude klíčové, jak případný rozsudek Soudu žalované státy vykonají. Rozsudkem věc nekončí a mnohdy následuje delší a komplikovanější fáze jeho výkonu. V oblasti ochrany klimatu bude výkon nepochybně vyvolávat nové výzvy. Výbor ministrů Rady Evropy, který na výkon dohlíží, bude postaven před nelehký úkol, jak zhodnotit, že odsouzený stát přijal dostatečná opatření, aby shledané porušení práv napravil a zajistil, že se nebude opakovat. S vědomím, že opatření jednoho státu mohou mít hmatatelné dopady na globální klima jen stěží.

Výkon rozsudků Soudu představuje výzvu pro mnohé státy nejen v oblasti klimatu. Počátkem července zveřejněná [zpráva](#) o výkonu rozsudků Soudu v členských státech Evropské unie ukazuje, že přibližně 40 % rozsudků, které vyvolávají potřebu přijetí obecných opatření k nápravě, vydaných za posledních 10 let, zůstává nevykonáno. Průměrná doba řízení o výkonu těchto rozsudků činí více než 5 let. Přijetí obecných opatření, kterými je mnohdy změna zákona, nutně nějaký čas zabere, a do nevykonaných rozsudků za posledních 10 let autoři zprávy započítali i rozsudky z posledního roku, které objektivně v takto krátkém čase vykonány být nemohly. I tak je ze zprávy nicméně patrné, že některé státy výkonu rozsudků Soudu nevěnují potřebnou pozornost a zdroje.

Česká republika mezi ně naštěstí nepatří. I zpráva naši zemi označuje jako příklad dobré praxe. Naše kancelář, jak se dozvídáte ve Zpravodaji, věnuje výkonu rozsudků Soudu velkou pozornost a úsilí. Kromě [Kolegia](#), které výkon zaštiťuje, letos završujeme čtyřletý projekt financovaný z Norských fondů, jehož cílem je podpořit a posílit naplňování mezinárodních lidskoprávních závazků v každodenní praxi orgánů veřejné moci. Jaké výzvy to představuje, jak je překonávat a jaké nové nástroje jak pro soudce, úředníky či legislativce jsme v projektu připravili, představíme na závěrečné mezinárodní konferenci *Making human rights a reality: Implementace mezinárodních lidskoprávních závazků na vnitrostátní úrovni*, která se uskuteční 23. listopadu v Praze. O konferenci a projektu více i příště. Sledujte též novinky na [sociálních sítích](#).

Příjemné čtení

Petr Konůpka,
vládní zmocněnec

Pozvánka

Save the date: Chystáme konferenci.

Buďte u toho s námi!

Dne 23. listopadu 2023 pořádáme v pražském Operu celodenní mezinárodní konferenci zaměřenou na implementaci mezinárodních lidskoprávních závazků. Konferenci bude možné sledovat i online.

Bližší informace o programu, řečnících a registraci budou k dispozici během září na [webu konference](#) a na našich [sociálních sítích](#).

tým KVZ

KONFE
—
RENCE

Making Human Rights a Reality:

Implementace mezinárodních lidskoprávních závazků na vnitrostátní úrovni.

23. listopadu 2023
Opero, Praha
www.konference.mezisoudy.cz

Pořádá kancelář
vládního zmocněnce

MEZI—SOUDY

Ministerstvo spravedlnosti
České republiky

Norway
grants

Postavení LGBT+ osob

**Rozsudek ze dne 17. ledna 2023
ve věcech č. 40792/10, 30538/14
a 43439/14 – Fedotova proti Rusku**

Velký senát Soudu rozhodl čtrnácti hlasy ku třem, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy, který zaručuje právo na respektování soukromého a rodinného života, jelikož Ruská federace nesplnila svůj pozitivní závazek poskytnout právní uznání a ochranu stejno-pohlavním párům. Dále rozhodl třinácti hlasy ku čtyřem, že není třeba samostatně zkoumat stížnostní námitky na poli článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovateli jsou ruští státní příslušníci. Jedná se o tři páry stejného pohlaví. Stěžovatelé podali k místním matričním úřadům oznámení o uzavření manželství. Jejich oznámení byla zamítnuta s odvoláním na zákon o rodině, který definuje manželství jako „dobrovolný

stranou Úmluvy. Soud odkázal na své „Usnesení o důsledcích ukončení členství Ruské federace v Radě Evropy ve světle článku 58 Evropské úmluvy o lidských právech“ ze dne 22. března 2022. V dané věci ke skutečnostem, které dle stěžovatelů vedly k porušení Úmluvy, došlo před 16. zářím 2022. Vzhledem k tomu, že stížnosti byly podány v letech 2010 a 2014, byl Soud příslušný se jimi zabývat.

b) Status oběti

Soud zamítl námitku vlády, že stěžovatelé nejsou oběťmi porušení Úmluvy, jelikož se všechny tři páry v mezidobí rozešly. Dle Soudu nebylo doloženo, že by vnitrostátní orgány uznaly porušení práv stěžovatelů nebo že by poskytly nápravu. Nadto životní rozhodnutí stěžovatelů nemohla mít vliv na jejich postavení obětí; ve skutečnosti nelze vyloučit, že změny v okolnostech jejich života jsou právě důsledkem toho, že v Rusku nemohli získat právní uznání svého vztahu.

c) Aplikovatelnost článku 8 Úmluvy

Dle Soudu neexistence právního režimu pro uznání a ochranu párů stejného pohlaví měla vliv na osobní i

manželský svazek muže a ženy“, což vylučuje páry stejného pohlaví. Stěžovatelé rozhodnutí bez úspěchu napadli před vnitrostátními soudy.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

Stěžovatelé namítali, že pro ně bylo nemožné nechat své vztahy formálně zaregistrovat a že kvůli právnímu vakuu, v němž se jako páry ocitli, byli zbaveni jakékoli právní ochrany a čelili značným obtížím v každodenním životě.

V rozsudku ze dne 13. července 2021 senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy, jelikož vláda neodůvodnila absenci jakékoli možnosti formálního uznání vztahu osob stejného pohlaví. Věc byla na žádost vlády postoupena velkému senátu.

A. PŘEDBĚŽNÉ OTÁZKY

a) Příslušnost Soudu k projednávání dané věci

Ruská federace byla dne 16. března 2022 vyloučena z Rady Evropy a dne 16. září 2022 přestala být smluvní

společenskou identitu stěžovatelů. V době, kdy podali stížnosti k Soudu, usilovali o uznání a ochranu stabilních vztahů, které si vytvořili. Soud konstatoval, že článek 8 Úmluvy je na věc stěžovatelů použitelný jak z hlediska „soukromého“, tak z hlediska „rodinného“ života (např. [Orlandi a ostatní proti Itálii](#), č. 26431/12 a další, rozsudek ze dne 14. prosince 2017, § 143; a [Pajić proti Chorvatsku](#), č. 68453/13, rozsudek ze dne 23. února 2016, § 68).

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

a) K existenci pozitivního závazku státu poskytnout právní uznání a ochranu párům stejného pohlaví

Z judikatury Soudu vyplývá, že stát má zajistit právní uznání a ochranu párům stejného pohlaví zavedením „zvláštního právního rámce“ ([Oliari a ostatní proti Itálii](#), č. 18766/11 a 36030/11, rozsudek ze dne 21. července 2015, § 185; a [Orlandi a ostatní proti Itálii](#), cit. výše, § 210), nikoliv však nutně zpřístupněním manželství ([Hämäläinen proti Finsku](#), č. 37359/09, rozsudek velkého senátu ze dne 16. července 2014, § 71). V tomto ohledu existuje shoda s výkladem článku 12 Úmluvy

(Schalk a Kopf proti Rakousku, č. 30141/04, rozsudek ze dne 24. června 2010, § 63) a článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy (tamtéž, § 101 a 108). V současné době existuje na uvedenou otázku konsensus, o čemž svědčí shodný postoj řady mezinárodních orgánů a jasný trend smluvních států: aktuálně již 30 ze 46 států Rady Evropy umožňuje právní uznání párů stejného pohlaví (z toho 18 prostřednictvím institutu manželství a 12 v rámci jiných forem partnerství).

Soud uzavřel, že vzhledem k jeho ustálené judikatuře a trendům probíhajícím v členských státech Rady Evropy má stát podle článku 8 Úmluvy pozitivní závazek přijmout právní úpravu poskytující právní uznání a ochranu stejnopohlavním párům. Takový výklad Úmluvy poskytne těmto osobám účinnou ochranu jejich soukromého a rodinného života. Zároveň přiznává stejnopohlavním párům legitimitu a napomůže jejich inkluzi do společnosti. Soud zdůraznil, že demokratická společnost ve smyslu Úmluvy odmítá jakoukoli stigmatizaci na základě sexuální orientace. Je založená na rovné důstojnosti jednotlivců a diverzitu vnímá nikoliv jako hrozbu, ale jako zdroj obohacení (Nachova a ostatní proti Bulharsku, č. 43577/98 a 43579/98, rozsudek velkého senátu ze dne 6. července 2005, § 145). Pro mnoho orgánů je uznání a ochrana párů stejného pohlaví nástrojem boje proti předsudkům a diskriminaci homosexuálních osob.

b) Rozsah prostoru pro uvážení

Prostor státu pro uvážení je výrazně omezen, jelikož se jedná o zvláště důležité aspekty osobní a společenské identity osob stejného pohlaví. Současně je v členských státech Rady Evropy pozorován jasný pokračující trend. Shoda však nepanuje, pokud jde o formu takového uznání a obsah ochrany. Smluvní státy proto mají širší prostor pro uvážení při stanovení konkrétní povahy právního režimu; nemusí se jednat o manželství. Mají tak diskreci, a to ohledně formy uznání i obsahu ochrany. Poskytovaná ochrana musí být nicméně přiměřená a v úvahu je třeba vzít různé aspekty, zejména materiální (výživné, zdanění, dědictví) a morální (práva a povinnosti vzájemné pomoci), které jsou nedílnou součástí života v páru, a je tudíž žádoucí je upravit v právním rámci dostupném párům stejného pohlaví.

c) Ke splnění pozitivního závazku v dané věci

Ruské právo neumožňuje právní uznání párů stejného pohlaví. Takové uznání by přitom tvořilo součást rozvoje osobní a společenské identity stěžovatelů, kterou zaručuje článek 8 Úmluvy. Soud již v minulosti konstatoval, že partnerství, které představuje oficiálně uznanou alternativu k manželství, má pro stejnopohlavní páry hodnotu samo o sobě; přináší jim existenci a legitimitu ve vnějším světě (Oliari a ostatní proti Itálii, cit. výše, § 174). Nadto mají takové páry základní

potřebu ochrany, která je neoddělitelně spjata s uznáním. V dané věci však tvořily páry stejného pohlaví pouhý faktický svazek, aniž by mohly upravovat základní aspekty života v páru, a aniž by se mohly na existenci svého vztahu odvolávat při jednání před soudními a správními orgány. Právní rámec tak nezajišťoval právní uznání a ochranu párům stejného pohlaví ve stabilním vztahu.

Vláda argumentovala veřejným zájmem, a to ochranou tradiční rodiny, názorem většiny obyvatel Ruska a ochranou nezletilých před propagací homosexuality.

Dle judikatury Soudu je ochrana rodiny v tradičním smyslu v zásadě závažným a legitimním důvodem, který může ospravedlnit rozdílné zacházení na základě sexuální orientace. Pojem rodiny se nicméně nutně vyvíjí, což dokazují změny, kterými prošel od přijetí Úmluvy. Ohledně párů stejného pohlaví Soud rozhodl, že vyloučení osoby ve stejnopohlavním vztahu z dědictví v případě úmrtí partnera nelze odůvodnit potřebou chránit tradiční rodinu (Karner proti Rakousku, č. 40016/98, rozsudek ze dne 24. července 2003, § 41; a Kozak proti

Polsku, č. 13102/02, rozsudek ze dne 2. března 2010, § 99). K podobnému závěru dospěl i v případě odmítnutí udělit povolení k pobytu partnerovi stejného pohlaví z rodinných důvodů (Taddeucci a McCall proti Itálii, č. 51362/09, rozsudek ze dne 30. června 2016, § 98). Stejně tak shledal, že vyloučení osvojení druhým rodičem u stejnopohlavního páru v Rakousku, zatímco u heterosexuálního páru je tato možnost připuštěna, nelze odůvodnit ochranou tradiční rodiny (X a ostatní proti Rakousku, č. 19010/07, rozsudek velkého senátu ze dne 19. února 2013, § 151). V projednávané věci není důvod se domnívat, že by poskytnutí právního uznání a ochrany párům stejného pohlaví ve stabilním vztahu mohlo samo o sobě poškodit tradiční rodiny nebo ohrozit jejich budoucnost či integritu (Bayev a ostatní proti Rusku, č. 67667/09 a 2 další, rozsudek ze dne 20. června 2017, § 67). Uznání párů stejného pohlaví totiž nijak nebrání heterosexuálním párům uzavřít manželství nebo založit rodinu odpovídající jejich pojetí tohoto pojmu. Obecněji řečeno, zajištění práv párům stejného pohlaví samo o sobě neznamená oslabení práv zajištěných jiným osobám nebo jiným párům. Vláda nebyla schopna

prokázat opak. Ochrana tradiční rodiny proto nemohla ospravedlnit absenci jakékoli formy právního uznání a ochrany párů stejného pohlaví.

Soud již v minulosti odmítl argument vlády, že většina Rusů nesouhlasí s homosexualitou, v souvislosti s případy týkajícími se svobody projevu, shromažďování nebo sdružování sexuálních menšin. Bylo by neslučitelné se základními hodnotami Úmluvy, kdyby byl výkon práv podle Úmluvy menšinovou skupinou podmíněn akceptací ze strany většiny. Pokud by tomu tak bylo, práva menšinové skupiny by se stala spíše jen teoretickými než praktickými a účinnými, jak požaduje Úmluva (*Bayev a ostatní proti Rusku*, cit. výše, § 70). Tvrzený negativní postoj heterosexuální většiny v Rusku nelze stavět proti zájmu stěžovatelů na zákonném uznání a ochraně jejich vztahu.

Pokud jde o ochranu nezletilých před propagací homosexuality, Soud neviděl důvod se odchýlit od závěrů ve věci *Bayev a ostatní proti Rusku* (cit. výše), ve které shledal, že vnitrostátní právní úprava zakazující propagaci homosexuality a dalších netradičních sexuálních vztahů před nezletilými představuje předpojatost heterosexuální většiny vůči homosexuální menšině. Přijetím takových zákonů se posiluje stigmatizace a předsudky podporující homofobii, což je neslučitelné s pojmy rovnosti, pluralismu a tolerance, které jsou vlastní demokratické společnosti.

Soudu zasedajícího v dané věci dne 12. října 2022, tj. poté, co Ruská federace přestala být smluvní stranou Úmluvy. Dle jejího názoru ve velkém senátu již neměl zasedat ruský soudce.

Dle nesouhlasného stanoviska ruského soudce Lobova aktuální judikatura Soudu a zjevná absence konsensu neumožňují výklad, že Úmluva ukládá státům pozitivní závazek zajistit právní uznání a ochranu párům stejného pohlaví.

Rozsudek ze dne 23. ledna 2023 ve věci č. 61435/19 – *Maccatè proti Litvě*

Velký senát Soudu rozhodl jednomyslně o porušení článku 10 Úmluvy v důsledku opatření uložených vůči knize pohádek zobrazující vztahy osob stejného pohlaví, kdy byla její distribuce nejprve pozastavena a později obnovena s výstražným označením o škodlivosti knihy pro děti mladší 14 let. Dále velký senát dvanácti hlasy proti pěti shledal, že není nutné se odděleně zabývat námitkou porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 10.

Soud uzavřel, že žádný z důvodů veřejného zájmu, kterými argumentovala vláda, nepřevážil nad zájmem stěžovatelů na právním uznání a ochraně jejich svazku. Vláda tak překročila svůj prostor pro uvážení a nesplnila pozitivní závazek zajistit právo stěžovatelů na ochranu jejich soukromého a rodinného života. K porušení článku 8 Úmluvy tudíž došlo.

Soud nepovažoval za nutné samostatně přezkoumávat stížnostní námitky na poli článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy (např. *Oliari a ostatní proti Itálii*, cit. výše, § 188).

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudce Pavli se ve svém částečně nesouhlasném stanovisku, ke kterému se připojila soudkyně Motoc, vymezil proti rozhodnutí většiny neposuzovat samostatně námitky na poli článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

Soudce Wojtyczek se ve svém nesouhlasném stanovisku ohradil zejména proti přístupu zvolenému většinou k otázce výkladu Úmluvy a rozsahu mandátu Soudu. Verdikt většiny v této věci dle jeho názoru znamená vytvoření nového práva, které v Úmluvě původně nebylo zaručeno a které žalovaný stát při její ratifikaci nemohl předvídat.

Soudkyně Poláčková se ve svém nesouhlasném stanovisku vyslovila k procesní otázce složení velkého senátu

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka, která se otevřeně hlásila ke své homosexualitě, byla dětskou spisovatelkou. V prosinci 2013 publikovalo litevské univerzitní vydavatelství její knihu nazvanou *Jantarové srdce*, která obsahovala šest pohádek. Tyto pohádky zobrazovaly postavy patřící k různým etnickým skupinám nebo osobám s postižením a nastolovaly témata jako stigmatizace, šikana, rozvedené rodiny a emigrace. Většina pohádek obsahovala popis milujících oddaných vztahů mezi muži a ženami. Ve dvou ze šesti pohádek se hlavní motiv týkal vztahů a manželství mezi osobami stejného pohlaví. První z nich byla příběhem prince, který se zamiloval do krejčího a druhá příběhem princezny, která si vzala za ženu ševcovu dceru. Po svém vydání se kniha stala terčem kritiky ze strany veřejnosti i politiků jakožto propagace homosexuality.

V březnu 2014 nařídil rektor univerzitnímu vydavatelství pozastavit distribuci knihy. V dubnu 2014 předložila Inspekce novinářské etiky Ministerstvu kultury stanovisko, dle něhož pohádky zobrazující páry stejného

pohlaví obsahují informace škodlivé pro nezletilé ve smyslu zákona o ochraně nezletilých, a proto je nutné opatřit knihu výstražným označením, dle něhož její obsah může mít negativní vliv na osoby mladší 14 let. V březnu 2015 nařídil rektor vydavatelství obnovit distribuci knihy v souladu s doporučeními inspekce. Stěžovatelka následně podala občanskoprávní žalobu proti univerzitě, kterou brojila jak proti rozhodnutí o pozastavení distribuce knihy, tak proti rozhodnutí opatřit výtisky výstražným označením. Vnitrostátní soudy jí nevyhověly.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že dočasné pozastavení distribuce knihy a její následné opatření výstražným označením bylo motivováno skutečností, že kniha obsahovala pozitivní zobrazení stejnopohlavních vztahů, a jednalo se tedy o nedůvodný zásah do její svobody projevu.

Poté, co stěžovatelka v březnu 2020 zemřela, v řízení před Soudem pokračovala její matka.

a) Zda lze namítaná opatření přičítat státu

Soud předně poukázal na to, že namítaná opatření byla přijata univerzitou, což je veřejnoprávní instituce, byť jí vnitrostátní právo přiznává značnou míru autonomie.

zejména ve světle přetrvávajících stereotypů, předsudků, nepřátelství a diskriminace vůči LGBTI komunitě v Litvě. Dle Soudu proto označení knihy za škodlivou pro tu věkovou skupinu, pro niž byla určena, ovlivnilo možnost stěžovatelky svobodně rozšiřovat své názory. A zatřetí, Soud shledal, že označení knihy jako škodlivé pro děti mladší 14 let zasáhlo do reputace stěžovatelky jakožto uznávané autorky dětské literatury, a mělo potenciál odradit ji i další autory od publikování podobné literatury (srov. [Godlevskiy proti Rusku](#), č. 14888/03, rozsudek ze dne 23. října 2008, § 36). Ve světle uvedeného Soud dospěl k závěru, že roční pozastavení distribuce knihy a následné rozhodnutí opatřit ji výstražným označením založilo zásah do stěžovatelčiny svobody projevu.

c) Zákonnost zásahu

Mezi stranami nebylo sporu o tom, že zásah měl základ ve vnitrostátním právu, konkrétně v příslušném ustanovení zákona o ochraně nezletilých.

d) Legitimní cíl

Strany se neshodly ohledně cíle namítaných opatření. Zatímco stěžovatelka tvrdila, že účelem opatření bylo

Navíc plynula přímo z litevské legislativy a byla aprobována vnitrostátními soudy (srov. [Gawlik proti Lichtenštejnsku](#), č. 23922/19, rozsudek ze dne 16. února 2021, § 48). Ve světle uvedeného Soud shledal, že namítaná opatření lze přičítat státu.

b) Existence zásahu

Soud dále zkoumal, zda předmětná opatření představují zásah do stěžovatelčiny svobody projevu ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy, tj. „formalitu, podmínku, omezení nebo sankci“. Dospěl ke kladné odpovědi, a to z následujících důvodů. Zaprvé, distribuce knihy byla pozastavena po dobu jednoho roku, přičemž během této doby byla kniha stažena z knihkupectví. Třebaže byla i nadále dostupná ve veřejných knihovnách a po jistou dobu i online, dle Soudu její stažení z knihkupectví nepochybně omezilo její dostupnost čtenářům. Zadruhé, co se týče účinku výstražného označení, Soud vzal v potaz, že stěžovatelka zamýšlela knihu pro děti ve věku 9–10 let. Kniha byla skutečně napsána jazykem a stylem přístupným dětem a lze předpokládat, že ve věku 14 let se už dospívající obecně mnohem míň zajímají o pohádky. Navíc, i když mělo výstražné označení pouze poradní charakter, dle Soudu lze očekávat, že rodiče a vychovatelé budou důvěřovat posouzení obsahu knihy příslušným veřejným orgánem, a že tudíž takové označení bylo způsobilé odradit značné množství z nich od toho, aby dovolili dětem mladším 14 let číst danou knihu, a to

zabránit tomu, aby byly děti vystaveny pozitivnímu zobrazení stejnopohlavních vztahů, vláda uvedla, že cíl omezení nesouvisel se sexuální orientací postav daných dvou pohádek. Soud tedy musel nejprve identifikovat cíl zásahu a následně posoudit, zda lze tento cíl považovat za „legitimní“ ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

1. Cíl zásahu

Dle vlády zahrnoval cíl sledovaný namítanými opatřeními dva aspekty: zaprvé, ochranu dětí před obsahem, který byl příliš sexuálně explicitní, a zadruhé jejich ochranu před obsahem, který „podporoval“ stejnopohlavní vztahy tím, že je prezentoval jako nadřazené heterosexuálním vztahům, přičemž „urážel“, „degradoval“ či „bagatelizoval“ druhou skupinu vztahů. Soud se zabýval každým z těchto cílů zvlášť.

Zaprvé, pokud jde o údajnou sexuálně explicitní povahu první z předmětných pohádek, vláda poukazovala na závěry vnitrostátního soudu, dle něhož pasáž o princezně a ševcově dceři spících spolu v objetí během jejich svatební noci zobrazuje tělesnou lásku způsobem příliš otevřeným pro děti. Soud však neshledal důvod,

proč by daná pasáž měla být považována za sexuální explicitní.

Co se týče druhého cíle předestřené vládou, a to ochrany dětí před informacemi vnímanými jako prezentace stejnopohlavních vztahů coby nadřazených heterosexuálním vztahům, dle Soudu nelze najít pro tento výklad přesvědčivé argumenty ani v rozhodnutích vnitrostátních orgánů, ani ve stanovisku vlády k Soudu. Jak uvedla i stěžovatelka, záměrem knihy bylo ve skutečnosti povzbudit toleranci a akceptaci různých marginalizovaných společenských skupin. Kniha obsahovala postavy různých etnik, s rozličnou úrovní tělesných a duševních schopností a žijících v rozmanitých sociálních i materiálních podmínkách, které byly všechny vykresleny jako hledající a zasluhující lásku. Dle Soudu tudíž tvrzení vlády o tom, že záměrem stěžovatelky bylo „urazit“, „degradovat“ či „bagatelizovat“ heterosexuální vztahy, nemá v textu knihy oporu. Navíc z legislativní historie dané právní úpravy lze vyvodit, že byt text této úpravy výslovně nezmiňuje sexuální orientaci, jejím skutečným záměrem bylo omezit informace o stejnopohlavních vztazích. I v praxi byla tato úprava zatím vždy použita ve vztahu k LGBTI obsahu. Z uvedených důvodů Soud dospěl k závěru, že cílem opatření přijatých ve vztahu ke stěžovatelčině knize bylo, aby se děti nedostaly k informacím, které zobrazují stejnopohlavní

vztahy jako v podstatě rovnocenné heterosexuálním vztahům.

2. Zda je uvedený cíl legitimní

V dalším kroku Soud zkoumal, zda lze cíl sledovaný zásahem do stěžovatelčiny svobody projevu považovat za „legitimní“ ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy. Připomněl, že legislativní zákaz „podpory homosexuality nebo netradičních sexuálních vztahů“ mezi nezletilými nesleduje legitimní cíl ochrany morálky, zdraví ani práv jiných; naopak, přijetí takových zákonů směřuje k posilování stigmatizace a předsudků, jakož i k povzbuzování homofobie, což je neslučitelné s hodnotami rovnosti, pluralismu a tolerance, které jsou vlastní demokratické společnosti (*Bayev a další proti Rusku*, č. 67667/09 a další, rozsudek ze dne 20. června 2017, § 61 a 83–84). Zároveň Soud zdůraznil, že projednávaná věc je prvním případem, kde je povolán posoudit omezení přijatá ve vztahu k literatuře o stejnopohlavních vztazích, která je určena přímo pro děti a napsaná stylem a jazykem pro ně lehce přístupným.

Pokud jde o nejlepší zájem dítěte, Soud opakovaně uvedl, že neexistují vědecké důkazy ani sociologická data nasvědčující tomu, že pouhá zmínka o homosexualitě nebo otevřená veřejná debata o společenském postavení sexuálních menšin by mohly mít negativní dopad na děti (*Alekseyev proti Rusku*, č. 4916/07 a

další, rozsudek ze dne 21. října 2010, § 86). Rovněž konstatoval, že v rozsahu, v jakém byli nezletilí během demonstrací na podporu práv LGBTI osob vystaveni hodnotám diversity, rovnosti a tolerance, může být osvojení si těchto postojů jen prospěšné pro společenskou soudržnost (*Bayev a další proti Rusku*, cit. výše, § 82).

V obdobném duchu různé mezinárodní instituce – jako např. Parlamentní shromáždění Rady Evropy, Benátská komise, Evropská komise proti rasismu a netoleranci, Evropský parlament a nezávislý expert OSN na problematiku sexuální orientace a genderové identity – kritizovaly zákony, kterých cílem je omezit přístup dětí k informacím o různých sexuálních orientacích, a to s argumentem, že neexistují žádné vědecké důkazy o tom, že by takové informace mohly dětem škodit, pokud jsou prezentovány způsobem, který je objektivní a přizpůsobený danému věku. Uvedené orgány naopak zdůraznily, že hrozbou pro děti je nedostatek takových informací a přetrvávající stigmatizace LGBTI lidí ve společnosti. Třetí strany v projednávané věci rovněž uvedly, že právní úprava, která označuje LGBTI obsah

jako škodlivý pro děti, přispívá k diskriminaci, šikaně a násilí vůči dětem, které se takto identifikují nebo pocházejí ze stejnopohlavních rodin.

Soud navíc poukázal na to, že zákony značné části členských států Rady Evropy buď výslovně zahrnují výuku o stejnopohlavních vztazích do školních osnov, nebo obsahují ustanovení týkající se zajištění respektu k diversity a zákazu diskriminace na základě sexuální orientace ve výuce. Byť se nejeví, že by existoval jednotný přístup ohledně stanovení věku, po jehož dosažení jednotlivé členské státy považují za vhodné poskytovat dětem informace o intimních vztazích, ať už osob stejného či různého pohlaví, ani ohledně způsobu poskytování takových informací, je přesto zřejmé, že právní ustanovení výslovně omezující přístup nezletilých k informacím o homosexualitě nebo stejnopohlavních vztazích lze nalézt pouze v jednom členském státě, a to v Maďarsku – přičemž zákony tohoto státu přiměly Evropskou komisi, aby zahájila spornou fázi řízení o nesplnění povinnosti.

Soud vzal rovněž v potaz rozhodnutí přijatá soudy ve Švýcarsku, Spojených státech amerických a Kanadě, která se v různých kontextech týkají přístupu dětí k informacím o stejnopohlavních vztazích a dle nichž vnitrostátní orgány nemohou ignorovat sociální realitu a existenci různých typů vztahů ve společnosti, kde děti žijí. Skutečnost, že pro některé osoby mohou být určité typy rodin či vztahů problematické nebo nemorální, ještě nemůže sloužit jako důvod, aby se dětem zabránilo se o nich dovídat.

V projednávané věci vláda argumentovala, že ochrana stejnopohlavních párů by neměla vést k „urážení“, „degradování“ či „bagatelizování“ heterosexuálních osob a rodin, ani k „podporování“ stejnopohlavních rodin. V této souvislosti Soud zopakoval, že pluralismus, tolerance a snášenlivost jsou nosnými znaky demokratické společnosti ([Dudgeon proti Spojenému království](#), č. 7525/76, rozsudek ze dne 22. října 1981, § 53). Ve světle zmíněných argumentů vlády Soud považoval za potřebné jasně konstatovat, že rovný a vzájemný respekt osob odlišné sexuální orientace je vetkán do samotné látky Úmluvy. Znamená to, že urážení, degradování či bagatelizace osob na základě jejich sexuální orientace nebo podporování jednoho typu rodiny na úkor jiného není podle Úmluvy nikdy přijatelné. V okolnostech případu však Soud žádný takový záměr ani účinek neshledal. Naopak, pokud někdo – tak jako

stěžovatelka ve své knize – zobrazí oddané vztahy mezi osobami stejného pohlaví jako v podstatě rovnocenné vztahům mezi osobami opačného pohlaví, lze to hodnotit spíše jako výzvu k respektování a akceptaci všech členů dané společnosti v tomto stěžejním aspektu jejich životů. Soud proto s argumentem vlády nemohl souhlasit.

Nadto Soud zdůraznil, že opatření, která omezují přístup dětí k informacím o stejnopohlavních vztazích pouze na základě sexuální orientace, mají i širší společenské dopady. Taková opatření, ať už jsou zakotvena přímo v zákoně nebo přijímaná v jednotlivých rozhodnutích, ukazují, že státní orgány upřednostňují některé typy vztahů a rodin před jinými – že vnímají heterosexuální vztahy jako více společensky přijatelné a hodnotnější než stejnopohlavní vztahy, což přispívá k přetrvávající stigmatizaci druhého typu vztahů. Taková omezení tudíž – bez ohledu na to, jak úzký je jejich rozsah a dopady – nelze považovat za slučitelná s hodnotami rovnosti, pluralismu a tolerance, inherentními v demokratické společnosti ([Bayev a další proti Rusku](#), cit. výše, § 83).

Ve světle uvedeného Soud shledal, že pokud jsou omezení přístupu dětí k informacím o stejnopohlavních vztazích založeny výlučně na kritériu sexuální orientace – jinými slovy, pokud neexistuje žádný jiný důvod, na jehož základě by bylo možné považovat takové

informace za nevhodné či škodlivé pro růst a vývoj dítěte – daná omezení nesledují žádný cíl, který lze akceptovat jako legitimní pro účely čl. 10 odst. 2 Úmluvy, a jsou tedy neslučitelná s článkem 10.

e) Závěr

Soud konstatoval, že záměrem opatření přijatých ve vztahu ke knize stěžovatelky bylo omezit přístup dětí k informacím zobrazujícím stejnopohlavní vztahy jako v podstatě rovnocenné vztahům mezi osobami opačného pohlaví. Uzavřel, že tato opatření nesledovala legitimní cíl ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy. K porušení článku 10 Úmluvy tudíž došlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 10

Stěžovatelka dále namítala, že byla diskriminovaná při výkonu svého práva na svobodu projevu, jelikož omezení uložená ve vztahu k její knize byla motivovaná předsudky vůči sexuálním menšinám.

Soud uvedl, že jelikož dotčená opatření primárně směřovala vůči LGBTI obsahu projevu, a ne proti autorce

projevu samotné, tato ústřední otázka byla dostatečně zohledněna ve výše uvedeném posouzení, které vedlo ke shledání porušení článku 10 Úmluvy. Navíc zástupce stěžovatelky vznesl argument ohledně použitelnosti článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 10 na diskriminaci namířenou vůči obsahu projevu místo osobních znaků autora až na ústním jednání. Otázku přijatelnosti, resp. odůvodněnosti takové námítky na poli článku 14 bude tedy přiměřenější posoudit ve vhodném budoucím případě, zatímco v projednávané věci není důvod na oddělené zkoumání totožného skutkového stavu z pohledu článku 14 Úmluvy (srov. [Orlandi a další proti Itálii](#), č. 26431/12, rozsudek ze dne 14. prosince 2017, § 212).

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudkyně Yudkivska a Guerra Martins a soudci Lubarda, Zünd a Kūris ve svém částečně nesouhlasném stanovisku uvedli, že diskriminace dle jejich názoru představuje klíčový aspekt případu, a Soud se jí tedy měl zabývat. Je potřeba, aby Soud vyjasnil a aktualizoval přístup pro případy, které se týkají omezení projevu, jehož cílem je podpora práv sexuálních menšin a kde

důvodem omezení není samotná sexuální orientace autora projevu, tj. s daným jednotlivcem není zacházeno méně příznivým způsobem na základě jeho chráněných osobních znaků. Jinými slovy, nadešel čas, aby Soud poskytl ochranu proti diskriminaci také pro-LGBTI názorům jako takovým. Měl by výslovně uznat, že opatření, jejichž účelem je omezit šíření pro-LGBTI informací či myšlenek, zakládají diskriminaci autorů nebo vydavatelů, aniž by bylo potřeba prokázat, že svoji roli sehrála i sexuální orientace stěžovatelů.

Rozsudek ze dne 31. ledna 2023 ve věci č. 76888/17 – Y proti Francii

Senát páté sekce Soudu rozhodl šesti hlasy proti jednomu, že odmítnutím žádosti intersexuální osoby o zapsání „neutrálního“ nebo „intersexuálního“ pohlaví do jejího rodného listu nedošlo k porušení práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stížnost podala osoba, které bylo po narození v roce 1951 přiřazeno mužské pohlaví, ale identifikuje se jako intersexuální, což definuje jako kombinaci mužských a ženských primárních i sekundárních pohlavních znaků.

Ve stížnosti nicméně používá mužský rod, a tak o ní v rozsudku mluví i Soud.

Stěžovatel předložil lékařská potvrzení, dle nichž byl diagnostikován jako intersexuál krátce po narození. Uvedl, že jelikož se u něj nevyvinuly vaječníky ani varlata, jeho tělo nikdy nevytvářelo pohlavní hormony, a tudíž u něj neproběhla puberta, ani maskulinizace či feminizace vzhledu. Na veřejnosti byl v mládí zpravidla vnímán jako žena, v dokladech měl však uvedeno mužské pohlaví. Ve věku 40 let mu byla předepsána léčba na bázi testosteronu, v jejímž důsledku mu narostly vousy a zhrubl hlas, ale jeho vnější genitálie si zachovaly nejednoznačný vzhled. Stěžovatel dále doplnil, že v psychologické rovině sám sebe nikdy nevnímal jako muže ani ženu, ale jako intersexuální osobu, a tímto způsobem ho akceptuje i jeho okolí.

Ve věku 63 let zahájil stěžovatel na vnitrostátní úrovni řízení, v němž se domáhal, aby byl v jeho rodném listu údaj o mužském pohlaví nahrazen údajem o pohlaví „neutrálním“ nebo „intersexuálním“. Prvostupňový soud mu vyhověl, ale odvolací a dovolací soud dospěly k opačnému závěru, přičemž poukázaly zejména na to, že francouzský právní řád spočívá na binaritě pohlaví a neumožňuje úřední uznání jiného pohlaví, než je mužské a ženské.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že odmítnutím jeho žádosti o zapsání „neutrálního“ nebo „intersexuálního“ pohlaví do jeho rodného listu došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Soud úvodem konstatoval, že na základě přeložených lékařských potvrzení a dalších skutečností má za to, že stěžovatel biologicky nespadá do kategorie mužského ani ženského pohlaví, a že tedy existuje rozpor mezi jeho biologickou a právní identitou. Projednávaná věc se tudíž netýká práva na sebeurčení pohlaví, ale toho, jaké dopady na právo na respektování soukromého života má, pokud je osobě přiřazeno ženské či mužské pohlaví, třebaže biologicky nepatří ani k jednomu z nich.

Soud připomněl, že osobní identita, jejíž součástí je i pohlaví, spadá pod právo na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy (např. *X a Y proti Rumunsku*, č. 2145/16, rozsudek ze dne 19. ledna 2021, § 106), a toto ustanovení je proto v projednávané věci použitelné.

Soud dále souhlasil s vládou, že je namístě zkoumat věc z hlediska pozitivních, a nikoli negativních závazků státu, jelikož stížnost nesměřuje proti aktu veřejné moci namířenému vůči stěžovateli, ale proti mezeře ve francouzském právu, která zasáhla do jeho soukromého života. V návaznosti na to se Soud zabýval jednak rozsahem prostoru státu pro uvážení v dané oblasti a jednak tím, jak byly v projednávané věci poměřeny dotčené zájmy.

a) K prostoru státu pro uvážení

Soud předně uvedl, že daný případ se týká stěžejního aspektu osobní identity, a tím i soukromého života, neboť stěžovatel brojí proti rozporu mezi svým biologickým a právním pohlavím. To představuje argument ve prospěch pouze omezeného prostoru státu pro uvážení (srov. *A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, rozsudek ze dne 6. dubna 2017 ve věci č. 79885/12 a dvou dalších, § 122–125).

Na druhou stranu se ale dle Soudu jedná o kontroverzní společenskou otázku. Soud v této souvislosti provedl srovnávací studii, která se zaměřila na 37 členských

států Rady Evropy mimo Francii. Vyplynulo z ní, že ve 31 z těchto států není možné v rodném listu a dalších úředních dokumentech uvést jiné pohlaví než mužské či ženské. Takový postup v současné době připouští pouze Německo, Rakousko, Nizozemsko, Malta, Island a do jisté míry i Arménie; několik dalších států tuto možnost aktuálně zvažuje. Dle Soudu tedy zatím v dané oblasti neexistuje evropský konsenzus.

Dále Soud poukázal na to, že jsou ve hře veřejné zájmy, a to zejména zájem na zachování zásady nezcizitelnosti osobního statusu a zajištění konzistentnosti a spolehlivosti matričních zápisů, a obecněji potřeba právní jistoty (tamtéž, § 132).

A nakonec, jak již bylo uvedeno, jedná se o pozitivní, a nikoli negativní závazky státu.

Ze všech uvedených důvodů Soud dovedl, že státu náleží v okolnostech případu širší prostor pro uvážení.

b) K poměrování dotčených zájmů

V dalším kroku Soud zkoumal, zda žalovaný stát náležitě vyvážil dotčené zájmy.

Pokud jde o zájmy stěžovatele, Soud zdůraznil, že nepochybuje o tom, že rozpor mezi biologickou a právní identitou způsobuje stěžovateli úzkost a utrpení. Plyne to nejenom z jeho vlastního vyjádření, ale také ze stanoviska jeho psychologa, který uvedl, že stěžovatel trpí

tím, že musí předstírat, že je muž, a že celý život zakouší nepředstavitelnou bolest z toho, že je vyloučen ze společnosti a že nemůže jakožto příslušník třetího pohlaví tvořit její součást.

Co se týče obecného zájmu, dovolací soud v projednávané věci konstatoval, že binarita pohlaví v úředních záznamech představuje základní stavební kámen organizace francouzské společnosti a právního řádu, přičemž pokud by soudy uznaly „neutrální pohlaví“, mělo by to na právní řád zásadní dopad a vedlo by to k nutnosti početných legislativních změn.

Ohledně vyvažování uvedených zájmů Soud poukázal předně na to, že dle odvolacího soudu by uznání „neutrálního pohlaví“, resp. úplné vypuštění údaje o pohlaví v úředních záznamech, mohlo přicházet do úvahy jen v případě, že by úřední pohlaví osoby „nekorespondovalo s jejím tělesným vzhledem a společenským vystupováním“, což však, jak uvedl odvolací soud, není případ stěžovatele, neboť ten vypadá jako muž, a navíc se oženil a spolu s manželkou adoptovali dítě.

K tomu Soud poznamenal, že nesdílí uvedený přístup, který dává přednost tělesnému vzhledu a společenskému vystupování před intersexuální biologickou realitou stěžovatele. Jelikož identita je aspektem soukromého života, neměla by být redukována na to, jaký vzhled daná osoba má v očích ostatních. Navíc

v projednávané věci tento přístup nebere v potaz okolnosti života stěžovatele: poté, co mu bylo po narození přiřazeno mužské pohlaví, a tudíž tak byl společností identifikován, neměl dle vyjádření svého psychologa jinou možnost než předstírat, že je muž. Částečná a opožděná maskulinizace jeho vzhledu tedy nebyla jeho volbou, ale důsledkem testosteronové léčby, která mu byla předepsaná právě proto, že úředně byl mužem.

Na druhou stranu ale Soud poukázal na výše zmíněný argument dovolacího soudu, dle něhož by v rámci francouzského práva uznání „neutrálního pohlaví“ představovalo krok, který by měl zásadní dopad na tamější právní řád. V této souvislosti Soud zmínil také podkladovou zprávu vypracovanou pro horní komoru francouzského parlamentu v roce 2017, která uvádí, že takový krok by znamenal potřebu rozsáhlých změn v rámci rodinného práva i předpisů týkajících se rovnosti mužů a žen, a vyžaduje tedy důkladné zvážení. Dále Soud zmínil i to, že odvolací soud v projednávané věci shledal, že vyhovění žádosti stěžovatele by ve svém důsledku představovalo vytvoření nové

kategorie pohlaví, což je však normativní role, která nenáleží soudní moci, ale pouze moci zákonodárné. Dle Soudu se tedy v jádru úvah vnitrostátních soudů nacházela zásada dělby moci, bez níž neexistuje demokracie.

c) Závěr

Soud v návaznosti na uvedené konstatoval, že také on by měl v dané oblasti postupovat zdrženlivě. Třebaže se stěžovatel nedomáhá obecného uznání třetího pohlaví, ale pouze změny svých úředních údajů, která by korespondovala s jeho biologickou realitou, pokud by mu Soud vyhověl a rozhodl, že odmítnutím zapsání „neutrálního“ nebo „intersexuálního“ pohlaví do jeho rodného listu došlo k porušení článku 8 Úmluvy, nutně by to pro žalovaný stát znamenalo – v rámci jeho závazků podle článku 46 Úmluvy – že by v tomto smyslu musel změnit své právní předpisy. Pakliže navíc v dané oblasti neexistuje evropský konsenzus, je potřeba ponechat na žalovaném státu, aby si sám určil, v jakém časovém horizontu a jakým způsobem bude reagovat na požadavky intersexuálních osob, jako je stěžovatel. Soud připomněl, že Úmluva je živoucím nástrojem, který je nutno

vykládat ve světle aktuálních podmínek, a že tedy potřebu přijetí vhodných právních opatření je namíste i nadále monitorovat, a to zejména s přihlédnutím k vědeckému i společenskému vývoji (srov. [Rees proti Spojenému království](#), č. 9532/81, rozsudek ze dne 17. října 1986, § 47).

Ve světle uvedeného Soud dospěl k závěru, že k porušení článku 8 Úmluvy nedošlo.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudce Mits se ve svém souhlasném stanovisku pozastavuje nad tím, že otázku právního uznání třetího pohlaví začaly evropské státy řešit až v nedávné době, což lze hodnotit jako překvapivé vzhledem k tomu, že dle odborných odhadů vykazuje intersexuální znaky 0,05–1,7 % světové populace.

Soudkyně Šimáčková ve svém nesouhlasném stanovisku zdůrazňuje, že při posuzování projednávané věci nelze odhlédnout od konkrétní situace dotčené osoby. Stěžovatel se narodil s tělem, které není ani ženské, ani mužské, avšak připomíná spíš muže, a tak ho stát podrobil léčbě a právně prohlásil za muže. Aby tedy stěžovatel vyhověl požadavkům práva, musel přizpůsobit své tělo (i když mu to přináší utrpení) i svou duši (i když se tím cítí být ponížen). Dle názoru soudkyně Šimáčkové

se jedná o natolik závažný zásah, že to zakládá porušení práva stěžovatele na respektování jeho soukromého života.

Soudkyně dále v této souvislosti připomíná, že v historii lze nalézt nemálo příkladů uznání práv, potřeb a identity intersexuálních osob, ať už se jedná o postavu Hermafrodita v řecké mytologii, Graciánův dekret z 12. století, spisy anglického právníka Edwarda Cokea ze 17. století či dílo francouzského filozofa Michela Foucaulta z 20. století. Konstatuje, že pokud by byla intersexualita uznána jako oficiální varianta pohlaví, ochránilo by to intersexuální osoby před praktikami, kterým jsou vystaveny nyní, když jsou od dětství podrobovány operacím a medikaci, které nemají pro jejich život skutečný přínos, lze je hodnotit jako špatné zacházení a vykonávají se pouze v důsledku toho, že právní řád je založen na zásadě binarity pohlaví. Závěrem soudkyně Šimáčková uvádí, že projednávaný případ měl být dle jejího názoru posuzován v rovině negativních závazků státu, což by znamenalo užší prostor státu pro uvážení.

Deregulace nájemného

Rozsudek ze dne

12. ledna 2023 ve věci

č. 76286/14 – Pařízek proti České republice

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že povinnost nájemce bytu zpětně zaplatit deregulované nájemné ve výši 170 000 Kč byla v souladu s článkem 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě, jelikož stát nepřekročil svůj široký prostor pro uvážení v otázce rozložení sociálního a finančního břemene vyplývajícího z reformy bydlení a skokové zvýšení nájemného neznamenalo pro nájemce bytu nepřiměřené břemeno. Současně rozhodl, že postup vnitrostátních soudů, které ve věci rozhodovaly opakovaně, byl v souladu s vyvíjející se významnou judikaturou Ústavního soudu, a řízení tak bylo v souladu s čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl od roku 1995 nájemcem bytu. Měsíční regulované nájemné činilo 297 Kč, od roku 1999 pak 900 Kč. Nový majitel podal proti stěžovateli v srpnu 2003 žalobu na zvýšení nájemného na částku 4 500 Kč měsíčně určenou na základě znaleckého posudku. Okresní soud v březnu 2004 žalobu zamítl, v říjnu 2004 krajský soud rozsudek potvrdil. V září 2005 Nejvyšší soud dovolání majitele zamítl, avšak Ústavní soud nálezem z března 2006 usnesení Nejvyššího soudu zrušil s poukazem na svůj plenární nález ze dne 28. února 2006 sp. zn. Pl. ÚS 20/05. V prosinci 2006 se stěžovatel stal vlastníkem bytu, když jej koupil za částku 900 000 Kč. V dalším řízení okresní soud žalobu v červnu 2007 zamítl a v říjnu 2007 tento rozsudek potvrdil krajský soud. V březnu 2011 Ústavní soud rozsudek krajského soudu zrušil s odkazem na stanovisko pléna ze dne 28. dubna 2009 sp. zn. Pl. ÚS-st. 27/09, ve kterém stanovil, že obecné soudy nemohou rozhodovat o jednostranném zvýšení nájemného retroaktivně, tedy za období před podáním žaloby. Obecné soudy proto podle

Ústavního soudu nepochybily, pokud zamítly žalobu majitele v rozsahu, ve kterém se týkala období před jejím podáním, tedy od 1. dubna do 5. srpna 2003. Pokud však šlo o období od 6. srpna 2003 do 21. prosince 2006, obecné soudy chybně rozhodly, že jednostranné zvýšení nájemného je možné pouze ode dne, kdy rozsudek nabyl právní moci. V červenci 2012 okresní soud žalobě majitele bytu vyhověl a uložil stěžovateli zaplatit dlužné nájemné v celkové výši 170 000 Kč, což potvrdily krajský, Nejvyšší i Ústavní soud.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1 K ÚMLUVĚ

Stěžovatel namítal, že mu bylo se zpětnou účinností a v rozporu se zásadou přiměřenosti zvýšeno nájemné. Byl tak zbaven svého majetku, byť měl v důsledku několika rozhodnutí vnitrostátních orgánů vydaných v jeho prospěch legitimní očekávání ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Soud předně uvedl, že zásah představoval úpravu užívání majetku, která se posoudí z hlediska druhého odstavce článku 1 Protokolu č. 1 (*Berger-Krall a ostatní proti Slovinsku*, č. 14717/04, rozsudek ze dne 12. června 2014, § 184). Soud dále uvedl, že aby byl zásah slučitelný s článkem 1 Protokolu č. 1, musí být zákonný, v obecném zájmu a přiměřený, tj. musí

zákona č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu, protože omezení majetkových práv byla postupně odbourávána až od 1. ledna 2007.

V projednávané věci vnitrostátní soudy postupovaly v souladu s pokyny uvedenými ve shora citované judikatuře Ústavního soudu, nárok stěžovatele i přes absenci zvláštní právní úpravy meritorně posoudily a uložily stěžovateli povinnost zaplatit dlužné nájemné odpovídající rozdílu mezi regulovaným a tržním nájemným v dané lokalitě za období od 6. srpna 2003 do 20. prosince 2006. Soud byl toho názoru, že při neexistenci zvláštního právního předpisu představovaly významné judikáty Ústavního soudu „zákon“ ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1. Zbývalo posoudit, zda veřejně přístupná judikatura splňovala požadavek předvídatelnosti a přesnosti. Ústavní soud v plenárním nálezu ani plenárním stanovisku neuvedl, jakou konkrétní metodu mají obecné soudy při výpočtu nájemného použít. Zdůraznil však, že se při stanovení výše nájemného musí vyvarovat libovůle a rozhodnutí se musí zakládat na racionální argumentaci a důkladném uvážení všech okolností případu, použití přirozených zásad a zvyklostí občanského

zachovávat spravedlivou rovnováhu mezi požadavky obecného zájmu společnosti a potřebami ochrany základních práv jednotlivce [*J. A. Pye (Oxford) Ltd a J. A. Pye (Oxford) Land Ltd proti Spojenému království*, č. 44302/02, rozsudek velkého senátu ze dne 30. srpna 2007, § 75].

a) Zda byl zásah zákonný

Dle Soudu se „zákonem“ rozumí platné a účinné ustanovení právního řádu, tak jak je vykládáno příslušnými soudy (*R & L, s.r.o. a ostatní proti České republice*, č. 37926/05 a čtyři další, rozsudek ze dne 3. července 2014, § 114). Právní stav v oblasti regulovaného nájemného a jeho deregulace byl shrnut v posledně uvedeném rozsudku. Ústavní soud ve své judikatuře jasně konstatoval, že situaci považuje za protiústavní až do okamžiku, kdy mohou pronajímatelé jednostranně zvýšit nájemné, tj. do 1. ledna 2007. Je to zřejmé z nálezu sp. zn. Pl. ÚS 20/05 a jeho následného použití, což bylo vyjasněno ve stanovisku sp. zn. Pl. ÚS-st. 27/09. Vnitrostátní soudy byly ve věcech deregulace nájemného Ústavním soudem vyzvány, aby rozhodovaly o žádostech o zvýšení nájemného i přes chybějící zvláštní právní úpravu za období až do 31. prosince 2006, a to bez ohledu na to, že příslušný právní předpis byl přijat a již nabyl účinnosti dne 31. března 2006. Ústavní soud rovněž rozhodl, že vlastníci mohou žalovat stát o náhradu škody v důsledku protiústavní situace i po vydání

života, závěrů právní nauky a ustálené ústavně konformní soudní praxe (viz *R & L, s.r.o. a ostatní proti České republice*, cit. výše, § 106 a 136 přílohy II). Z uvedeného vyplývá, že zásah do práv stěžovatele byl „zákonný“ ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1.

b) Zda zásah sledoval obecný zájem

Pojem „obecný zájem“ je nutně extenzivní. Soud považuje za přirozené, že prostor pro uvážení dostupný zákonodárci při provádění sociální a ekonomické politiky, zejména v kontextu změny politického a ekonomického režimu, by měl být široký, a bude respektovat úsudek zákonodárce v otázce, co je „v obecném zájmu“, ledaže by tento úsudek zjevně postrádal rozumný základ (*Berger-Krall a ostatní proti Slovinsku*, cit. výše, § 192 a další odkazy tam uvedené). V projednávané věci Soud neshledává důvod odchytil se od závěru Ústavního soudu, že předmětný zásah, který byl důsledkem procesu deregulace nájemného, sledoval legitimní cíl, a sice odstranit diskriminaci určitých kategorií vlastníků tak, aby bylo naplněno jejich právo na pokojné užívání majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 (*R & L, s.r.o. a ostatní proti České republice*, cit. výše, § 90 přílohy II).

c) Zda byl zásah přiměřený

Soud připomněl, že jedná-li se o zásahy spadající do působnosti druhého odstavce článku 1 Protokolu č. 1, musí existovat vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a sledovaným cílem. Nezbytná rovnováha mezi požadavky obecného zájmu společnosti a potřebami základních práv je proto narušena, jestliže je dotčená osoba nucena nést „nepřiměřené břemeno“. Projednávaná věc se podobá věci [Hutten-Czapska proti Polsku](#) (č. 35014/97, rozsudek velkého senátu ze dne 19. června 2006) a dalším věcem týkajícím se regulace nájemného (např. [Ghigo proti Maltě](#), č. 31122/05, rozsudek ze dne 26. září 2006; [Bittó a ostatní proti Slovensku](#), č. 30255/09, rozsudek ze dne 28. ledna 2014, [R & L, s.r.o. a ostatní proti České republice](#), cit. výše). V oblasti reformy bydlení by stát měl při rozhodování o mimořádně obtížných a sociálně citlivých otázkách spojených s vyvážením protichůdných zájmů pronajímatelů a nájemců zajistit „spravedlivé rozložení sociálního a finančního břemene spojeného s transformací a reformou bytového hospodářství v zemi“ ([Hutten-Czapska proti Polsku](#), cit. výše, § 225; [Bittó a ostatní proti Slovensku](#), cit. výše, § 114–115). V uvedených případech bylo rozhodnuto, že žalovaný stát tuto zásadu porušil, neboť břemeno přenesl téměř výlučně na jednu sociální skupinu, konkrétně na pronajímatele. V nyní projednávané věci Soud zhodnotí, zda byli podobným břemenem zatíženi i nájemci, mezi něž se řadil i stěžovatel.

nepřekročil svůj široký prostor pro uvážení, pokud jde o otázku rozložení sociálního a finančního břemene vyplývajícího z reformy bydlení.

Soud proto dospěl k závěru, že k porušení článku 1 Protokolu č. 1 nedošlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel dále namítal, že se Ústavní soud nezabýval jeho tvrzením o nejednotnosti rozhodovací praxe Nejvyššího soudu v podobných případech.

Soud předně uvedl, že zásady použitelné v případech navzájem si odporujících rozhodnutí ve vnitrostátní judikatuře vytyčil v rozsudku [Nejdet Şahin a Perihan Şahin proti Turecku](#) (č. 13279/05, rozsudek velkého senátu ze dne 20. října 2011, § 49–58 a 61) a shrnul je v rozsudku ve věci [Řeckokatolická farnost v Lupeni a ostatní proti Rumunsku](#) (č. 76943/11, rozsudek velkého senátu ze dne 29. listopadu 2016, § 116 a 119–128). Z uvedených rozsudků plyne, že vývoj vnitrostátní judikatury sám o sobě není v rozporu s řádným výkonem spravedlnosti, neboť při nezachování

Soud konstatoval, že v důsledku deregulace nájemného v České republice byli nájemci v dotčených bytech (a tedy i stěžovatel) nuceni platit neregulované nájemné, které bylo podstatně vyšší než to, jež platili v předchozích letech, a které si někteří z nich mohli jen stěží dovolit. Soud byl nicméně ochoten akceptovat, že se jednalo o nevyhnutelné důsledky rozhodnutí českých orgánů obnovit tradiční vztah mezi pronajímateli a nájemci, zničený během komunistického režimu. Kromě toho stěžovatel řadu let užíval výhod regulace nájemného, jelikož nemusel platit tržní nájemné, nýbrž jen administrativně stanovené nájemné, které bylo významně nižší. Povinnost doplatit pronajímateli částku dlužného nájemného byla stěžovateli uložena na základě znaleckého posudku, kterým byla výše měsíčního tržního nájemného za období od 6. srpna do 31. prosince 2003 zjištěna ve výši 4 494 Kč, za rok 2004 ve výši 5 248 Kč, za rok 2005 ve výši 5 036 Kč a za období do 1. ledna do 21. prosince 2006 ve výši 5 543 Kč. Stěžovatel, který se v prosinci 2006 sám stal vlastníkem předmětného bytu, navíc přesvědčivě neprokázal, že by částka tržního nájemného, jejíž zaplacení mu bylo uloženo, byla vzhledem k jeho finanční situaci nepřiměřená. Konečně v srpnu 2003, kdy pronajímatel podal žalobu proti stěžovateli, byla rozhodovací praxe Ústavního soudu již ustálená a vnitrostátní soudy byly vázány postupně formulovanými právními názory Ústavního soudu. Ve světle uvedených okolností stát

dynamického a evolutivního přístupu by hrozilo, že se z judikatury stane překážka reformy nebo zdokonalení a že odchylky v judikatuře vnitrostátních soudů nebo i jednoho a téhož soudu samy o sobě nemohou být považovány za odporující Úmluvě. Soud však současně zdůraznil důležitost zavedení mechanismů zajišťujících soudržnost rozhodovací praxe soudů a jednotnost soudní judikatury ([Svilengačanin a ostatní proti Srbsku](#), č. 50104/10 a devět dalších, rozsudek ze dne 12. ledna 2021, § 82).

Jak Soud uvedl výše, významná judikatura Ústavního soudu, splňuje-li požadavky veřejné dostupnosti, předvídatelnosti a přesnosti, může tak představovat „zákon“ ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1. Soudní řízení proti stěžovateli byla vedena v průběhu postupné deregulace nájemného, která byla v té době důležitou součástí reformy v oblasti bydlení v České republice. Obecné soudy, včetně Nejvyššího soudu, byly nuceny ve věci rozhodovat třikrát, převážně proto, že se postupně vyvíjela judikatura Ústavního soudu, která hrála klíčovou roli při upevňování závazných pravidel pro rozhodování obecných soudů v různých věcech týkajících

se zvyšování nájemného, jakou byl i případ stěžovatele, a protože neexistovala příslušná právní úprava. Z tohoto pohledu, a s přihlédnutím ke skutečnosti, že jeho úkolem není srovnávat různá rozhodnutí vydaná vnitrostátními soudy, byl Soud přesvědčen, že vývoj judikatury Ústavního soudu, a tedy i dotváření práva Nejvyšším soudem, představovaly nutnou, až nevyhnutelnou součást deregulace nájemného. Dle Soudu byl přístup vnitrostátních soudů k rozhodovací činnosti dosti neobvyklý, avšak soudy na všech úrovních soudní soustavy uplatňovaly závazné a postupně se vyvíjející právní názory Ústavního soudu. Rozhodovaly na základě prokázaného skutkového stavu, včetně znaleckých posudků, a svá rozhodnutí odůvodnily, aby vyhovely příslušným zásadám stanoveným Soudem.

Soud tak dospěl k závěru, že k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy nedošlo.

Spravedlivý proces

Rozhodnutí ze dne

12. ledna 2023 ve věci č. 20745/15 – AUTO HÉGR, a. s. proti České republice

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně prohlásil stížnost stěžovatelské společnosti za zjevně neopodstatněnou, když shledal, že odmítnutím její ústavní

stížnosti bez poskytnutí výslovného vyjádření k doplňujícímu podání nedošlo k porušení jejího práva na přístup k soudu a práva na odůvodnění rozhodnutí ve smyslu článku 6 Úmluvy, jelikož ústavní stížnost směřovala proti dovolání, které bylo odmítnuto pro formální vady.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelská společnost Auto Hégr, a. s. se před civilními soudy neúspěšně bránila proti zaplacení částky 933 500 Kč. Dovolání stěžovatelky Nejvyšší soud odmítl pro nesplnění formálních náležitostí, jelikož směřovalo jen proti skutkovým zjištěním nižších soudů. Ústavní soud následně odmítl stěžovatelčinu ústavní stížnost, aniž by se výslovně vyjádřil k jejím námitkám uvedeným v doplňujícím podání, které stěžovatelka podala v zákonné lhůtě.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatelská společnost namítala porušení svého práva na přístup k soudu a práva na odůvodnění soudního rozhodnutí dle článku 6 Úmluvy z důvodu, že Ústavní soud nevzal ve svém rozhodnutí v úvahu argumenty a návrhy, které uvedla ve svém doplnění ústavní stížnosti.

Soud připomněl, že právo na soud, jehož součástí je právo na přístup k soudu, není absolutní. Účelem procesních pravidel a lhůt pro veškerá podání směřovaná soudu je zajistit řádný chod spravedlnosti a zejména zachování právní jistoty, která je jedním ze základních prvků právního státu (*Bulena proti České republice*, č. 57567/00, rozsudek ze dne 20. dubna 2004, § 28–29). Účastníci řízení musí očekávat, že nedodržení těchto pravidel bude mít za následek nepřijatelnost opravného prostředku (*Époux proti Francii*, č. 19583/02, rozhodnutí ze dne 1. ledna 2007).

Soud dále podotkl, že zatímco odůvodnění rozhodnutí prvostupňového a odvolacího soudu podléhá určitým požadavkům, při hodnocení odůvodnění odmítnutí opravného prostředku nejvyšším soudem je značně benevolentnější. Pokud tento soud odmítne dovolání pro nesplnění podmínek jeho přijatelnosti, požadavky spravedlivého procesu jsou naplněny i tehdy, pokud je odůvodnění velmi omezené (*Wnuk proti Polsku*, č. 38308/05, rozhodnutí ze dne 1. září 2009).

Případ stěžovatelky byl přezkoumán dvěma soudy nadanými plnou jurisdikcí posoudit skutkové i právní otázky. Ústavní soud zasahoval toliko jako soudní orgán posuzující otázky na ústavní úrovni. V záhlaví svého rozhodnutí uvedl, že rozhodl o ústavní stížnosti podané proti rozhodnutí Nejvyššího soudu, aniž by zmínil krajský soud, na který se odvolávalo doplňující podání stěžovatelky. Soud však dal zapravdu vládě, že Ústavní soud nebyl příslušný zabývat se námitkami stěžovatelky na postup soudů nižších stupňů, neboť její dovolání bylo odmítnuto, aniž by bylo rozhodnuto ve věci samé. Dodal, že Nejvyšší soud stručně, ale jasně uvedl důvody pro odmítnutí dovolání. Ke skutečnosti, že neposkytl poučení ohledně vad dovolání, Soud zdůraznil, že v řízení o dovolání je povinné právní zastoupení; advokát stěžovatelky jí proto měl poskytnout odpovídající právní poradenství, aby dovolání splňovalo všechny příslušné procesní podmínky.

Soud dospěl k závěru, že v postupu vnitrostátních soudů nebyly žádné prvky svévole, a prohlásil tudíž stížnost za zjevně neopodstatněnou.

Rozsudek ze dne 2. února 2023 ve věci č. 9634/17 – Janáček proti České republice

Senát páté sekce Soudu jednomyslně shledal, že v řízení před Ústavním soudem došlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť v rámci řízení o ústavní stížnosti Ústavní soud stěžovateli nezaslal k vyjádření písemná stanoviska, která si vyžádal od obecných soudů.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel podal v dubnu 2016 ústavní stížnost, v níž namítal porušení majetkových práv a práva na spravedlivý proces v řízení o rozdělení společného jmění manželů. Ústavní soud vyzval okresní, krajský a Nejvyšší soud, aby se k ústavní stížnosti vyjádřily. V červenci 2016 Ústavní soud mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků ústavní stížnost odmítl. Ve svém usnesení výslovně uvedl, že si k posouzení věci vyžádal vyjádření obecných soudů, a poté co se seznámil s jejich obsahem, dospěl k závěru, že ústavní stížnost je zjevně neopodstatněná. Na dotaz právního zástupce stěžovatele, proč mu nebyla poskytnuta možnost seznámit se s písemnými vyjádřeními obecných soudů Ústavní soud v září 2016 odpověděl, že pokud mu nebyly zaslány,

věci se však vyjádření obecných soudů bezprostředně týkala stížnostní nastolené otázky, jak obecné soudy hodnotily provedené důkazy. Význam neposkytnutí vyjádření obecných soudů stěžovateli z hlediska celkové spravedlnosti řízení proto nešlo dle Soudu podceňovat (viz [3A.CZ s.r.o. proti České republice](#), č. 21835/06, rozsudek ze dne 10. února 2011, § 34).

Soud v minulosti námitku na nepostoupení vyjádření Ústavním soudem odmítl, protože stěžovateli nevznikla podstatná újma ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy (viz např. [Holub proti České republice](#), č. 24880/05, rozhodnutí ze dne 14. prosince 2010, pokud byly splněny dvě podmínky. Zaprvé, vyjádření pouze odkazovala na předchozí rozhodnutí účastníka v předmětné věci, a zadruhé, Ústavní soud se o nekomunikovaná vyjádření v odůvodnění svého rozhodnutí neopřel. Tyto předpoklady však v projednávané věci splněny nebyly. Vyjádření obecných soudů šla totiž nad rámec odůvodnění jejich vlastních rozhodnutí. Ústavní soud navíc v odůvodnění odmítavého usnesení naznačil, že z daných vyjádření vycházel. Soud zdůraznil, že

soudce zpravodaj musel nabýt přesvědčení, že neobsahovala nové informace nebo právní argumenty.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel před Soudem namítal, že písemná vyjádření obecných soudů rozhodujících v jeho věci, na nichž Ústavní soud založil své závěry, mu nebyla v rozporu se zásadou kontradiktornosti řízení předložena k vyjádření, jak vyžaduje čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Soud v úvodu přestřel, že právo na kontradiktornost řízení v sobě zahrnuje i právo účastníků seznámit se se všemi důkazy nebo vyjádřeními předloženými s cílem ovlivnit konečné rozhodnutí soudu, jakož i možnost zaujmout k nim stanovisko. Připomněl, že již rozhodoval o celé řadě stížností proti České republice, které se týkaly neposkytování dokumentů účastníkům řízení před Ústavním soudem (viz např. [Milatová a ostatní proti České republice](#), č. 61811/00, rozsudek ze dne 21. června 2005). V návaznosti na ně přitom Ústavní soud zavedl vnitřní pravidla pro nakládání s podáními stran, aby byla zajištěna kontradiktornost procesu. Soud dále připomněl, že toto právo není absolutní, když v některých případech nemůže mít absenci možnosti vyjádřit se k určité písemnosti vliv na výsledek sporu ([Vokoun proti České republice](#), č. 20728/05, rozsudek ze dne 3. července 2008, § 26). V projednávané

pokud Ústavní soud nepovažuje za nutné postoupit vyjádření některého účastníka řízení ostatním, je nezbytné, aby takový postup jasně odůvodnil. Jelikož je primárně na účastníkovi samotném, aby posoudil, zda je k určitému dokumentu zapotřebí jeho vyjádření, či nikoli ([Vorotnikova proti Lotyšsku](#), č. 68188/13, rozsudek ze dne 4. února 2021, § 21–22), musí existovat pádné důvody, aby mu vyjádření založená do spisu nebyla oznámena. Soud přitom nepovažuje za nutné zkoumat, zda v důsledku nekomunikování písemností vznikla stěžovateli újma, neboť k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy může dojít i bez toho ([Milatová a ostatní proti České republice](#), cit. výše, § 65).

Na základě výše uvedeného dospěl Soud k závěru, že aby byla zachována spravedlivost řízení před Ústavním soudem, bylo zapotřebí poskytnout stěžovateli příležitost se s písemnými vyjádřeními obecných soudů seznámit a případně se k nim i vyjádřit. Došlo proto k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Rozhodnutí ze dne 12. ledna 2023 ve věci č. 54022/18 – Němeček proti České republice

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně odmítl stížnost, v níž stěžovatel namítal porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu tvrzeného nevypořádaní se s jednou z námitek podjatosti vznesených stěžovatelem vůči dvěma různým soudcům ústavního soudu.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V únoru 2018 stěžovatel podal ústavní stížnost. V její příloze namítal podjatost dvou ústavních soudců ze tříčlenného senátu. Námitku podjatosti soudce J. Z. mimo jiné vznesl pro „kriminální jednání“ a „podezření na korupci“. Současně označil činnost soudců Ústavního soudu za práci „*de facto* justičních vrahů“, přirovnal ji k „jednání fašistů“ nebo „upalování lidí zaživa islámským státem“. K soudci P. R. namítal, že opakovaně zasahoval trestným jednáním do rozhodování jednotlivých senátů Ústavního soudu a pomáhal skrývat korupci, případně organizovaný zločin v soudnictví.

Ve stejném časovém období stěžovatel namítal podjatost soudce J. Z. také v druhém řízení před ústavním soudem pro „kriminální jednání“ a „podezření na korupci“. Následně o podjatosti obou soudců rozhodoval

určený senát ústavního soudu a rozhodl, že soudce P. R. není vyloučen z projednávání první ústavní stížnosti (III. ÚS 573/18) a soudce J. Z. není vyloučen z projednávání druhé ústavní stížnosti (III. ÚS 379/18). Advokátce stěžovatele byla obě rozhodnutí prokazatelně doručena.

V květnu 2018 ústavní soud odmítl stěžovatelovu první ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou. K námitce podjatosti obou soudců ústavní soud uvedl následující: „Usnesením ze dne 5. března 2018 č. j. III. ÚS 379/18–19 Ústavní soud rozhodl, že soudce P. R. není vyloučen z projednání a rozhodování věci vedené pod sp. zn. III. ÚS 573/18.“

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu údajného nevypořádaní se s jednou z námitek podjatosti vznesenou stěžovatelem vůči dvěma různým soudcům ústavního soudu zasedajícím v senátu ústavního soudu ve stěžovatelově věci.

Kritérium přijatelnosti obsažené v čl. 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy, inspirované zásadou *de minimis non curat praetor*, vychází z myšlenky, že porušení práva, jakkoli skutečné z čistě právního hlediska, by mělo dosáhnout

minimální úroveň závažnosti, aby jej projednal mezinárodní soud. Posouzení této minimální úroveň je z povahy věci relativní a závisí na všech okolnostech případu. Závažnost údajného porušení by se měla posuzovat s přihlédnutím k subjektivnímu vnímání stěžovatele i tomu, co je v konkrétním případě objektivně v sázce (*Ağcakaya proti Turecku*, č. 39365/18, rozhodnutí ze dne 13. září 2022).

V dané věci ústavní soud námítky podjatosti proti oběma soudcům P. R. a J. Z. řádně přezkoumal, byť ne společně, jak je předložil stěžovatel, ale zvlášť. V rozhodnutí o stěžovatelově první stížnosti III. ÚS 573/18 nadto soud pochybil, když v citaci (viz skutkový stav) uvedl k námitce podjatosti obou soudců pouze jméno soudce P. R. a současně odkázal na rozhodnutí, v němž rozhodoval o námitce podjatosti vůči soudci J. Z. Soud však přijal argument vlády, že toto formální pochybení nemělo žádný vliv na výsledek řízení: i kdyby bylo opraveno, nic by to nezměnilo na závěru, že stěžovatelovu ústavní stížnost soud odmítl jako zjevně neopodstatněnou. Pochybení nadto stěžovateli nezpůsobilo žádnou majetkovou ani nemajetkovou újmu.

Soud neshledal na projednání stížnosti ani žádný závažný důvod veřejného pořádku, který by odůvodňoval meritorní posouzení, neboť se nejednalo o zásadní právní otázku. Stěžovatelovu věc navíc vnitrostátní orgány řádně posoudily ve smyslu článku 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy. Vzhledem k tomu, že stěžovatel neutrpěl podstatnou újmu, Soud stížnost odmítl jako nepřijatelnou.

Sexualizované násilí

Rozsudek ze dne 7. února 2023
ve věci č. 36328/20 – B proti Rusku

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl o porušení článku 3 Úmluvy v důsledku sekundární viktimizace mimořádně zranitelné nezletilé stěžovatelky, k níž došlo v trestním řízení týkajícím se jejího sexuálního zneužití několika osobami, třebaže pachatelé byli nakonec odsouzeni a potrestáni. Kromě náhrady nemajetkové újmy ve výši 20 000 eur přiznal Soud stěžovatelce i náhradu majetkové škody ve výši 13 553 eur na psychoterapii a léky.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelce, narozené v roce 2007, v červnu 2018 zemřela matka. Následně byla umístěna nejprve do dětského domova a později do různých pěstounských rodin. V únoru 2019 stěžovatelka sdělila psychologkám z dětského centra, že byla v letech 2014–2017

sexuálně zneužívána několika osobami mužského pohlaví. Na návrh její opatrovnice bylo zahájeno trestní řízení proti čtyřem mužům. Vyšetřování probíhalo od února 2019 do září 2020. Stěžovatelka byla podrobena celkem dvanácti výslechům čtyřmi různými vyšetřovateli, které probíhaly v běžných kancelářích vyšetřovacího oddělení. Navíc musela opakovat své výpovědi na místech, kde mělo ke zneužívání docházet, identifikovat a osobně konfrontovat pachatele a být znovu vyslýchána u soudu v řízení proti jednomu z nich. V letech 2020–2021 byli všichni pachatelé odsouzeni; prvnímu bylo uloženo odnětí svobody v délce 12 let, druhému v délce 9 let a u dalších dvou ještě v době rozhodování Soudu probíhalo odvolací řízení. Podle psychologického posudku z prosince 2021 trpí stěžovatelka posttraumatickým stresovým syndromem, který byl způsoben zkušeností se sexuálním zneužíváním, smrtí matky a účastí na trestním řízení. Má akutní sebepoškozovací a sebevražedné projevy a sklony k delikventnímu jednání, a proto je dle posudku nezbytná intenzivní terapie a případně i medikace po dobu alespoň tří let.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že byla během vyšetřování a soudního řízení vystavena sekundární viktimizaci v rozporu s článkem 3 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Soud předně upozornil na to, že stížnost je namířena pouze proti sekundární viktimizaci a netýká se účinnosti příslušného vyšetřování. Ve věci *Y. proti Slovinsku* (č. 41107/10, rozsudek ze dne 28. května 2015, § 74–75) se Soud zabýval účinností vyšetřování na poli článku 3 Úmluvy, zatímco otázku sekundární viktimizace dospělé stěžovatelky zkoumal z hlediska článku 8. Věc *J. L. proti Itálii* (č. 5671/16, rozsudek ze dne 27. května 2021, § 117–142) se týkala sekundární viktimizace dospělé stěžovatelky způsobené odůvodněním soudního rozhodnutí, kterou se Soud rovněž zabýval na poli článku 8. Ve věci *N. Ç. proti Turecku* (č. 40591/11, rozsudek ze dne 9. února 2021, § 90) se jednalo

o nezletilou oběť a Soud posuzoval jak účinnost vyšetřování, tak sekundární viktimizaci v rámci článků 3 a 8 společně.

V projednávané věci Soud uvedl, že vzhledem k akutní zranitelnosti stěžovatelky a obzvláště závažné povaze její tvrzené sekundární viktimizace, která dosahuje prahu závažnosti podle článku 3 Úmluvy (tamtéž, § 100), spadá případ pod ustanovení tohoto článku.

b) K odůvodněnosti

Soud připomněl, že jeho úkolem je posoudit, zda stát poskytl v daném trestním řízení dostatečnou ochranu osobní integritě stěžovatelky, a to ve světle její zvláštní zranitelnosti v důsledku nízkého věku a tvrzeného sexuálního zneužívání. Při výkladě závazků státu v této oblasti Soud přihlédl i k relevantním mezinárodním nástrojům, zejména k Úmluvě Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním („Lanzarotská úmluva“). Následně se Soud věnoval jednotlivým aspektům tvrzené sekundární diskriminace stěžovatelky.

Opakované výslechy. – Za účelem minimalizace počtu výslechů, a tudíž zabránění další traumatizace dětských obětí, doporučuje článek 35 Lanzarotské úmluvy použití videozáznamu jako důkazu (*X a ostatní proti Bulharsku*, č. 22457/16, rozsudek velkého senátu ze dne 2. února 2021, § 214). V projednávané věci byl pořízen videozáznam pouze u prvního výslechu stěžovatelky, a i ten se téhož dne ztratil. Soud konstatoval, že zachování tohoto záznamu bylo mimořádně důležité. Nic však nenasvědčuje tomu, že byly zavedeny odpovídající postupy, které by jeho zachování zajistily. Po jeho ztrátě nebyla podniknuta žádná opatření, která by zabránila tomu, aby stěžovatelka musela opakovat příběh o svém zneužívání a znovu prožívat trauma. Nezbytnost těchto opakovaných výslechů přitom nebyla jasně prokázána.

Počet a pohlaví vyšetřovatelů. – Soud dále upozornil na to, že stěžovatelka byla vyslýchána čtyřmi různými vyšetřovateli, z nichž tři byli muži, což pro ni znamenalo ještě větší stres. Článek 35 Lanzarotské úmluvy stanovuje, že všechny výslechy dítěte by měly být, pokud možno, vedeny stejnou osobou (tamtéž, § 216). Takové ustanovení ve vnitrostátním právu chybí. Navíc nic nenasvědčuje tomu, že v praxi nebylo možné, aby výslech stěžovatelky vedla vždy stejná osoba, a to ženského pohlaví.

stěžovatelku velmi rozrušilo. Navíc advokáti jednoho z pachatelů podrobili stěžovatelku intenzivnímu výslechu, přičemž nebyly nabídnuty žádné alternativy umožňující obhajobě klást otázky způsobem, který by byl pro stěžovatelku méně nepřijemným (*Vronchenko proti Estonsku*, č. 59632/09, rozsudek ze dne 18. července 2013, § 61 a 65).

Absence školení vyšetřovatelů. – Soud dále zdůraznil, že nic nenasvědčuje tomu, že vyšetřovatelé účastníci se daného řízení byli vyškoleni ve vyšetřování sexuálního zneužívání nezletilých (*A. P. proti Moldavsku*, č. 41086/12, rozsudek ze dne 26. října 2021, § 35). Články 34 a 35 Lanzarotské úmluvy přitom předpokládají přijetí opatření k tomu, aby osoby odpovědné za vyšetřování takových činů byly odpovídajícím způsobem vyškoleny a aby byly výslechy dětí prováděny odborníky vyškolenými k tomuto účelu.

Nezohlednění zhoršujícího se psychického stavu stěžovatelky v průběhu řízení. – Během uvedených vyšetřovacích úkonů stěžovatelka vykazovala známky psychického traumatu typického pro dětské oběti sexuálního

Nezajištění přiměřených prostor pro výslechy. – Všech dvanáct výslechů se uskutečnilo v běžných kancelářích, zatímco článek 35 Lanzarotské úmluvy předpokládá použití prostor určených nebo upravených pro výslechy dítěte.

Zbytné výpovědi na místech činu. – Stěžovatelka kromě toho musela opakovat své výpovědi v bytech, kde mělo ke zneužívání docházet, což ještě více prohloubilo její trauma. Příslušné orgány neprokázaly, že takový postup byl nezbytný, když jim navíc ve vztahu k některým z pachatelů postačovala „verifikace“ tvrzení stěžovatelky s pomocí fotografií. Nadto v jednom z těchto bytů byla „verifikace“ provedena za přítomnosti bratra jednoho z pachatelů, přičemž vláda neprokázala, že jeho přítomnost byla nutná a převážila nad zájmy stěžovatelky.

Konfrontace s pachateli. – Zvláštní obavy dle Soudu vzbuzuje kontakt stěžovatelky s pachateli. Článek 31 Lanzarotské úmluvy vyzývá k zajištění toho, aby se zabránilo kontaktu obětí s pachateli v prostorách soudu a orgánů činných v trestním řízení, pokud to nevyžaduje nejlepší zájem dítěte nebo vyšetřování a řízení. V projednávané věci měla stěžovatelka osobně identifikovat dva pachatele. Třebaže se nacházela v místnosti s jednosměrným zrcadlem, měla strach, že ji pachatel spatří. Při jedné příležitosti pachatel skutečně v důsledku chyby vyšetřovatele vstoupil do této místnosti, což

zneužívání, prožívání studu, emočního stresu, nervového přetížení a strachu. Tyto reakce byly obzvláště silné, když se musela setkat s pachateli během rekoalice nebo je osobně konfrontovat v přítomnosti jejich právníků, což ve výsledku vedlo k jejímu vyčerpání a zhroucení. Přestože vyšetřovatelé znali stanoviska psychologů ohledně stavu stěžovatelky a dopadu vyšetřovacích úkonů na ni, z velké části je ignorovali. Dále, i když přijali některá rozhodnutí zaměřená na ochranu stěžovatelky, tato rozhodnutí nebyla koordinována mezi jednotlivými vyšetřovateli a nebyla prosazována ve všech dotčených řízeních.

Výslech stěžovatelky na hlavním líčení. – Zvláště závažnými shledal Soud pokračující výslechy stěžovatelky vyšetřovateli a u soudu poté, co u ní komise soudních znalců diagnostikovala duševní poruchu v podobě dlouhodobé depresivní reakce, která se rozvinula v důsledku jejího sexuálního zneužívání, tragické rodinné situace a účasti na vyšetřování a trestním řízení. Její stav vyžadoval léčbu a její další účast na vyšetřování a soudním řízení nebyla doporučena. Příslušný soud nijak neodůvodnil, proč považoval výslech stěžovatelky

u hlavního líčení za nezbytný, proč nebylo možné použít její výpověď z přípravného řízení nebo další důkazy z paralelních řízení proti jiným pachatelům, resp. v čem by takový postup znamenal závažný zásah do práv obhajoby. Stěžovatelka byla podrobena rozsáhlému a podrobnému výslechu ohledně svého sexuálního zneužívání; rovněž byla nucena vyslechnout své výpovědi učiněné v přípravném řízení a následně byla dotazována ohledně údajných nesrovnalostí. Dle Soudu bylo především odpovědností soudu prvního stupně zajistit, aby byla při soudním řízení dostatečně chráněna osobní integrita stěžovatelky a aby bylo provedeno náležitě vyvažování při posuzování práv stěžovatelky a práv obhajoby (Y. proti Slovinsku, cit. výše, § 109; N. Ç. proti Turecku, cit. výše, § 133). Nadto Soud označil za zarážející, že soudce své rozhodnutí vyslechnout stěžovatelku nijak neodůvodnil a nezohlednil její zvláštní zranitelnost jako dětské oběti sexuálního zneužívání, důkazy o znepokojivém stavu jejího psychického zdraví, doporučení znalců směřující proti její účasti na jednání, a dokonce ani žádost psychologa a opatrovnice stěžovatelky o přerušování jejího výslechu z důvodu další traumatizace. Takový postup je dle Soudu neslučitelný s citlivým přístupem, který je vyžadován při vedení trestního řízení ve věci sexuálního zneužívání nezletilé osoby (Y. proti Slovinsku, cit. výše, § 114). Článek 36 Lanzarotské úmluvy přitom vyžaduje přijetí opatření,

aby vzdělávání týkající se práv dětských obětí sexuálního zneužívání bylo dostupné pro všechny osoby činné v řízení, zejména pro soudce, státní zástupce a advokáty.

Závěr. – Na základě výše uvedeného dospěl Soud k závěru, že vnitrostátní orgány projevily naprostou neúctu k utrpení stěžovatelky, která se nacházela v situaci akutní zranitelnosti z důvodu nízkého věku, tragické rodinné situace, umístění v dětském domově a sexuálního zneužívání ze strany několika osob. Žalovaný stát tak v průběhu trestního řízení nechránil její osobní integritu, což vedlo k její sekundární viktimizaci a porušení článku 3 Úmluvy.

B. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

S poukazem na psychologický posudek z prosince 2021 se stěžovatelka v rámci majetkové škody domáhala náhrady nákladů na již proběhlé i příští psychoterapie a medikaci, a to na období tří let, které je dle posudku potřebné pro její léčbu. Stanovení výše nemajetkové újmy ponechala stěžovatelka na úvaze Soudu.

Soud rozhodl, že stěžovatelce přizná náhradu nemajetkové újmy ve výši 20 000 eur a náhradu majetkové škody ve výši 13 553 eur na realizované i budoucí náklady na psychoterapii a léky.

Whistleblowing

Rozsudek ze dne 14. února 2023 ve věci č. 21884/18 – Halet proti Lucembursku

Velký senát Soudu shledal dvanácti hlasy proti pěti, že trestní odsouzení stěžovatele, který coby tzv. *whistleblower* předal médiím důvěrné dokumenty svého zaměstnavatele působícího v soukromém sektoru, jež se týkaly daňových praktik nadnárodních společností, představovalo porušení jeho svobody projevu chráněné článkem 10 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl zaměstnán u společnosti PricewaterhouseCoopers („PwC“), která poskytuje služby v oblasti auditu, daňového poradenství a řízení podniků; mj. připravuje daňová přiznání jménem svých klientů a žádá daňové úřady o předběžná daňová rozhodnutí. V letech 2012–2014 média zveřejnila několik stovek takových dokumentů připravených PwC, aby upozornila na praxi velmi výhodných daňových dohod, které byly v letech

2002–2012 uzavřeny mezi PwC, jednajícím jménem nadnárodních korporací, a lucemburskými daňovými orgány. Z vnitřního šetření společnosti vyplynulo, že v roce 2011 předal její bývalý zaměstnanec A. D. jistému novináři 45 000 stran důvěrných dokumentů PwC.

V reakci na medializaci těchto dokumentů pak v roce 2012 kontaktoval stejného novináře i stěžovatel a předal mu čtrnáct daňových přiznání nadnárodních společností a dva průvodní dopisy. Některé z těchto šestnácti dokumentů použil novinář v druhém televizním pořadu, který byl odvysílán v roce 2013, tedy rok po odvysílání prvního pořadu na stejné téma. V listopadu 2014 bylo těchto šestnáct dokumentů zveřejněno na internetu sdružením investigativních novinářů; jednalo se o tzv. aféru Luxleaks. Tato aféra nakonec neměla pro PwC hlubší ekonomické dopady, když po jednom roce společnost zaznamenala znovu nárůst obrátu.

V prosinci 2014 byl stěžovatel společností PwC propuštěn. Poté byl odsouzen v trestním řízení, neboť mu vnitrostátní soudy nepřiznaly status whistleblowera, a to k peněžitému trestu ve výši 1 000 eur.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že jeho trestní odsouzení představovalo nepřiměřený zásah do jeho práva na svobodu projevu chráněného článkem 10 Úmluvy.

V rozsudku ze dne 11. května 2021 rozhodl senát třetí sekce Soudu pěti hlasy proti dvěma, že nedošlo k porušení článku 10, jelikož na oznámení důvěrných dokumentů PwC sdělovacím prostředkům neexistoval dostatečný veřejný zájem, který by vyvážil újmu způsobenou společností, a že sankce byla přiměřená. Věc byla na žádost stěžovatele postoupena velkému senátu.

Velký senát konstatoval, že odsouzení stěžovatele představovalo zásah do výkonu jeho práva na svobodu projevu. Bylo stanoveno zákonem a sledovalo alespoň jeden z legitimních cílů, a to ochranu pověsti nebo práv jiných osob, zejména společnosti PwC. Soud tak posuzoval, zda byl zásah nezbytný v demokratické společnosti.

a) Obecné zásady

Soud předně poukázal na svoji stávající judikaturu, v níž přiznává zvláštní ochranu zaměstnancům, kteří v rozporu s příslušnými předpisy odhalí důvěrné informace získané na svém pracovišti – tedy tzv.

loajality, zdrženlivosti a diskrétnosti, které jsou podřízenému vztahu vlastní, a případně závazek dodržovat zákonnou povinnost mlčenlivosti; *na druhé straně* ekonomickou zranitelnost vůči osobě, veřejné instituci nebo podniku, na níž jsou oznamovatelé závislí z hlediska zaměstnání, a riziko odvety ze strany zaměstnavatele.

Soud dále zdůraznil, že klade důraz na stabilitu a předvídatelnost své judikatury a od rozsudku *Guja proti Moldavsku* proto v něm uvedená kritéria důsledně uplatňoval. Doplnil však, že od vydání tohoto rozsudku v roce 2008 došlo k vývoji, a to jak z hlediska významu whistleblowerů v demokratické společnosti a jejich stěžejní role při zveřejňování informací ve veřejném zájmu, tak z hlediska evropského a mezinárodního právního rámce jejich ochrany. Proto Soud považoval za vhodné potvrdit a upevnit své zásady pro ochranu oznamovatelů a upřesnit šest výše zmíněných kritérií.

1. Cesty použité pro zveřejnění

Z judikatury Soudu plyne, že je přednostně potřeba využít interní ohlašovací kanály, tj. dané informace je

whistleblowerům, třebaže Soud výslovně nepoužívá tento termín. Ve věci *Guja proti Moldavsku* (č. 14277/04, rozsudek velkého senátu ze dne 12. února 2008, § 72–78) stanovil Soud kritéria pro posouzení, zda a do jaké míry se taková osoba může dovolávat ochrany podle článku 10 Úmluvy. Těmito kritérii jsou: a) dostupnost alternativních cest k odhalení daných informací; b) veřejný zájem na odhalení informací; c) jejich pravost; d) újma způsobená zaměstnavateli v důsledku odhalení; e) dobrá víra zaměstnance; a f) závažnost sankce. Soud přitom použil tato kritéria u zaměstnanců veřejného sektoru (*Bucur a Toma proti Rumunsku*, č. 40238/02, rozsudek ze dne 8. ledna 2013) i v soukromých pracovněprávních vztazích (*Heinisch proti Německu*, č. 28274/08, rozsudek ze dne 21. července 2011), pokud byl zaměstnanec jedinou osobou nebo součástí úzké kategorie osob, která si byla vědoma toho, co se děje na pracovišti, a byla tak nejlépe schopna jednat ve veřejném zájmu tím, že upozorní zaměstnavatele nebo veřejnost (*Guja proti Moldavsku*, cit. výše, § 72).

Soud podotkl, že v souladu s Doporučením Výboru ministrů Rady Evropy CM/Rec(2014)7 k ochraně oznamovatelů je rozhodující faktický pracovní poměr oznamovatele, nikoli jeho konkrétní právní postavení ve vztahu k zaměstnavateli. Ochrana whistleblowerů v rámci článku 10 Úmluvy vychází z potřeby zohlednit charakteristiky pracovního vztahu: *na jedné straně* povinnost

potřeba oznámit nadřízenému nebo jinému kompetentnímu orgánu; pouze pokud to zjevně není možné, lze informace zveřejnit (*Guja proti Moldavsku*, cit. výše, § 73). Interní ohlašovací kanály jsou dle Soudu v zásadě nejlepším prostředkem pro sladění povinnosti loajality zaměstnance s veřejným zájmem na zveřejnění. Toto pravidlo přednosti interního oznámení před externím však není absolutní: určité okolnosti mohou odůvodňovat přímé externí oznámení. Tak je tomu dle Soudu zejména v případě, kdy je interní kanál nespolehlivý nebo neúčinný (*tamtéž*, § 82–83), pokud by oznamovatel byl pravděpodobně vystaven odvetným opatřením nebo pokud se informace, které chce oznámit, týkají samotné podstaty činnosti dotyčného zaměstnavatele. S odkazem na doporučení CM/Rec(2014)7 o ochraně oznamovatelů Soud shrnul, že kritérium týkající se vhodného oznamovacího kanálu je třeba posuzovat s ohledem na okolnosti každého případu.

2. Pravost oznamovaných informací

Pravost oznámených informací je zásadním aspektem pro posouzení nezbytnosti zásahu do svobody projevu oznamovatele. Výkon svobody projevu s sebou nese

„povinnosti a odpovědnost“ a jakákoli osoba, která se rozhodne oznámit informace, má tak v rámci svých možností povinnost pečlivě ověřit jejich přesnost a spolehlivost (*tamtéž*, § 75). Soud však dodal, že po oznamovatelích není možné požadovat, aby v době oznámení prokázali pravost sdělovaných informací. Ochrana poskytovaná článkem 10 Úmluvy jim také nemůže být odeprána pouze proto, že se informace následně ukázaly jako nepravdivé, nebo že nebylo možné jejich pravdivost prokázat (*Gawlik proti Lichtenštejnsku*, č. 23922/19, rozsudek ze dne 16. února 2021, § 75–76). I tak se však od oznamovatelů vyžaduje, aby se chovali zodpovědně a snažili se v rámci možností ověřit, že informace jsou pravdivé v okamžiku zveřejnění.

3. Dobrá víra

Dalším zásadním faktorem je dle Soudu motiv stojící za postupem whistleblowera. Soud tak ověřuje, zda byl stěžovatel veden snahou o osobní prospěch, zda choval osobní zášť vůči svému zaměstnavateli nebo zda mělo jeho jednání nějaký jiný postranní úmysl (*Guja proti Moldavsku*, cit. výše, § 77). Soud proto může vzít v potaz obsah sdělení a zjistit, že „nevznikl dojem bezdůvodného osobního útoku“ (*Matúz proti Maďarsku*, č. 73571/10, rozsudek ze dne 21. října 2014, § 46). Při posuzování dobré víry jsou důležitým faktorem také adresáti oznámení. Soud tak již přihlédl k tomu, že dotčená osoba „se bezprostředně neuchýlila

ke sdělovacím prostředkům nebo k šíření letáků, aby dosáhla maximální pozornosti veřejnosti“ (*Heinisch proti Německu*, cit. výše, § 86), nebo že se nejprve pokusila napravit situaci, na kterou si stěžovala, postupem uvnitř společnosti (*Matúz proti Maďarsku*, cit. výše, § 47).

Kritérium dobré víry souvisí s kritériem pravosti zveřejněných informací. Soud například u stěžovatele, jehož tvrzení se zakládala na pouhých fámách a který neměl žádné důkazy na jejich podporu, shledal, že nemohl být považován za osobu jednající v „dobré víře“ (*Soares proti Portugalsku*, č. 79972/12, rozsudek ze dne 21. června 2016, § 46).

4. Veřejný zájem na zveřejněných informacích

Obecně u případů týkajících se článku 10 platí, že zájem, který může mít veřejnost na konkrétních informacích, může být tak silný, že převáží i nad zákonem uloženou povinností mlčenlivosti (*Fressoz a Roire proti Francii*, č. 29183/95, rozsudek velkého senátu ze dne 21. ledna 1999). Soud taktéž shledal, že účelem zpřístupnění úředních dokumentů veřejnosti, včetně údajů o daních, bylo zajistit dostupnost informací pro umožnění diskuse o věcech veřejného zájmu (*Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy proti Finsku*, č. 931/13, rozsudek velkého senátu ze dne 27. června 2017, § 172).

Ve věcech týkajících se ochrany oznamovatelů se Soud zaměřuje na zjištění, zda zveřejněné informace jsou ve „veřejném zájmu“. To je třeba posoudit jak s ohledem na obsah zveřejňovaných informací, tak na princip jejich zveřejnění. Okruh informací veřejného zájmu, které mohly spadat do působnosti whistleblowingu, je v judikatuře Soudu vymezen široce: na jedné straně jde o jednání zahrnující „zneužití funkce“, „nevhodné chování“ a „protiprávní jednání nebo pochybení“, na straně druhé o „nedostatky“ nebo podklady informující o „sporném“ a „diskutabilním“ chování nebo postupech.

Soud shrnul, že informace veřejného zájmu může zahrnovat oznámení zaměstnance: a) o nezákonných činech, praktikách nebo chování na pracovišti; b) o činech, praktikách nebo chování, které jsou sice legální, ale zavrženíhodné; c) o informacích, které se týkají fungování orgánů veřejné moci a vyvolávají veřejnou diskusi, jež může založit oprávněný zájem veřejnosti na tom, aby se s těmito informacemi seznámila a mohla si vytvořit informovaný názor na to, zda odhalují poškození veřejného zájmu. Váha veřejného zájmu

na odhalení informací se liší v závislosti na tom, ke kterým z výše uvedených kategorií se obsah informace vztahuje.

Ačkoli se informace, které mohou být považovány za informace ve veřejném zájmu, v zásadě týkají orgánů veřejné moci nebo veřejných subjektů, nelze vyloučit, že se v určitých případech mohou týkat i jednání soukromých subjektů, jako jsou společnosti, které se rovněž vystavují důkladné kontrole svého jednání (*Steel a Morris proti Spojenému království*, č. 68416/01, rozsudek ze dne 15. února 2005, § 94), zejména pokud jde o obchodní praktiky, odpovědnost ředitelů společností (*Petro Carbo Chem S.E. proti Rumunsku*, č. 21768/12, rozsudek ze dne 30. června 2020, § 43), neplnění daňových povinností (*Público-Comunicação Social, S.A. a ostatní proti Portugalsku*, č. 39324/07, rozsudek ze dne 7. prosince 2010, § 47) nebo širší hospodářský prospěch (*Steel a Morris proti Spojenému království*, § 94).

Veřejný zájem navíc nelze posuzovat nezávisle na důvodech omezení svobody projevu uvedených v čl. 10 odst. 2 Úmluvy, mezi které patří i zabránění úniku důvěrných informací. Pokud se tedy na určitou informaci vztahuje

povinnost mlčenlivosti, je potřeba vzít v potaz zájmy, které má tato povinnost chránit, a to zejména co se týče informací týkajících se nejen činnosti zaměstnavatele, ale i třetích osob.

Podle Soudu je také třeba v souvislosti s veřejným zájmem vnímat nadnárodní – evropskou nebo mezinárodní – úroveň celé kauzy a význam pro jiné státy a jejich občany. Soud však dodal, že pouhá skutečnost, že veřejnost může mít zájem o řadu témat, nestačí ke zdůvodnění zveřejnění důvěrných informací o nich.

5. Způsobená újma

Podle stávající judikatury Soudu představuje újma způsobená zaměstnavateli zájem, který je třeba porovnat s veřejným zájmem na zveřejněných informacích. Soud uznal, že zveřejnění mohlo mít negativní dopad na pověst a obchodní zájmy státem vlastněné společnosti (Heinisch proti Německu, cit. výše, § 88) či na obchodní zájmy a pověst nemocnice, jakož i důvěru veřejnosti v lékařskou péči (Gawlik proti Lichtenštejnsku, cit. výše, § 79).

Kritérium újmy bylo původně vyvinuté ve vztahu k veřejným orgánům nebo státním podnikům, kdy mělo stejně jako zájem na zveřejnění informací veřejnou povahu. Soud však zdůraznil, že zveřejnění se může dotknout i zájmů soukromé společnosti a způsobit finanční újmu anebo poškození pověsti jí nebo třetím osobám.

další. Odsouzení osoby může být někdy důležitějším aspektem než povaha uložené sankce, která může být toliko mírná (Bédat proti Švýcarsku, č. 56925/08, rozsudek velkého senátu ze dne 29. března 2016, § 81). V mnoha případech je však v závislosti na obsahu zveřejnění a povaze oznamovatelem porušené mlčenlivosti možné jeho jednání oprávněně považovat za trestné.

Kromě toho může jeden skutek vést ke kombinaci sankcí nebo k více následkům, ať už profesním, disciplinárním, občanskoprávním nebo trestním. Soud však již naznal, že za určitých okolností nemusí ani kumulativní účinek odsouzení za trestný čin nebo souhrnná výše finančních sankcí být považovány za mající omezující účinek na výkon svobody projevu (Wojczuk proti Polsku, č. 52969/13, rozsudek ze dne 9. prosince 2021, § 105).

Soud uzavřel, že povaha a závažnost uložených trestů jsou faktory, které je třeba zohlednit. Totéž platí pro kumulativní účinek různých sankcí uložených oznamovateli (Lewandowska-Malec proti Polsku, č. 39660/07, rozsudek ze dne 18. září 2012, § 70).

Nicméně Soud dodal, že takové zveřejnění by mohlo mít i jiné škodlivé důsledky, neboť by současně mohlo zasáhnout veřejné zájmy, jako je zejména širší hospodářský prospěch (Steel a Morris proti Spojenému království, cit. výše § 94), ochrana majetku a zachování tajemství jako je důvěrnost dat v daňových záležitostech nebo povinnost mlčenlivosti (Fressoz a Roire proti Francii, cit. výše, § 53), nebo důvěra občanů v poctivost a spravedlnost daňové politiky států. Soud proto považoval za nezbytné upřesnit podmínky pro vyvažování soupeřících zájmů: kromě samotné újmy na straně zaměstnavatele je třeba při posuzování přiměřenosti zásahu do práva na svobodu projevu oznamovatelů zohlednit celkové škodlivé účinky oznámení.

6. Závažnost sankce

Soud shrnul, že sankce vůči oznamovatelům mohou mít různé formy, ať už profesní, disciplinární nebo trestní. V minulosti konstatoval, že odvolání nebo okamžité propuštění stěžovatele je nejzávažnější možnou sankcí podle pracovního práva, a to vzhledem k negativním důsledkům pro kariéru oznamovatele, ale také k riziku odrazení ostatních oznamovatelů (Guja proti Moldavsku, cit. výše, § 95). Stejně tak platí, že použití trestní sankce, která je jednou z nejzávažnějších forem zásahu do práva na svobodu projevu, může být neslučitelné s výkonem svobody projevu oznamovatele, a to taktéž s ohledem na důsledky pro něj i na odrazující účinek pro

b) Aplikace zásad na projednávanou věc

Soud předeslal, že projednávaná věc se vyznačovala následujícími rysy: *zaprvé*, zaměstnavatel stěžovatele byl soukromým subjektem, *zadruhé*, v případě stěžovatele existovala zákonná povinnost profesní mlčenlivosti nad rámec povinnosti loajality, kterou se obvykle řídí pracovní vztahy mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem; *zatřetí*, před oznámením stěžovatele již třetí osoba učinila jiné oznámení týkající se činnosti téhož zaměstnavatele. Navzdory specifickému kontextu se jedná o otázky podobné těm, které již Soud zkoumal. Velký senát se proto rozhodl aplikovat na skutkové okolnosti jednotlivá kritéria z věci *Guja proti Moldavsku* tak, jak je vyjasnil výše.

Třebaže stěžovatel vyzval Soud, aby definoval pojem „whistleblower“, Soud poukázal na to, že tento pojem nebyl doposud na mezinárodní úrovni jednoznačně definován, jakož i na to, že se ve své judikatuře vždy vyhýbá stanovování abstraktních a obecných definicí. Tohoto přístupu se rozhodl držet i v projednávané věci. Dodal, že otázka, zda jednotlivec, který o sobě tvrdí, že

je whistleblowerem, požívá ochrany podle článku 10 Úmluvy, vyžaduje posouzení, které zohlední okolnosti každého případu a jeho kontext.

Soud dále odmítl námitku stěžovatele, že by odvolací soud toliko formálně poukázal na kritéria z věci *Guja*, aniž by je skutečně aplikoval. Z rozsudku je zřejmé, že odvolací soud si byl vědom, že vnitrostátní legislativa týkající se statusu whistleblowerů není použitelná a je nezbytné, aby přímo aplikoval Úmluvu a judikaturu Soudu na poli článku 10. V dalším kroku se Soud zaměřil na jednotlivá kritéria z věci *Guja* ve světle specifických okolností případu a posouzení provedené odvolacím soudem.

1. K otázce, zda existovaly jiné cesty pro zveřejnění

Soud konstatoval, že praktiky daňové optimalizace ve prospěch velkých nadnárodních společností a daňová příznání vypracovaná společností PwC byly legální. Nezahrnovaly tak žádné protiprávní jednání, které by odůvodňovalo, že by měl stěžovatel upozornit své nadřízené. Podle Soudu tak bylo účinnou cestou pouze přímé využití externího ohlašovacího kanálu, a tento postup pro oznámení informace veřejného zájmu tudíž označil za přijatelný.

2. Pravost sdělených informací a 3. Dobrá víra

Soud se ztotožnil se závěry odvolacího soudu ohledně "přesnosti a pravosti" dokumentů předaných novináři a

dobré víry oznamovatele, když stejně jako odvolací soud shledal, že obě kritéria byla naplněna.

4. Vyvažování veřejného zájmu na zpřístupněných informacích a škodlivých následků odhalení

Dle Soudu spor v projednávané věci nelze posuzovat z hlediska střetu práv, ale vyžaduje nastolení spravedlivé rovnováhy mezi soupeřícími zájmy pouze na poli článku 10: na jedné straně je to svoboda projevu podle prvního odstavce citovaného ustanovení, a na straně druhé se jedná o možné důvody omezení tohoto práva, stanovené v druhém odstavci, mezi něž patří i ochrana pověsti nebo práv jiných a zabránění úniku důvěrných informací.

4.1. Kontext zveřejnění

Soud upřesnil, že kontext zveřejnění může hrát zásadní roli při poměrování váhy veřejného zájmu spojeného se odhalením informací v porovnání s jeho škodlivými účinky. Stěžovatel předal důvěrné dokumenty novináři několik měsíců poté, co byl odvysílán první televizní pořad, který zpochybňoval postup předběžných daňových dohod a lucemburských daňových orgánů. Odvolací soud konstatoval, že tyto dokumenty neposkytly žádné dříve neznámé informace, a proto újma způsobená zaměstnavateli převážila nad veřejným zájmem, který s sebou zveřejnění neslo. Veřejná diskuse se však může dle Soudu v průběhu času vyvíjet. Proto skutečnost, že

v době, kdy stěžovatel zveřejnil informace, již probíhala veřejná debata o daňových praktikách v Lucembursku, nemůže sama o sobě vyloučit, že tyto informace mohly být rovněž ve veřejném zájmu.

4.2. Veřejný zájem na zpřístupněných informacích

Podle Soudu je účelem whistleblowingu nejen odhalit a upozornit na informace veřejného zájmu, ale také dosáhnout nápravy oznamované situace ze strany příslušných orgánů veřejné moci nebo dotčených soukromých osob, včetně soukromých společností. Někdy je proto nutné upozornit na stejnou věc několikrát. Skutečnost, že v době zveřejnění napadených dokumentů již v Lucembursku probíhala debata o praktikách vyhýbání se daňovým povinnostem a daňové optimalizace, proto nemůže snížit jejich relevanci. Oznámené informace nebylo možné považovat pouze za „znepokojivé nebo skandální“, jak uvedl odvolací soud. Informace totiž přinesly nový pohled a přispěly k důležité debatě o "vyhýbání se daňovým povinnostem, osvobození od daní a daňových únicích" tím, že obsahovaly data o výši zisků vykázaných dotčenými nadnárodními společnostmi,

o politických rozhodnutích učiněných v Lucembursku v oblasti zdanění právnických osob a o jejich důsledcích z hlediska daňové spravedlnosti na evropské úrovni, a dále zejména ve Francii.

Soud uvedl, že stěžovatel si nevybral daňová příznání ke zveřejnění proto, aby doplnil předběžné daňové dohody, které již měl novinář k dispozici, ale pouze proto, že dotyčné nadnárodní společnosti byly dobře známé. Podle Soudu měla tato skutečnost v debatě relevanci a význam. Rozsah daňových příznání poskytujících informace o finanční situaci a majetku společností je mnohem snáze pochopitelný než složité právní a finanční struktury, na nichž jsou založeny praktiky daňové optimalizace. Daňové příznání je dokumentem, který bývá srozumitelný každému daňovému poplatníkovi. Dokumenty odhalené stěžovatelem tedy přispěly k transparentnosti daňových praktik nadnárodních společností, které se usilují těžit z destinací, kde je pro ně daňový systém nejvýhodnější. Tímto způsobem mohly dokumenty veřejnosti napomoci, aby si vytvořila informovaný názor na téma, které je z odborné stránky velmi komplexní, ale zároveň se týká důležitých

ekonomických a společenských otázek. Váhu veřejného zájmu spojeného s oznámením je tedy třeba posuzovat v souvislosti s významem, který v současné době zaujímají globální nadnárodní společnosti.

Soud uzavřel, že informace týkající se daňových praktik nadnárodních společností, jako ty zveřejněné stěžovatelem, přispěly k probíhající debatě, vyvolané původními odhaleními A. D., ohledně daňových úniků, transparentnosti a spravedlnosti. Nelze pochybovat o tom, že zpřístupnění těchto informací je ve veřejném zájmu, a to nejen ve vztahu k Lucembursku, ale i dalším zemím, jejichž daňové příjmy by mohly být odhalenými prakticky ovlivněny.

4.3. Škodlivé následky

Soud připomněl, že toto kritérium je potřeba rozšířit na všechny škodlivé účinky plynoucí z daného odhalení. Co se týče újmy vzniklé zaměstnavateli, dle Soudu ji nelze omezovat pouze na potenciální finanční dopad zveřejnění. V projednávané věci lze konstatovat, že společnost PwC utrpěla újmu na pověsti, a to zejména u svých klientů, jelikož napadené odhalení mohlo zpochybnit její schopnost zachovat důvěrnost svěřených finančních dat. Na druhou stranu Soud shledal, že společnost podle všeho nevznikla žádná dlouhodobá újma. Co se týče klientů PwC, dle Soudu mohlo zveřejnění alespoň do určité míry uškodit soukromým

stěžovatelem, převážil dle Soudu veřejný zájem na zveřejnění těchto informací nad všemi škodlivými účinky.

5. Přísnost sankce

Stěžovatel byl nejprve propuštěn svým zaměstnavatelem s výpovědní lhůtou a následně byl trestně stíhán a odsouzen k peněžitému trestu ve výši 1 000 eur. Trestní řízení přitom vzbudilo značnou pozornost médií. S ohledem na povahu uložených trestů a závažnost jejich kumulativních účinků, zejména na odrazující účinek pro svobodu projevu stěžovatele a dalších oznamovatelů, a především s ohledem na závěr, k němuž Soud dospěl po zvážení dotčených zájmů, nelze trestní odsouzení žalobce považovat za přiměřené z hlediska sledovaného cíle.

Soud tak dospěl k závěru, že zásah do práva stěžovatele na svobodu projevu, zejména do jeho svobody šířit informace, nebyl nezbytný v demokratické společnosti, a došlo tak k porušení článku 10 Úmluvy.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudci Ravarani, Chanturia a Sabato a soudkyně Mourou-Vikström ve svém společném nesouhlasném

zájmům a pověsti nadnárodních společností, jejichž jména byla odhalena. Na poli veřejného zájmu Soud identifikoval jednak zájem na prevenci a trestání krádeží (vzhledem k podvodnému získání nosiče dat) a na dodržování povinnosti profesní mlčenlivosti (jejímž cílem je zaručit důvěryhodnost některých povolání). Odvolací soud se přitom ze všech těchto aspektů soustředil pouze na újmu způsobenou společností PwC.

4.4 Výsledek vyvažování soupeřících zájmů

Dle Soudu vyvažování provedené vnitrostátními soudy nesplňovalo požadavky, které v tomto případě definoval. Na jedné straně odvolací soud vyhodnotil veřejný zájem na odhalení informací příliš restriktivně. Zároveň však nezohlednil všechny negativní dopady zveřejnění. Nevěnoval tedy náležitou pozornost specifickým okolnostem věci. V této situaci musí vyvažování dotčených zájmů provést sám Soud. Konstatoval, že informace oznámené stěžovatelem byly nepochybně ve veřejném zájmu. Současně ale vyzdvihl, že napadené zveřejnění bylo provedeno krádeží dat stěžovatelem a porušením jeho povinnosti profesní mlčenlivosti. Za této situace vzal na vědomí relativní váhu zveřejněných informací s ohledem na jejich povahu a míru rizika spojeného s jejich oznámením. Vzhledem k závěrům Soudu o významu vnitrostátní i evropské veřejné diskuse o daňových praktikách nadnárodních společností, k níž zásadním způsobem přispěly informace oznámené

stanovisku vyjádřili polemiku s řadou argumentů představených většinou a konstatovali, že vnitrostátní soudy podle nich postupovaly pečlivě a s náležitou aplikací původních kritérií z věci *Guja*, a jejich rozhodnutí tak nevybočilo z prostoru pro uvážení, který má stát na poli článku 10 Úmluvy k dispozici. Zdůraznili přitom, že většina výrazným způsobem rozšířila kontext „veřejného zájmu“ u informací zveřejněných whistleblowery, když do něj nově zahrнула vedle nezákonného jednání a zavrhnutíhodných praktik také informace „vyvolávající veřejnou diskusi, jež může založit oprávněný zájem veřejnosti na tom, aby se s těmito informacemi seznámila a mohla si vytvořit informovaný názor na to, zda odhalují poškozování veřejného zájmu“. Dodali, že kritéria jako „zavrženíhodnost jednání“ jsou velmi vágní. Kritizovali rovněž, že se většina opřela o rozsudek ve věci *Fressoz a Roire proti Francii*, který se týkal významně odlišného kontextu, v němž novináři, kteří zveřejnili předmětné informace, nebyli na rozdíl od stěžovatele vázáni povinností mlčenlivosti. Postup většiny umožňující zveřejnit i informace vyvolávající polemiku podle nich devalvuje zákonnou povinnost mlčenlivosti. Toto téma je přitom rozebráno v rozsudku *Éditions Plon proti Francii* (č. 58148/00, rozsudek ze dne 18. května 2004),

který většina ve svém rozsudku zcela opomněla. Disentující soudci rovněž kritizovali metodiku většiny, která posuzovala postup vnitrostátních soudů optikou kritérií z věci *Guja*, která však v projednávané věci redefinovala. Soudci konečně konstatovali, že s ohledem na řadu okolností, které vzal Soud v úvahu, jako je evidentní krádež dat stěžovatelem či škoda způsobená klientům PwC, je celkový závěr Soudu poněkud překvapivý.

Soudce Kjølbros ve svém nesouhlasném stanovisku také kritizoval většinu, že veřejný zájem na oznámených informacích rozšířila vedle dosavadních kategorií protiprávního a zavrženého jednání.

Zajištění majetku v trestním řízení

Rozsudek ze dne 1. června 2023 ve věci č. 24827/14 – FU QUAN, s. r. o. proti České republice

Velký senát Soudu rozhodl jednomyslně o nepřijatelnosti stížnosti týkající se zajištění majetku obchodní společnosti v rámci trestního řízení proti jejím společníkům, a to na poli práva na přístup k soudu pro zjevnou neopodstatněnost a na poli vlastnického práva zčásti pro neslučitelnost *ratione*

milionů Kč. Když ministerstvo nárok zamítlo, stěžovatelka zahájila soudní řízení. Obvodní soud rozsudkem z prosince 2011 žalobu zamítl s odůvodněním, že neshledal aktivní legitimaci stěžovatelky, která jako právnická osoba nebyla účastníkem trestního řízení, v jehož rámci byli stíháni její společníci. Stěžovatelka se odvolala. Městský soud se v rozsudku z května 2012 ztotožnil s názorem prvostupňového soudu. Uvedl, že pokud je jako příčina škody uplatněno rozhodnutí o vazbě fyzické osoby, pak dle zákona o odpovědnosti za škodu může takový nárok uplatnit pouze tato fyzická osoba. Dovolání ani ústavní stížnost stěžovatelky nebyly úspěšné.

Dne 17. března 2022 rozhodl senát první sekce Soudu pěti hlasy proti dvěma o porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě, jelikož k navrácení zajištěného majetku došlo až rok a čtyři měsíce poté, co byli oba společníci zproštěni obžaloby, přičemž pro tuto prodlevu nelze najít žádné dostatečné vysvětlení. Stejným poměrem hlasů senát shledal, že není nezbytné zabývat se námitkami na poli čl. 6 odst. 1 a článku 13 Úmluvy. Zároveň stěžovatelce přiznal náhradu majetkové škody ve výši 12 milionů Kč.

materiae s ustanoveními Úmluvy a zčásti pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. Velký senát tím nahradil rozsudek senátu první sekce v této věci, přičemž se vyjádřil zejména k požadavkům na náležitě formulování stížnostních námitek jak v rámci vnitrostátního řízení, tak v řízení před Soudem.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka je obchodní společností se dvěma společníky, z nichž jeden je rovněž jejím jednatelem. V dubnu 2005 byli oba společníci obviněni z daňových úniků a vzati do vazby. Zároveň městské státní zastupitelství vydalo usnesení o zajištění majetku stěžovatelky, přičemž se jednalo zejména o oblečení dovezené na český trh z Číny. K zajištění majetku došlo během května a června 2005. Podle znaleckého posudku přesahovala hodnota majetku 62 milionů Kč. V únoru 2009 vrchní soud oba společníky zprostil obžaloby. Usnesením městského soudu z července 2010 bylo rozhodnuto o vrácení zajištěného zboží stěžovatelce.

V lednu 2011 stěžovatelka uplatnila u Ministerstva spravedlnosti nárok na náhradu škody podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. S poukazem na znehodnocení zajištěného zboží se domáhala náhrady škody ve výši přes 61

milionů Kč. Když ministerstvo nárok zamítlo, stěžovatelka zahájila soudní řízení. Obvodní soud rozsudkem z prosince 2011 žalobu zamítl s odůvodněním, že neshledal aktivní legitimaci stěžovatelky, která jako právnická osoba nebyla účastníkem trestního řízení, v jehož rámci byli stíháni její společníci. Stěžovatelka se odvolala. Městský soud se v rozsudku z května 2012 ztotožnil s názorem prvostupňového soudu. Uvedl, že pokud je jako příčina škody uplatněno rozhodnutí o vazbě fyzické osoby, pak dle zákona o odpovědnosti za škodu může takový nárok uplatnit pouze tato fyzická osoba. Dovolání ani ústavní stížnost stěžovatelky nebyly úspěšné.

Dne 17. března 2022 rozhodl senát první sekce Soudu pěti hlasy proti dvěma o porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě, jelikož k navrácení zajištěného majetku došlo až rok a čtyři měsíce poté, co byli oba společníci zproštěni obžaloby, přičemž pro tuto prodlevu nelze najít žádné dostatečné vysvětlení. Stejným poměrem hlasů senát shledal, že není nezbytné zabývat se námitkami na poli čl. 6 odst. 1 a článku 13 Úmluvy. Zároveň stěžovatelce přiznal náhradu majetkové škody ve výši 12 milionů Kč.

V září 2022 panel pěti soudců vyhověl žádosti vlády o postoupení věci velkému senátu.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

Stěžovatelka vznesla námitky na poli čl. 6 odst. 1 a článku 13 Úmluvy, jakož i na poli článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODST. 1 A ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Velký senát konstatoval, že byt senát první sekce shledal porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě, je vhodné zabývat se nejprve tvrzeným porušením čl. 6 odst. 1 a článku 13 Úmluvy, neboť se jedná o hlavní námitky stížnosti. Stěžovatelka v této souvislosti tvrdila, že jí byl odepřen přístup k soudu v důsledku formalistického a restriktivního výkladu vnitrostátního práva českými soudy.

Soud připomněl, že záruky čl. 6 odst. 1 Úmluvy jsou přísnější než záruky článku 13 (*Kudla proti Polsku*, č. 30210/96, rozsudek velkého senátu ze dne 26. října 2000, § 146), a že je tudíž potřeba námitku stěžovatelky na poli článku 13 považovat za subsumovanou pod její

námítku na poli čl. 6 odst. 1. Soud se proto v této části zabýval pouze ustanovením čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Jak uvedl i senát první sekce, stěžovatelka vznesla žalobu podle zákona o odpovědnosti za škodu, aniž by výslovně upřesnila, zda se domáhá náhrady škody z titulu nezákonného rozhodnutí nebo nesprávného úředního postupu. Vláda však upozornila, že stěžovatelka výslovně poukázala na § 33 tohoto zákona, který zakotvuje lhůtu pro podání žaloby na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím. Za těchto okolností vnitrostátní soudy klasifikovaly podání stěžovatelky jako žalobu na náhradu škody z titulu nezákonného rozhodnutí a odmítly ji pro absenci aktivní legitimace, jelikož takovou žalobu mohou vznést pouze účastníci řízení, ve kterém bylo nezákonné rozhodnutí vydáno.

Ve svém odvolání, dovolání, ústavní stížnosti i stížnosti k Soudu pak stěžovatelka tvrdila, že tento výklad byl přepjatě formalistický, neboť „v přeneseném slova smyslu byla také vazebně stíhána, neboť veškerý její osobní substrát (jakožto právnické osoby) byl toho času ve vazbě“. Velký senát souhlasil s vládou, že tento argument naznačuje, že tvrzený přepjatý formalismus měl spočívat v tom, že vnitrostátní soudy odmítly nevzít v potaz relevantní zákonné ustanovení a přiznat stěžovateli *locus standi* ve vztahu k žalobě na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě.

legitimace, stěžovatelka ve svých dalších prostředcích nápravy neargumentovala tím, že je potřeba vykládat její žalobu jako směřující proti nesprávnému úřednímu postupu.

Znamená to, že před Soudem stěžovatelka zaujala zcela jiný postoj, když tvrdila, že vnitrostátní soudy měly klasifikovat její podání jako žalobu na náhradu škody z titulu nesprávného úředního postupu. Stěžovatelé však nemohou vznést před Soudem argumenty, které nikdy neuplatnili před vnitrostátními orgány (*mutatis mutandis*, [Pine Valley Developments Ltd a ostatní proti Irsku](#), č. 12742/87, rozsudek ze dne 29. listopadu 1991, § 47). Za těchto okolností nelze vnitrostátní soudy vinit z toho, že neklasifikovaly žalobu stěžovatelky jako namířenou proti nesprávnému úřednímu postupu.

Konečně Soud poukázal na to, že dle vyjádření vlády i po zamítnutí žaloby mohla stěžovatelka vznést novou žalobu, v níž by jako odpovědnostní titul označila nesprávný úřední postup. Dle vlády měla stěžovatelka tuto možnost ještě čtyři měsíce po pravomocném ukončení kompenzačního řízení. Stěžovatelka toto tvrzení nepopřela, a Soud tak neměl důvod ho zpochybnit.

Jak však dále upozornila vláda, stěžovatelka ve své reakci na stanovisko vlády ke stížnosti zaujala postoj, dle něhož přepjatý formalismus spočíval ve skutečnosti v tom, že vnitrostátní soudy odmítly klasifikovat její podání jako žalobu na náhradu škody z titulu nesprávného úředního postupu. Senát první sekce s tímto výkladem souhlasil a uvedl, že z žaloby jasně plynulo, že sleduje náhradu škody za znehodnocení zajištěného zboží, a že tedy bylo na vnitrostátních soudech, v duchu zásady *iura novit curia*, aby podřadily skutkový stav případu, jak ho stěžovatelka popsala, pod relevantní ustanovení zákona o odpovědnosti za škodu.

Soud však konstatoval, že senát první sekce dospěl k tomuto závěru, aniž by vzal v potaz, že takový postup nemusel být za daných okolností podle vnitrostátního práva možný. Stěžovatelka, která byla zastoupena advokátem, se ve své žalobě nedovolávala ustanovení § 5 písm. b) ani § 13 zákona o odpovědnosti za škodu, která se týkají nesprávného úředního postupu. Ve svých podáních na vnitrostátní úrovni stěžovatelka nesprávný úřední postup ani jednou nezmínila. Místo toho opakovaně poukazovala na nezákonnost stíhání a vazby svých spolencek a výslovně se odvolala na § 33 uvedeného zákona, který upravuje lhůtu pro podání žaloby na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím. Nelze tedy než uzavřít, že stěžovatelka nezaložila svoji žalobu na nesprávném úředním postupu. Navíc poté, co prvostupňový soud zamítl žalobu pro absenci aktivní

Z uvedených důvodů Soud námítku porušení práva na přístup k soudu odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1 K ÚMLUVĚ

a) K rozsahu námítky

Velký senát shledal, že ve své stížnosti k Soudu stěžovatelka namítala porušení vlastnického práva ze dvou důvodů. *Zprv* se jednalo o zajištění jejího majetku v trestním řízení proti jejím spolencekům, které stěžovatelka označila za „nezákonné“, jelikož toto řízení skončilo zproštěním obžaloby. Uvedený argument je založen na předpokladu, že stát je podle článku 1 Protokolu č. 1 odpovědný za jakoukoli škodu vzniklou na majetku zajištěném v trestním řízení, které skončilo zproštěním obžaloby. *A zadruhé* společnost tvrdila, že vnitrostátní orgány nepodnikly opatření nezbytná na ochranu jejího majetku, tj. zejména neskladovaly zajištěné zboží řádným způsobem, což může představovat porušení závazků státu podle článku 1 Protokolu č. 1 (srov. [Tendam proti Španělsku](#), č. 25720/05, rozsudek ze dne 13. července 2010, § 51).

Senát první sekce však tyto námitky neposuzoval. Místo toho shledal porušení článku 1 Protokolu č. 1 v důsledku bezdůvodné prodlevy při navrácení zajištěného majetku. Tuto námitku nicméně stěžovatelka poprvé vznesla až ve svém podání k senátu první sekce z června 2016, které bylo reakcí na stanovisko vlády ke stížnosti. Co se týče samotné stížnosti k Soudu, třebaže v ní stěžovatelka zmínila, že zboží bylo zajištěno po dobu pěti let, učinila tak pouze proto, aby zdůraznila rozsah, v jakém bylo její fungování paralyzováno v důsledku údajně nezákonného rozhodnutí o vazbě jejích společníků, což byl argument, který vznesla i před vnitrostátními orgány.

Velký senát připomněl, že stížnost k Soudu zahrnuje dva navzájem propojené aspekty: skutková tvrzení a právní argumenty (*Radomilja a ostatní proti Chorvatsku*, č. 37685/10 a 22768/12, rozsudek velkého senátu ze dne 20. března 2018, § 110). Nepostačuje tedy, že je porušení Úmluvy „zjevné“ z okolností případu nebo podání stěžovatele. Stěžovatel musí tvrdit, že určité jednání nebo opomenutí založilo porušení práv podle Úmluvy, a to takovým způsobem, který nenechává Soud na pochybách, zda byla příslušná námitka vznesena či nikoliv (*Farzaliyev proti Ázerbájdžánu*, č. 29620/07, rozsudek ze dne 28. května 2020, § 55).

V této souvislosti Soud dále uvedl, že nejednoznačné věty či izolovaná slova nepostačují k tomu, aby uznal, že určitá námitka byla uplatněna (*Ilias a Ahmed proti*

na svém majetku způsobené trestním stíháním a vazbou svého jednatele a druhého společníka; *zadruhé* ohledně toho, že příslušné orgány nevěnovaly zajištěnému majetku řádnou péči; a *zatřetí* ohledně bezdůvodné prodlevy při navrácení zajištěného majetku. Zatímco první dvě námitky stěžovatelka vznesla ve své stížnosti k Soudu, třetí uplatnila až ve své reakci na stanovisko vlády. Senát první sekce se zabýval pouze třetí námitkou, ale velký senát se rozhodl zkoumat všechny tři námitky. Ve smyslu ustálené judikatury Soudu je „věcí“ postoupenou velkému senátu stížnost v rozsahu, v jakém byla prohlášena za přijatelnou, spolu s námitkami, které nebyly prohlášeny za nepřijatelné (*Fedotova a ostatní proti Rusku*, č. 40792/10 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2023, § 83).

b) K přijatelnosti

1. K námitce ohledně škody na majetku způsobené trestním stíháním a vazbou svého jednatele a druhého společníka

Soud připomněl, že z článku 1 Protokolu č. 1 nelze vyvodit, že by zproštění obžaloby stěžovatele nebo zastavení trestního řízení automaticky zakládalo nárok

Maďarsku, č. 47287/15, rozsudek velkého senátu ze dne 21. listopadu 2019, § 85). Plyne to z ustanovení čl. 47 odst. 1 písm. e) – f) a odst. 2 písm. a) Jednacího řádu Soudu, dle nichž musí všechny stížnosti obsahovat mj. stručný a čitelný popis skutečností a namítaných porušení Úmluvy spolu s relevantní argumentací, přičemž tyto informace musí Soudu umožnit určit předmět a rozsah stížnosti bez potřeby zkoumání dalších dokumentů. To neznamená, že by stěžovatelé nemohli upřesnit či rozvést své původní podání během řízení před Soudem. Pokud však tyto dodatky fakticky představují vznesení nové a oddělené námitky, musí splňovat – tak jako všechna ostatní podání – podmínky přijatelnosti (*Radomilja a ostatní proti Chorvatsku*, cit. výše, § 135).

V projednávané věci byla dle velkého senátu zmínka stěžovatelky o pětiletém zajištění zboží v její stížnosti příliš nejednoznačná na to, aby ji bylo možné vykládat jako vznesení námitky ohledně nepřiměřeně dlouhého zabavení majetku (srov. *Ilias a Ahmed proti Maďarsku*, cit. výše, § 86). Bylo-li záměrem stěžovatelky namítat příliš dlouhé zajištění majetku, měla to jasně uvést ve své stížnosti. Ve skutečnosti na to však poukázala až ve své reakci na stanovisko vlády ke stížnosti. Velký senát proto konstatoval, že tato otázka představuje novou a oddělenou námitku.

Ve světle uvedeného Soud shledal, že stěžovatelka vznesla celkem tři námitky: *zprvé* ohledně škody

na odškodnění (např. *Adamczyk proti Polsku*, č. 28551/04, rozhodnutí ze dne 7. listopadu 2006). To platí tím spíš v projednávané věci, kde stěžovatelská společnost nebyla účastníkem trestního řízení týkajícího se jejích společníků, a tak nemohla být odsouzena ani zproštěna obžaloby. Dle judikatury Soudu je v zásadě na členských státech, aby stanovily podmínky nároku na odškodnění v uvedených okolnostech (tamtéž). Takový nárok tedy neplyne z článku 1 Protokolu č. 1, ale může vyplývat toliko z vnitrostátního práva. Pod ochranu článku 1 Protokolu č. 1 tak spadá pouze tehdy, má-li dostatečný základ ve vnitrostátním právu (*Radomilja a ostatní proti Chorvatsku*, cit. výše, § 142–143 a 149).

České právo stanovuje podmínky nároku na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím v ustanovení § 7 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu, dle něhož mají takový nárok jen účastníci řízení, ve kterém bylo vydáno příslušné rozhodnutí. Žaloba vznesená stěžovatelkou k vnitrostátním orgánům, která odkazovala na nezákonné stíhání a vazbu jejích společníků, tudíž neměla dostatečný základ ve vnitrostátním právu, a proto se na ní záruky článku 1 Protokolu č. 1 nevztahují

(tamtéž, § 151). Tato námitka je tedy nepřijatelná pro neslučitelnost *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy.

2. K námitce ohledně absence řádné péče o zajištěný majetek

Z judikatury Soudu plyne, že pokud státní orgány zajistí majetek, vzniká jim ve vztahu k němu povinnost náležitě péče, jakož i odpovědnost za jeho poškození či ztrátu. Aby nedošlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1, škoda vzniklá na majetku nesmí být větší než nezbytná. Při zajištění majetku tedy jednak musí příslušné orgány přijmout rozumná opatření na jeho ochranu, jednak musí vnitrostátní právo zakotvit prostředek nápravy proti státu za účelem získání náhrady škody vzniklé nedostatečnou péčí o zajištěný majetek ([Dabić proti Chorvatsku](#), č. 49001/14, rozsudek ze dne 18. března 2021, § 55).

Ze závěrů velkého senátu na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy nicméně plyne, že stěžovatelka měla možnost domáhat se náhrady škody způsobené tvrzenou nedostatečnou péčí státu o zajištěný majetek, avšak tuto možnost řádně nevyužila. Proto Soud tuto námitku odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

3. K námitce ohledně bezdůvodné prodlevy při navrácení zajištěného majetku

Ve vztahu k této námitce senát první sekce shledal porušení článku 1 Protokolu č. 1. Jak ale bylo uvedeno

výše, stěžovatelka tuto námitku neuplatnila ve stížnosti k Soudu, ale až v červnu 2016 v reakci na stanovisko vlády k této stížnosti. Znamená to, že námitka byla vznesena více než šest měsíců po skončení kompenzačního řízení na vnitrostátní úrovni, k němuž došlo v září 2013, kdy Ústavní soud odmítl ústavní stížnost stěžovatelky. I kdyby však stěžovatelka uplatnila tuto námitku v rámci šestiměsíční lhůty pro podání stížnosti k Soudu, ze závěrů velkého senátu na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy plyne, že je nepřijatelná pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. Stěžovatelka totiž měla možnost domáhat se náhrady škody způsobené bezdůvodnou prodlevou při navrácení zajištěného majetku, ale tuto možnost řádně nevyužila.

Co se týče argumentu senátu první sekce, dle něhož bylo na vnitrostátních soudech, aby v duchu zásady *iura novit curia* podřadily skutkový stav případu pod relevantní ustanovení zákona o odpovědnosti za škodu, velký senát poukázal na dvě zásady plynoucí z jeho judikatury v oblasti vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. *Zprvé*, i v těch právních systémech, kde mají soudy v civilním řízení možnost či dokonce povinnost zabývat se věcí z vlastní iniciativy – a tedy uplatnit zásadu *iura novit curia* – nejsou stěžovatelé zbaveni povinnosti před těmito soudy uplatnit námitku, kterou hodlají posléze vznést před Soudem ([Kandarakis proti Řecku](#), č. 48345/12 a další, rozsudek ze dne 11. června

2020, § 77). Pro účely posouzení vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy musí Soud vzít v potaz nejen skutkové okolnosti, ale i právní argumentaci předloženou na vnitrostátní úrovni ([Radomilja a ostatní proti Chorvatsku](#), cit. výše, § 117). A *z druhé*, nepostačuje, že porušení Úmluvy je „zjevné“ z okolností případu nebo podání stěžovatele. Stěžovatel musí na toto porušení skutečně poukázat – výslovně nebo co do podstaty – a to takovým způsobem, který nepřipouští žádné pochyby o tom, zda byla námitka vznesená před Soudem předtím uplatněna na vnitrostátní úrovni ([Farzaliyev proti Ázerbájdžánu](#), cit. výše, § 55). V projednávané věci se tak zjevně nestalo. Soud proto námitku prohlásil za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Policie

Rozhodnutí ze dne 26. ledna 2023 ve věci č. 56318/21 – *Francovi proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně odmítl stížnost na porušení článků 2 a 3 Úmluvy týkající se

vyšetřování úmrtí příbuzného stěžovatelů, k němuž došlo při policejním zákroku, a to zčásti jako zjevně neopodstatněnou, zčásti pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V roce 2019 příbuzného stěžovatelů postihl křečový záchvat v prostorách soukromé společnosti. Na místo byly přivolány policejní hlídky, jelikož záchranáři nemohli muže kvůli jeho agresivitě ošetřit. Policistům se za použití donucovacích prostředků podařilo příbuzného stěžovatelů spoutat s rukama za zády a umístit do sanitky v poloze na břicho, kde ho až do příjezdu lékařky zajišťovali dva z nich. Lékařka po příjezdu zahájila resuscitaci, která probíhala i během převozu do nemocnice, kde však byla konstatována mužova smrt. Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS) události vyšetřila a na základě znaleckých posudků, výslechu policistů, svědků a vyšetřovacího pokusu shledala, že muž byl po předchozím požití vysoké dávky silných léků včetně opiátů dezorientovaný, nebezpečný a kladl neobvyklý odpor. K úmrtí došlo kvůli otoku mozku v důsledku dlouhodobého dušení, způsobeného polohovou asfyxií a tlakem

na horní část těla. Policisté však v dané situaci nemohli předvídat závažnost jeho zdravotního stavu, když navíc proti jejich postupu po celou dobu nic nenamítali ani přítomní záchranáři; použili tak sílu přiměřenou okolnostem a nedopustili se trestného činu. Státní zástupce se se závěry GIBS ztotožnil. Ústavní stížnost příbuzných zemřelého Ústavní soud odmítl.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 2 A 3 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že vyšetřování trpělo nedostatky zejména co do rychlosti, důkladnosti a míry jejich zapojení. Soud stížnost posuzoval na člancích 2 a 3 Úmluvy.

Soud připomněl požadavky vyplývající z jeho ustálené judikatury stran účinného vyšetřování. Těmi jsou důkladnost, rychlost a nezávislost vyšetřování, jakož i zapojení rodiny zemřelého (*Mustafa Tunç a Fecire Tunç proti Turecku*, č. 24014/05, rozsudek velkého senátu ze dne 14. dubna 2015, § 225).

K nemožnosti stěžovatelů účastnit se některých vyšetřovacích úkonů Soud uvedl, že stěžovatelé tuto námitku řádně nevznesli před vnitrostátními orgány, kvůli čemuž nevyčerpali vnitrostátní prostředky nápravy. Dále Soud s odkazem na své závěry ve věci *B. Ü. proti České republice* (č. 9264/15, rozsudek ze dne 6. října 2022, § 96) shledal, že vyšetřování bylo vedeno GIBS

jakožto nezávislým orgánem. Ta přitom zahájila vyšetřování již v den incidentu a během následujících týdnů vyloučila všechny zúčastněné osoby, nařídila vypracování několika znaleckých posudků a později provedla i vyšetřovací pokus. Věc tedy podrobila objektivní a podrobné analýze, přičemž dospěla k přijatelnému vysvětlení smrti příbuzného stěžovatelů a k závěru, že zásah policistů byl v souladu s právními předpisy a nezbytný a jimi použitá síla odůvodněná a přiměřená okolnostem. Vnitrostátní orgány se rovněž řádně vypořádaly s ostatními námitkami stěžovatelů. Konečně stěžovatelé měli přístup k vyšetřovacímu spisu a byli neprodleně informováni o učiněných zjištěních. Mohli také podat stížnost ke státnímu zastupitelství a domoci se přezkoumání postupu GIBS a dalšího šetření. Zájmy stěžovatelů tedy byly dostatečně chráněny. Dle Soudu tak nelze přisvědčit tvrzení stěžovatelů, že vnitrostátní orgány řádně nevyšetřily smrt jejich příbuzného a že šetření nenaplnilo minimální standardy účinného vyšetřování ve smyslu článků 2 a 3 Úmluvy.

Soud proto stížnost odmítl zčásti pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy ve smyslu čl. 35 odst. 1 a 4 Úmluvy a zčásti jako j zjevně neopodstatněnou podle čl. 35 odst. 3 písm. a) a 4 Úmluvy.

Důkazní prostředky

Rozsudek ze dne 28. března 2023 ve věci č. 34467/15 – *Sârbu proti Rumunsku*

Senát čtvrté sekce jednomyslně rozhodl, že právo stěžovatele na soukromý život ve smyslu článku 8 Úmluvy nebylo porušeno, když jeho odsouzení za korupční trestnou činnost bylo založeno na nahrávkách pořízených tajnou kamerou připevněnou k psacímu peru, které policie objevila v zajištěném počítači spoluobžalovaného při vyšetřování jiného trestného činu. Námitku porušení požadavku na projednání věci v přiměřené lhůtě podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy Soud odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl zaměstnán u finanční správy. Z titulu své funkce byl oprávněn provádět kontroly obchodních společností a ověřovat, jestli řádně plní své daňové

povinnosti. V době rozhodných událostí byli již stěžovatel a jeho kolega I. D. vyšetřováni pro podezření z korupce. V prosinci 2010 zahájil policejní orgán úkony trestního řízení kvůli podezření, že stěžovatel a I. D. souhlasili s přijetím úplatku výměnou za to, že při kontrole vyměří L. E., jednateli obchodní společnosti, nižší daň, než která by měla být odvedena. V rámci vyšetřování L. E. doznal, že se předmětný skutek stal tak, jak byl popsán obžalobou. Součástí vyšetřovacího spisu byly i dvě nahrávky, které L. E. pořídil v červnu 2009. Tyto nahrávky dokumentovaly průběh jeho rozhovorů se stěžovatelem a I. D. během kontroly v sídle dotyčné obchodní společnosti, kde měly strany uzavřít dohodu. K pořízení audiovizuálního záznamu L. E. použil miniaturní videokameru, která byla zabudována do psacího pera. Orgány činné v trestním řízení nahrávky objevily v počítači L. E. při vyšetřování jiného trestného činu, jehož se měl dopustit. Trestní soud předložil nahrávky k forenznímu zkoumání znaleckému ústavu. Z jeho zprávy vyplynulo, že byly autentické a že nevykazovaly žádné známky pozdější manipulace. Stěžovatel byl odsouzen za korupci k podmínečnému trestu odnětí svobody v trvání tří let.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel tvrdil, že řízení bylo nepřiměřeně dlouhé. Zejména upozorňoval na dílčí průtahy při vyhotovování písemného odůvodnění rozsudku. Vláda namítala, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy není použitelný na stádium řízení, v němž se pouze čeká na vyhotovení písemného odůvodnění rozsudku. Dále tvrdila, že tato námitka je nepřijatelná z důvodu nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, protože stěžovatel neusiloval vnitrostátně o odškodnění.

V nedávné věci Soud dospěl k závěru, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy je v aspektu práva na projednání věci v přiměřené lhůtě použitelný i na fázi řízení po ústním vynesení rozsudku, kdy se čeká na jeho písemné vyhotovení (*Mierlă a ostatní proti Rumunsku*, č. 25801/17 a 2 další, rozhodnutí ze dne 17. května 2022, § 83). Dále připomněl, že ve věci *Brudan proti Rumunsku* (č. 75717/14, rozsudek ze dne 10. dubna 2018, § 88–89) shledal, že účastníci řízení, kteří mají za to, že se jim nedostalo spravedlnosti v přiměřené lhůtě, mají v rumunském právním řádu k dispozici účinný kompenzační prostředek nápravy, který jsou od března 2015 povinni čerpat. V červenci 2015, kdy se stěžovatel obrátil na Soud, již tento opravný prostředek vstoupil ve všeobecnou

známost, a proto Soud dovedl patřičné důsledky z toho, že se k němu stěžovatel neuchýlil. Námitku nepřiměřené délky řízení tudíž prohlásil za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že došlo k porušení jeho práva na respektování soukromého života z důvodu použití nezákonných audiovizuálních záznamů pořízených spoluobžalovaným L. E. jako stěžejních důkazů, které přispěly k jeho odsouzení.

a) K přijatelnosti

Podle vlády nebyl článek 8 Úmluvy na věc stěžovatele *ratione materiae* použitelný, protože se předmětné nahrávky netýkaly jeho soukromého, nýbrž profesního života. Soud se touto otázkou v minulosti již zabýval a vysvětlil, že pojem „soukromý život“ může zahrnovat i profesní činnost (např. *Bărbulescu proti Rumunsku*, č. 61496/08, rozsudek velkého senátu ze dne 5. září 2017, § 71). Stěžovatel brojil proti použití tajně pořízených nahrávek, které byly později užity v trestním řízení proti němu. Skutečnost, že tyto nahrávky nepořídily úřady, ale spoluobžalovaný, nemůže být rozhodující. Soud ostatně dříve vztáhl článek 8 Úmluvy i na nahrávky pořízené soukromými osobami (*López Ribalda a ostatní proti Španělsku*, č. 1874/13 a 8567/13, rozsudek velkého senátu ze dne 17. října 2019, § 93, kde

zaměstnavatel nechal prostřednictvím kamer sledovat zaměstnance supermarketu podezřelé z krádeží). V projednávané věci navíc nebylo pochyb o tom, že byl zaznamenán obraz i hlas stěžovatele, tedy jeho osobní údaje, které podléhají ochraně článku 8 Úmluvy. Nahrávky byly pořízeny spoluobžalovaným a uloženy na jeho počítači, dokud k nim obžaloba nezískala přístup při zajištění a prohledání přístroje v rámci vyšetřování jiné trestné činnosti. Tyto nahrávky byly posléze připuštěny jako usvědčující důkaz proti stěžovateli. Soud přitom v minulosti rovněž dovedl, že použití důkazů získaných v důsledku tajného sledování na pracovišti může představovat zásah do práva na respektování soukromého života (tamtéž, § 91). V projednávané věci byl tedy článek 8 Úmluvy použitelný.

b) K odůvodněnosti

Použitím dotčených nahrávek v trestním řízení proti stěžovateli došlo nepochybně k zásahu do jeho práva na respektování soukromého života.

Otázka zákonnosti zásahu byla předmětem podrobného zkoumání ze strany vnitrostátních soudů. Ty

shledaly, že trestní řád umožňuje použití nahrávek pořízených třetí osobou coby důkazu, pokud se nahrávky týkají rozhovorů této osoby, kterážto podmínka byla v dané věci splněna. Soud nespatořoval důvod tyto závery vnitrostátních soudů zpochybňovat.

Soud aproboval i tvrzení vlády, že zásah sledoval legitimní cíl v podobě ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, jelikož nahrávky byly použity v trestním řízení týkajícím se korupce ve veřejném sektoru.

Zbývalo tedy posoudit, zda byl zásah rovněž nezbytný v demokratické společnosti neboli přiměřený k dosažení deklarovaného cíle. Soud připomněl, že nahrávky byly pořízeny vlastními technickými prostředky obžalovaného L. E., nikoli s přispěním orgánů činných v trestním řízení. Ty je objevily až s odstupem času v jeho počítači, který mu byl zabaven při domovní prohlídce v rámci vyšetřování jiné trestní věci. Záznamy se týkaly dvou jednorázových a časově omezených rozhovorů se stěžovatelem, který tudíž nebyl vystaven neustálému nebo dlouhodobému sledování. Zásah do jeho soukromého života byl v tomto ohledu nižší intenzity. Trestní řízení navíc poskytovalo stěžovateli dostatečné záruky.

Stěžovatel argumentoval především nezákonností nahrávek. Soudy se touto výhradou pečlivě zabývaly, vysvětlily, proč nejde o nezákonné důkazy, které by musely být vyloučeny z dokazování, a své závěry precizně odůvodnily. Nahrávky byly předmětem forenzního zkoumání, aby se vyloučily jakékoliv pochybnosti o jejich autenticitě a riziko, že s jejich obsahem mohlo být manipulováno. Stěžovatel žádné konkrétní obavy v tomto duchu nepředložil. Soud tedy nezjistil nic, co by nasvědčovalo tomu, že zásah do soukromého života stěžovatele nebyl omezen na to, co bylo za daných okolností skutečně nezbytné, a že nebyl doprovázen dostatečnými zárukami proti svévoli. Porušení článku 8 Úmluvy tudíž neshledal.

Rozhodnutí ze dne 23. března 2023 ve věci č. 32671/13 – *Sládek proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že trestní řízení vedoucí k odsouzení stěžovatele, v jehož rámci vypovídal v přípravném řízení svědek bez účasti obhájkyne stěžovatele, a na hlavním líčení utajený svědek, bylo jako celek spravedlivé. Stížnost na poli čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy tak byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl v roce 2011 odsouzen k odnětí svobody pěti a půl let za spáchání trestného činu loupeže ve formě organizátorství. Jako důkazy sloužily mimo jiné výpovědi svědka P. S. a utajeného svědka. Svědek P. S. vypovídal v přípravném řízení, kdy byl k výsledku do Českých Budějovic eskortován z Prahy. Obhájkyne stěžovatele sídlící v Praze byla o chystaném výsledku telefonicky informována v den výsledku s tím, že výslech svědka proběhne za necelé dvě hodiny. S ohledem na kolizi s jinými pracovními úkoly uvedla, že se výsledku nezúčastní a pokusí se zajistit substituci. Výslech svědka P. S. nicméně nakonec proběhl bez účasti právního zástupce stěžovatele. Tento svědek na hlavním líčení odmítl vypovídat s odůvodněním, že by si takovou výpověď mohl přivodit nebezpečí trestního stíhání, a byla přečtena jeho výpověď z přípravného řízení. Další svědek vypovídal v utajení, jelikož se na loupežném přepadení podílelo více pachatelů a podařilo se identifikovat pouze dva, ostatní pobývali na svobodě a představovali tak pro utajeného svědka reálné nebezpečí. Ostatně při loupežném přepadení použili proti oběti násilí, svázali ji a pod pohrůžkou použití zbraně ji nutili k vydání přístupových kódů k trezoru.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že trestní řízení nebylo spravedlivé v důsledku založení jeho viny na svědectví P. S. a utajeného svědka, čímž došlo k porušení jeho práv zaručených čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy.

Soud úvodem konstatoval, že relevantní zásady týkající se výsledku svědků byly shrnuty ve věcech *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království* (č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2011) a *Schatschaschwili proti Německu* (č. 9154/10, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2015, § 100). Soud připomněl, že české trestněprocesní předpisy stanoví zvláštní rámec pro výslech utajeného svědka, který obsahuje záruky, jejichž cílem je kompenzovat znevýhodnění, s nimiž se obhajoba může v takových situacích potýkat (viz *Bátěk a ostatní proti České republice*, č. 54146/09, rozsudek ze dne 12. ledna 2017, § 55; srov. *Zadumov proti Rusku*, č. 2257/12, rozsudek ze dne 12. prosince 2017, § 63).

Dle Soudu stěžovatel neprokázal, že jeho právo na obhajobu bylo omezeno v takové míře, že by to narušilo celkovou spravedlnost trestního řízení. Výpověď svědka P. S. byla u hlavního líčení přečtena z důvodu jeho odmítnutí vypovídat, aby si nepřivodil trestní stíhání. Stěžovatel neprokázal, že by jeho obhájkyne neúspěšně žádala o odložení výsledku tohoto svědka (*Kopecký proti České republice*, č. 32456/04, rozhodnutí ze dne 30. března 2010). Ačkoli dvouhodinový předstih oznámení o výsledku svědka je velmi krátký, úkolem Soudu není hodnotit každý procesní aspekt, pokud nejsou pochybnosti o celkové spravedlnosti trestního řízení. Obecné soudy podrobně zkoumaly, zda byly splněny zákonné podmínky stanovené v § 211 odst. 4 trestního řádu, včetně požadavku, aby obviněný nebo jeho obhájce měl možnost se účastnit výsledku svědka, a také zda obhájkyne žádala o odročení jeho výsledku. K výsledku utajeného svědka Soud uvedl, že při jeho utajení vzal okresní soud v úvahu závažnost trestného činu, použití násilí vůči oběti a skutečnost, že totožnost některých pachatelů nebyla známa. Poté dospěl k závěru, že existovalo reálné riziko újmy na zdraví nebo

životě svědka. Dle Soudu mohl mít svědek za okolností dané věci důvodné obavy o své zdraví nebo život.

Soud dále konstatoval, že klíčovým důkazem, na jehož základě byl stěžovatel uznán vinným, byly záznamy telekomunikačního provozu a že výpověď utajeného svědka měla jen malou váhu, zatímco výpověď P. S. hrála při odsouzení stěžovatele významnou roli, neboť byla potvrzena dalšími usvědčujícími důkazy. Připuštění výpovědi P. S. tak mohlo ztížit obhajobu a je třeba zkoumat existenci vyvažujících faktorů. Okresní soud důkladně posoudil a odůvodnil přípustnost důkazů. Pokud jde o výpověď P. S., okresní soud poukázal na požadavky stanovené v § 211 odst. 4 trestního řádu a shledal, že byla dodržena zásada kontradiktornosti řízení. Soud rovněž odkázal na zvláštní rámec pro výslech utajených svědků stanovený v české trestněprocesní úpravě, který obsahuje záruky pro kompenzaci obtíží obhajoby. Dle Soudu vnitrostátní soudy dostatečně obezřetně analyzovaly přípustnost obou svědeckých výpovědí a své závěry řádně odůvodnily. Klíčový důkaz – telekomunikační záznam – potvrdil přesnou polohu stěžovatele v rozhodné době. Kromě výpovědi P. S. a utajeného svědka okresní soud vyslechl další svědky, včetně poškozeného a jeho partnerky, a připustil listinné důkazy. Ostatní usvědčující důkazy měly dostatečnou váhu vůči důkazům získaným výpovědí P. S. a

utajeného svědka, a existovaly tak dostatečné vyvažující faktory, které kompenzovaly obtíže, s nimiž obhajoba pracovala.

Soud proto dospěl k závěru, že trestní řízení jako celek bylo spravedlivé a stížnostní námitky jsou zjevně nepodstatné.

Kárné řízení s exekutorem

**Rozsudek ze dne 1. června 2023 ve věci
č. 19750/13 – Grosam proti České republice**

Velký senát Soudu rozhodl jednomyslně o nepřijatelnosti stížnosti týkající se kárného řízení se soudním exekutorem, a to v rovině namítaného porušení práva na nezávislý a nestranný soud dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy pro nedodržení předepsané šestiměsíční lhůty, z důvodu neslučitelnosti *ratione materiae* s článkem 2 Protokolu č. 7 v případě práva na odvolání a ve vztahu k ostatním výhradám na nespravedlnost řízení pro zjevnou neopodstatněnost. Velký senát tím nahradil rozsudek senátu první sekce v této věci, přičemž se vyjádřil zejména k požadavkům na náležitě formulování stížnostních námitek jak v rámci vnitrostátního řízení, tak v řízení před Soudem.

k prokázání své nevinu a že mu právní úprava nedávala možnost napadnout rozhodnutí kárného soudu odvoláním, jak v trestních věcech vyžaduje článek 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Ústavní stížnost byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost. Ústavní soud odkázal mimo jiné na svůj dřívější nálezn, v němž naznal, že absence odvolání proti rozhodnutí kárného senátu není protiústavní.

Dne 23. června 2022 rozhodl senát první sekce Soudu čtyřmi hlasy proti třem o porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, protože stěžovatelova věc nebyla projednána nezávislým a nestranným soudem. Tím podle něho není zvláštní senát NSS, jehož členy jsou přísedící, kteří jsou vybíráni netransparentním způsobem a nepožívají dostatečných záruk proti vnějším tlakům. Tyto nedostatky nemohl zhojit ani přezkum rozhodnutí Ústavním soudem, jenž není soudem s úplnou přezkumnou pravomocí.

V listopadu 2022 panel pěti soudců vyhověl žádosti vlády o postoupení věci velkému senátu.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Proti stěžovateli, soudnímu exekutorovi, podala ministryně spravedlnosti kárnou žalobu poté, co vyšlo najevo, že vyhotovil zápis s přímým svolením k vykonatelnosti, jehož podstatou bylo uznání dluhu obchodní společnosti, za níž vystupoval finanční ředitel, ač k takovému právnímu jednání nebyl podle obchodního rejstříku a stanov oprávněn. Kárnou žalobu projednával kárný senát Nejvyššího správního soudu („NSS“) složený ze soudce tohoto soudu coby předsedy, soudce Nejvyššího soudu a čtyř přísedících: dvou soudních exekutorů, advokáta a jedné osoby vykonávající jiné právní povolání. Stěžovatel, řádně zastoupený advokátem, založil svou obranu na tom, že mu byla předložena k nahlédnutí listina dokládající jednatelské oprávnění. Tu však nedoložil. Argumentoval tím, že coby kárně obviněný není povinen dokazovat svou nevinu. Kárný soud shledal stěžovatele vinným a uložil mu pokutu ve výši 350 000 Kč. V ústavní stížnosti stěžovatel zejména namítal, že na něho bylo v rozporu se zásadou presumpce nevinu přeneseno důkazní břemeno

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K ROZSAHU PŘEZKUMU VELKÝM SENÁTEM

a) Závěry senátu první sekce

Podle senátu první sekce Soudu (viz § 66 rozsudku) vnesl stěžovatel ve formuláři stížnosti celkem tři námítky: *zprv* nebyla respektována zásada presumpce nevinu, protože na něho bylo uvaleno břemeno, aby prokázal svou nevinu, zatímco kárný soud provedl pouze důkazy svědčící o opaku, aniž by sám vyhledával důkazy v jeho prospěch; *zadruhé* kárný soud neumožnil stěžovateli navrhnout doplnění důkazů před ukončením jednání; a *zatřetí* se Ústavní soud náležitě nevyptával s jeho argumentací v ústavní stížnosti. Stěžovatel dále brojil proti nemožnosti napadnout rozhodnutí kárného soudu odvoláním v rozporu s článkem 2 Protokolu č. 7. V této souvislosti tvrdil, že kárný senát nelze považovat vzhledem k jeho složení, zejména nedostatečné odbornosti a nezávislosti přísedících, za „nejvyšší soud“ ve smyslu druhého odstavce tohoto ustanovení, který stanoví výjimku z práva na odvolání v trestních

věcech, pokud byl jednotlivec souzen v prvním stupni nejvyšším soudem.

Jelikož senát dospěl k závěru, že posuzované řízení nemá trestní charakter, prohlásil námitky porušení presumptione nevinny dle čl. 6 odst. 2 a na nemožnost domoci se výslechu svědků ve svůj prospěch dle čl. 6 odst. 3 písm. d) za neslučitelné *ratione materiae* s Úmluvou (viz § 53 a 99 rozsudku). Jako zjevně neopodstatněnou dále vyhodnotil námitku nedostatečného odůvodnění odmítavého usnesení Ústavního soudu (viz § 53 a 157–158 rozsudku). Pokud jde o podpůrnou argumentaci, původně vztaženou k článku 2 Protokolu č. 7, ohledně absence odvolání, senát ji přehodnotil a kvalifikoval jako samostatnou námitku vůči složení kárného „soudu“ na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy. A posléze rozhodl, že stěžovateli byl upřen přístup k nezávislému a nestrannému soudu, poněvadž kárný soud nesplňoval požadavky transparentnosti a záruk proti vnějším tlakům (viz § 113–151 rozsudku). V neposlední řadě senát nepovažoval za nutné zabývat se ostatními námitkami zpochybňujícími spravedlnost kárného řízení proti stěžovateli na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy (viz § 53 a 154 rozsudku).

b) Rozsah „věci“ před velkým senátem

Ve smyslu ustálené judikatury Soudu je „věcí“ postoupenou velkému senátu stížnost v rozsahu, v jakém byla prohlášena za přijatelnou, spolu s námitkami, které

§ 104). Nepostačuje tedy, že je porušení Úmluvy „zjevné“ z okolností případu nebo podání stěžovatele. Stěžovatel musí tvrdit, že určité jednání nebo opomenutí založilo porušení práv podle Úmluvy, a to takovým způsobem, který nenechá Soud na pochybách, zda byla příslušná námitka vznesena, či nikoli (*Farzaliyev proti Ázerbájdžánu*, č. 29620/07, rozsudek ze dne 28. května 2020, § 55). Soud nemá pravomoc suplovat stěžovatele a na základě předložených skutkových okolností a argumentů formulovat nové námitky.

Ve stížnosti k Soudu stěžovatel tvrdil, že došlo k porušení článku 2 Protokolu č. 7 z důvodu, že vnitrostátní právní úprava neumožňuje napadnout rozhodnutí kárného soudu odvoláním. Nebrojil proti složení kárného soudu jako takového. Na nedostatečné záruky odbornosti a nezávislosti přísedících členů senátu upozornil jen s cílem vyloučit použití výjimky z práva na odvolání v trestních věcech dle čl. 2 odst. 2 Protokolu č. 7. Podle tohoto ustanovení se nelze dovolávat práva na odvolání v trestní věci, pakliže byl jednotlivec souzen v prvním stupni nejvyšším soudem. Stěžovatel tedy nerozporoval, že kárný senát splňoval atributy „soudu“ ve smyslu článku 6 Úmluvy, ale pouze že jej nelze

nebyly prohlášeny za nepřijatelné (*Fedotova a ostatní proti Rusku*, č. 40792/10 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2023, § 83). Jelikož senát ve svém rozsudku (viz § 99 a 157–158) prohlásil za nepřijatelné námitky stěžovatele podle čl. 6 odst. 2 a 3 písm. d) Úmluvy a námitku ohledně absence řádného odůvodnění rozhodnutí Ústavního soudu, těmito námitkami se velký senát nemohl zabývat. Jeho přezkum se tak omezil na: a) námitku podle článku 2 Protokolu č. 7, kterou senát překvalifikoval a posuzoval z hlediska čl. 6 odst. 1 Úmluvy a b) ostatní námitky tvrzené nespravedlností řízení na poli čl. 6 odst. 1, jejichž přijatelností se senát nezabýval, protože je shledal nedůvodnými.

c) Námitka týkající se práva na nezávislý a nestranný soud

Velký senát připomněl, že stížnost k Soudu zahrnuje dva navzájem propojené aspekty: skutková tvrzení a právní argumenty (*Radomilja a ostatní proti Chorvatsku*, č. 37685/10 a 22768/12, rozsudek velkého senátu ze dne 20. března 2018, § 110). Jde-li o stížnosti na poli článku 6 Úmluvy, musí obsahovat všechny parametry nezbytné k tomu, aby bylo jasné, kterou dílčí otázkou se má Soud zabývat. Rozsah tohoto ustanovení je totiž značně široký, přičemž soudní přezkum se musí omezit jen na konkrétní tvrzení stěžovatele (*Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalsku*, č. 55391/13 a 2 další, rozsudek velkého senátu ze dne 6. listopadu 2018,

považovat za „nejvyšší soud“. Avšak takový podpůrný argument není samostatnou námitkou. Podle velkého senátu tedy stěžovatel námitku vůči nezávislosti a nestrannosti kárného soudu ve stížnosti neuplatnil. Pokud takový záměr měl, bylo jeho odpovědností, aby příslušnou námitku formuloval jednoznačným způsobem, což učinil až v dodatečném podání z 5. listopadu 2015. Jestliže senát první sekce přesto z vlastní iniciativy vyzval vládu, aby se k tomuto aspektu vyjádřila, překročil tím meze pravomocí Soudu podle článků 32 a 34 Úmluvy. Předmětnou námitku stěžovatel poprvé uplatnil až více než šest měsíců od doby, co mu bylo v září 2012 v rámci kárného řízení doručeno usnesení o odmítnutí ústavní stížnosti. Soud tedy dal za pravdu vládě a prohlásil námitku porušení práva stěžovatele na nezávislý a nestranný soud za nepřijatelnou podle čl. 35 odst. 1 Úmluvy pro nedodržení pravidla šesti měsíců.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY V JINÝCH ASPEKTECH

Nad rámec shora uvedených námitek stěžovatel spatřoval pochybení kárného senátu v tom, že se ho před vnesením rozsudku nedotázal, zda si nepřeje doplnit

dokazování, a že jej uznal vinným, protože nepředložil písemnost dokládající jednatelské oprávnění finančního ředitele dlužné společnosti.

a) K přijatelnosti

Strany byly zajedno v tom, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy je na posuzované řízení použitelný ve své občanskoprávní části. K témuž závěru dospěl i senát první sekce Soudu (§ 89–92 rozsudku). Velký senát souhlasil a připomněl, že na kárné řízení se soudním vykonavatelem dopadá čl. 6 odst. 1 Úmluvy v jeho civilní větvi ([Bayer proti Německu](#), č. 8453/04, rozsudek ze dne 16. července 2009, § 37–39). Nespatřoval proto důvod, proč by tomu mělo být jinak v případě soudního exekutora.

Odlisný pohled měly strany na otázku, zdali se dané ustanovení na věc stěžovatele použije i v jeho trestní části. Velký senát se přiklonil k postoji vlády a senátu první sekce. Z ustálené judikatury vyplývají tři tzv. engellovská kritéria ([Engel a ostatní proti Nizozemsku](#), č. 5100/71 a další, rozsudek ze dne 8. června 1976, § 82), jimiž se určuje, zda stěžovatel čelil „trestnímu obvinění“ v autonomním významu, který tomuto slovnímu spojení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, ale i článek 2 Protokolu č. 7, připisují. Prvním kritériem je právní kvalifikace deliktu ve vnitrostátním právu, druhým povaha deliktu a třetím druh a stupeň závažnosti sankce, která dotčené osobě hrozila. Delikt, z něhož byl stěžovatel

uznán vinným, byl ve vnitrostátním právu formálně klasifikován jako kárné provinění, nikoli trestný čin. Svou povahou jde o delikt ryze disciplinární, tedy netrestní. Nasvědčuje tomu jednak to, že se deliktu nemůže dopustit každý, ale jen soudní exekutoři, tj. úzce vymezená skupina osob se zvláštním postavením, jednak sledovaný účel, kterým je ochrana pravidel pro řádný výkon této profese. Pokud jde o třetí kritérium, tedy povahu a stupeň závažnosti hrozící sankce, velký senát zdůraznil, že i když stěžovateli mohla být uložena pokuta až do výše 800 000 Kč (necelých 31 000 eur), tato skutečnost sama o sobě neumožňuje učinit závěr, že čelil trestnímu obvinění (srov. [Müller-Hartburg proti Rakousku](#), č. 47195/06, rozsudek ze dne 19. února 2013, § 47, kde šlo o pokutu ve výši 36 000 eur).

Soud tudíž shrnul, že článek 6 Úmluvy se stěžovatel mohl v daném řízení dovolávat jen v jeho občanskoprávní, ne však v trestní části.

b) K odůvodněnosti

1. K povinnosti vyhledávat důkazy a jejich hodnocení

Velký senát vyzdvihl, že z čl. 6 odst. 1 Úmluvy v jeho civilní větvi nelze dovodit povinnost soudů vyhledávat důkazy ve prospěch jedné ze stran. Takový pozitivní závazek může vzniknout jen za velmi specifických okolností a v kontextu řízení, jež jsou podle tohoto ustanovení trestní (např. [V. C. L. a A. N. proti Spojenému království](#),

č. 77587/12 a 74603/12, rozsudek ze dne 16. února 2021, § 195–200). I když článek 6 zaručuje právo na spravedlivý proces, nestanoví žádná pravidla pro přípustnost důkazů nebo způsob, jakým by měly být důkazy hodnoceny, což jsou záležitosti, jejichž úprava přísluší vnitrostátnímu právu a soudům. Ani velkému senátu Soudu nepřísluší přezkoumávat váhu, kterou vnitrostátní soudy přikládaly konkrétním důkazům. Soud není orgánem čtvrté instance, a proto zásadně nemůže zpochybňovat posouzení vnitrostátních soudů, ledaže by jejich zjištění byla svévolná nebo zjevně nerozumná ([De Tommaso proti Itálii](#), č. 43395/09, rozsudek velkého senátu ze dne 23. února 2017, § 170). V projednávané věci Soud neměl za to, že způsob, jakým kárný soud rozložil důkazní břemeno a hodnotil důkazy, byl svévolný anebo zjevně nerozumný.

2. K přípustnosti důkazů

Článek 6 Úmluvy v občanském soudním řízení nezaručuje právo na předvolání svědků ve svůj prospěch ani na připuštění jiných důkazů ([Wierzbicki proti Polsku](#),

č. 24541/94, rozsudek ze dne 18. června 2002, § 39). Omezení těchto práv však musí být v souladu s požadavky práva na spravedlivý proces, včetně zásady rovnosti zbraní. V projednávané věci advokát stěžovatele ve své závěrečné řeči poznamenal, že jeho klient by případně mohl předložit doplňující důkazy k tomu, že finanční ředitel společnosti byl ke spornému právnímu jednání oprávněn. Žádný konkrétní návrh na dokazování však nepřednesl. Jinými slovy i v této fázi řízení měl stěžovatel možnost navrhnout výslech svědků, kteří byli přítomni vyhotovení exekutorského zápisu, ale této příležitosti nevyužil.

3. K právu na odvolání

A konečně co se týče opravných prostředků, stěžovatel se v souvislosti s nemožností podat odvolání proti rozhodnutí kárného soudu nedovolával práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, nýbrž práva na odvolání v trestních věcech chráněného článkem 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Senát první sekce Soudu tuto námitku překvalifikoval a zkoumal z pohledu obecného požadavku spravedlnosti na základě čl. 6 odst. 1. Velký

senát však takový postup označil za nesprávný. Tato námitka měla být zkoumána prizmatem článku 2 Protokolu č. 7, jak byla původně formulována. Na okraj podotkl, že článek 6 Úmluvy nenutí smluvní státy zřizovat odvolací nebo kasační soudy (*Platakou proti Řecku*, č. 38460/97, rozsudek ze dne 11. ledna 2001, § 38). Stěžovatel měl v každém případě možnost podat ústavní stížnost, čehož využil, a Ústavní soud se také jeho námitkami věcně zabýval.

Námitky stěžovatele na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy tedy Soud prohlásil za zjevně neopodstatněné.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 PROTOKOLU Č. 7

Stěžovatel, vycházející z přesvědčení, že kárně stíhaný čelí trestnímu obvinění ve smyslu Úmluvy, konečně namítal, že mu bylo upřeno právo na odvolání zaručené v článku 2 Protokolu č. 7 k Úmluvy.

Velký senát zopakoval, že dané řízení nebylo řízením trestním, a proto ve shodě se stanoviskem české vlády konstatoval, že dovolávané ustanovení není *ratione materiae* na posuzovanou věc použitelné. Tuto námitku stěžovatele tudíž odmítl jako nepřijatelnou v souladu s čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy.

daňových předpisů. Vztahuje se na všechny daňové poplatníky, kteří na konci čtvrtletí dluží na daních více než 10 milionů maďarských forintů (přibližně 26 000 eur) po dobu delší než 180 po sobě jdoucích dní. Ke zveřejnění dochází automaticky při splnění objektivních kritérií, bez posouzení přiměřenosti přijetí daného opatření, existence subjektivního zavinění nebo jiných individuálních okolností.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ VELKÉHO SENÁTU SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že zveřejnění jeho osobních údajů na seznamu daňových dlužníků na internetových stránkách daňového úřadu porušilo jeho právo na respektování soukromého života zaručené článkem 8 Úmluvy.

Senát čtvrté sekce Soudu rozhodl dne 12. ledna 2021 pěti hlasy proti dvěma, že nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy. Zveřejnění osobních údajů stěžovatele považoval za přiměřený zásah vzhledem ke sledovanému cíli. Věc byla následně na žádost stěžovatele postoupena velkému senátu.

Osobní údaje

Rozsudek ze dne 9. března 2023 ve věci č. 36345/16 – L. B. proti Maďarsku

Velký senát Soudu rozhodl patnácti hlasy proti dvěma, že zveřejněním osobních údajů stěžovatele včetně jeho domovní adresy na seznamu daňových dlužníků na internetových stránkách daňového úřadu došlo k porušení jeho práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy, neboť při přijímání relevantní legislativy vnitrostátní orgány dostatečně neposoudily přiměřenost opatření, na jehož základě byly jména a adresy daňových dlužníků zveřejňovány automaticky na volně dostupných internetových stránkách.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Při kontrole v roce 2013 daňový úřad zjistil, že stěžovatel nezaplatil daň z příjmu ve výši přibližně 625 000 eur a uložil mu pokutu ve výši zhruba 490 000 eur. Zároveň v souladu se zákonem o správě daní a poplatků uveřejnil jméno stěžovatele včetně jeho adresy bydliště na svých internetových stránkách na seznamu daňových dlužníků. Systematické a povinné zveřejňování osobních údajů daňových dlužníků bylo zavedeno novelou z roku 2006 jako nástroj prevence porušování

a) K existenci zásahu

Soud připomněl, že pojem „soukromý život“ je široký a nelze jej přesně definovat. Může zahrnovat různé aspekty fyzické a sociální identity včetně pověsti člověka (*White proti Švédsku*, č. 42435/02, rozsudek ze dne 19. září 2006, § 26). Článek 8 Úmluvy je nicméně použitelný jen tehdy, pokud útok na pověst osoby dosáhne určitého stupně závažnosti (*Axel Springer AG proti Německu*, č. 39954/08, rozsudek velkého senátu ze dne 7. února 2012, § 83). Na článek 8 se ale nelze odvolávat tam, kde je údajná ztráta dobré pověsti předvídatelným důsledkem vlastního jednání, např. spáchání trestného činu (*Sidabras a Džiautas proti Litvě*, č. 55480/00 a 59330/00, rozsudek ze dne 27. července 2004, § 49). Dále konstatoval, že i právo na ochranu osobních údajů je zaručeno právem na respektování soukromého života, které zahrnuje určitou formu informačního sebeurčení (*Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy proti Finsku*, č. 931/13, rozsudek velkého senátu ze dne 27. června 2017, § 137). Při určování, zda osobní informace zpracovávané úřady zahrnují aspekty soukromého života, Soud zohledňuje

konkrétní kontext, ve kterém byly sporné informace získány a uchovány, podobu jejich záznamu, způsob, jakým jsou data používána a dále zpracovávána, a informace, které z nich lze vyčíst (*S. a Marper proti Spojenému království*, č. 30562/04 and 30566/04, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2008, § 67). K projednávanému případu uvedl, že údaje jako jméno a bydliště stěžovatele (*Alkaya proti Turecku*, č. 42811/06, rozsudek ze dne 9. října 2012, § 30) jsou jednoznačně informacemi o jeho soukromém životě. Skutečnost, že údaje jsou zveřejněné ve veřejném zájmu, je nevylučuje z ochrany práva na soukromý život (*Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy proti Finsku*, cit. výše, § 138). Zveřejnění osobních údajů stěžovatele na seznamu daňových dlužníků proto Soud označil za zásah o jeho práva na respektování soukromého života.

b) K zákonnosti a legitimnímu cíli zásahu

Mezi účastníky řízení nebylo sporu o tom, že zveřejnění osobních údajů stěžovatele bylo provedeno v souladu se zákonem. Soud zároveň shledal, že opatření sledovalo legitimní zájem, a to ochranu hospodářského blahobytu země a ochranu práv a svobod jiných. Souhlasil s vládou, že opatření mohlo v zásadě dosáhnout zlepšení daňové kázně skrze jeho odrazující účinek a sloužilo i k zajištění větší transparentnosti v obchodních vztazích.

Švýcarsku, č. 28601/11, rozsudek ze dne 22. prosince 2015, § 93). Soud dále bere v potaz dopady zveřejnění osobních údajů na soukromý život stěžovatele, jako je následný pocit nejistoty (*Alkaya proti Turecku*, cit. výše, § 39), veřejné ponížení a vyloučení ze společenského života (*Armonienė proti Litvě*, č. 36919/02, rozsudek ze dne 25. listopadu 2008, § 42) a možná překážka vést normální osobní život (*Sidabras a Džiautas proti Litvě*, cit. výše, § 49). Riziko újmy hodnotí podle typu média použitého při zpřístupnění dotčených údajů. Zveřejnění na internetu s sebou přitom dle Soudu nese vyšší riziko újmy než například v tisku (*Delfi AS proti Estonsku*, č. 64569/09, rozsudek velkého senátu ze dne 16. června 2015, § 133). Vnitrostátní právo musí zároveň poskytovat záruky pro zamezení použití osobních údajů v rozporu s článkem 8 Úmluvy (*Z proti Finsku*, cit. výše, § 95).

Při pohledu na praxi jiných států Soud poznamenal, že v 21 z 34 zkoumaných smluvních států orgány veřejné moci můžou a v některých případech za určitých podmínek musí zveřejnit osobní údaje daňových dlužníků. Nastavení rozsahu zveřejňovaných údajů a předpoklady

c) K nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti

Soud označil za důležité, že zveřejnění jména a adresy stěžovatele na seznamu daňových dlužníků nebylo založené na individuálním rozhodnutí daňového úřadu, ale došlo k němu automaticky na základě zákona, který stanovil povinnost systematického uveřejňování osobních údajů daňových dlužníků, kteří na konci čtvrtletí dlužili po více než 180 po sobě jdoucích dní velké finanční částky. Soud proto v daném případě posuzoval, zda zákonodárce při přijímání dotčeného zákona jednal v rámci svého prostoru pro uvážení a zda nastolil rovnováhu mezi veřejným zájmem na zajištění daňové kázně a zájmem obchodních partnerů získat informace o daňových dlužnících na jedné straně a na druhé straně zájmem soukromých osob na ochraně osobních údajů.

Soud připomněl, že při posuzování souladu s článkem 8 Úmluvy přihlíží k povaze zveřejňovaných informací a k tomu, zda se týkají nejintimnějších stránek jednotlivce, jako je např. zdravotní stav (*Z proti Finsku*, č. 22009/93, rozsudek ze dne 25. února 1997, § 96), postoj k náboženství (*Sinan Işık proti Turecku*, č. 21924/05, rozsudek ze dne 2. února 2010, § 42–53) nebo sexuální orientace (*Lustig-Prean a Beckett proti Spojenému království*, č. 31417/96 a 32377/96, rozsudek ze dne 27. září 1999, § 82). Na čistě finanční informace se nevztahuje zvýšená ochrana (*G.S.B. proti*

pro zveřejnění se však liší. Většina z těchto států poskytuje neomezený přístup k informacím daňových poplatníků. Pouze osm ze zkoumaných států zveřejňuje adresu bydliště daňových poplatníků, zatímco další dva uvádějí jen obec bydliště.

Soud dospěl k závěru, že smluvní státy mají široký prostor pro uvážení při posuzování nezbytnosti zveřejňovat osobní údaje daňových dlužníků. I ten však má své limity. Soud musí posoudit, zda vnitrostátní orgány v daném případě dostatečně vyvážily soupeřící zájmy, tj. zda zohlednily (i) veřejný zájem na zveřejňování daných informací, (ii) povahu informací; (iii) důsledky a riziko újmy na soukromém životě dotčených osob; (iv) potenciální dosah média použitého k šíření informací, zejména internetu; a také (v) základní zásady ochrany údajů, jak jsou stanoveny v Úmluvě Rady Evropy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat, mezi než patří i zásada minimalizace dat, dle které lze shromažďovat data pouze v rozsahu nezbytném pro daný účel (srov. *S. a Marper proti Spojenému království*, cit. výše, § 103).

Maďarský zákon o správě daní a poplatků stanovuje, že všichni daňoví dlužníci, kteří splní předem daná objektivní kritéria, jako je výše dluhu, jsou automaticky zveřejněni v seznamu dlužníků na internetových stránkách daňového úřadu včetně jejich jména a adresy, bez ohledu na zavinění nebo jiné okolnosti. Daňové úřady tak nemají možnost posoudit nezbytnost zveřejnění osobních údajů daňových dlužníků vzhledem k individuálním okolnostem jejich případu.

Třebaže dle Soudu taková paušální úprava není sama o sobě problematická, je potřeba posoudit i to, zda legislativa při přijímání této úpravy zvažila příslušné soupeřící zájmy. Soud konstatoval, že zákonodárce v projednávaném případě před přijetím dotčené právní úpravy nevyhodnotil dopady již existujícího režimu zveřejňování údajů neplatičů daní na jejich chování. Zákonodárce neposoudil, zda a proč dosavadní režim zveřejňování neměl dostatečný odrazující efekt a proč bylo nutné ho upravit. Nebylo zejména prokázáno, že zákonodárce posoudil nezbytnost zveřejňovat všechny uváděné osobní údaje daňových dlužníků včetně jejich domovní adresy a dopad tohoto zveřejnění na ochranu soukromého života včetně rizika zneužití zveřejněné adresy jinými osobami. Nebylo provedeno ani posouzení potenciálního dosahu média použitého pro šíření údajů: jelikož byly zveřejněny na internetu, měl k nim přístup kdokoliv po celém světě, což obnášelo i riziko dalšího šíření jinými subjekty.

Soud proto dospěl k závěru, že žalovaný stát neprokázal, že přijetí právní úpravy zveřejňování osobních údajů o daňových dlužnících bylo nezbytné v demokratické společnosti a že nastolilo spravedlivou rovnováhu mezi soupeřícími zájmy. K porušení článku 8 Úmluvy tedy došlo.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudce Küris souhlasil s tím, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy. Nesouhlasil však se zdůvodněním většiny. Dle jeho názoru se Soud neměl soustředit na legislativní proces přijímání namítané úpravy, ale na úpravu samotnou: její záběr byl paušální a vztahovala se i na osoby, kterým vznikl nedoplatek na daních v důsledku souhry nepříznivých okolností, které své závazky nepopíraly, nesnažily se jim vyhnout a dělaly vše, co bylo v jejich silách, aby dluh splatily. Tato úprava byla problematická sama o sobě, a ne proto, že by nebyla dostatečně projednána v parlamentu. Soud měl zodpovědět otázku, zda bylo zveřejnění osobních údajů stěžovatele – a to především jeho domovní adresy – v okolnostech případu nezbytné. Dle soudce Kürise mohly existovat důvody pro odhalení jména stěžovatele, nikoli však jeho bydliště. Na takovou informaci neměla veřejnost legitimní nárok; navíc se jednalo i o adresu jeho rodinných příslušníků včetně dětí. Takový postup už neohrožuje pouze pověst dané osoby, ale i bezpečí jí samé a její rodiny. Maďarsko přitom

ke srovnatelnému zveřejňování bydliště nepřistupuje u pachatelů jiných trestných činů, např. u sériových vrahů či únosců dětí.

Soudce Serghides v nesouhlasném stanovisku uvedl, že předmětná úprava měla buď vymezit individuální okolnosti daňového poplatníka, které by odůvodňovaly nezveřejnění jeho osobních údajů, nebo svěřit soudům pravomoc posuzovat přiměřenost takového zveřejnění v jednotlivých případech. Jelikož však žalovaný stát nezvolil ani jednu z těchto možností, porušil tím článek 8 Úmluvy.

Soudci Wojtyczek a Paczolay nesouhlasili s tím, že došlo k porušení článku 8. Dle jejich názoru pro zveřejnění osobních údajů existovaly relevantní a dostatečné důvody. Zveřejnění údajů podléhalo významným omezením a bylo doprovázeno účinnými a dostatečnými zárukami proti zneužití, jako byla podmínka výše dluhu nebo časové hledisko. Nesouhlasili s postupem Soudu, který shledal porušení Úmluvy pouze na základě nedostatků v legislativním procesu. Dle jejich názoru Soud provedl abstraktní přezkum právní normy, aniž by posoudil stěžovatelův individuální případ.

Migranti

Rozsudek ze dne 17. ledna 2023 ve věci Č. 84523/17 – *Daraibou proti Chorvatsku*

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení práva na život v hmotněprávní i procesní složce článku 2 Úmluvy. Věc se týkala požáru na policejní stanici, v jehož důsledku zemřeli tři zadrženi migranti a stěžovatel utrpěl vážná zranění. Vnitrostátní orgány podle Soudu dostatečně nechránily jeho život a některé prvky tragické události řádně nevyšetřily.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatele marockého původu spolu se třemi dalšími osobami našla chorvatská celní policie v kamionu při pokusu o tajný přejezd hranic ze Srbska do Chorvatska. Na policejní stanici je policisté prohledali a v písemném záznamu uvedli, že nenalezli žádné předměty, které by mohly být použity k útoku, útěku nebo sebepoškození. Poté je policie zatkla a vydala rozhodnutí o jejich

vyhoštění na následující den. Do té doby byli umístěni v zařízení sloužícím k držení nelegálních migrantů na policejní stanici Bajakovo. Konkrétně byli umístěni v suterénní místnosti o velikosti 9 m² bez toalety a tečnou vody.

V 19:00 vedoucí přidělil dva policisty, aby dohlíželi na zadržené migranty. Policisté dostali příkaz, aby vždy nejméně jeden z nich zůstal před místností, aby se postarali o potřeby zadržených a zabránili případnému pokusu o útěk. Místnost byla také pod dohledem kamer. Podle informací vlády stěžovatel a další zadržení ve 20:26 přehodili přes mříže pokoje prostěradlo, aby znemožnili provoz kamerového systému. Poté začali trhat matrace a házet prostěradla a oblečení na hromadu, kterou zapálili. Způsobili intenzivní požár, který se kolem 20:31 nekontrolovatelně rozšířil po místnosti i části chodby a způsobil výpadek elektřiny v celé budově.

Požární poplach se rozezněl ve 20:32. Osm policistů spěchalo do sklepních prostor ve snaze zachránit zadržené. Současně byli přivoláni hasiči a sanitka. Jeden ze zadržených zemřel přímo na místě, další tři osoby včetně stěžovatele byly převezeny do nemocnice. Dvě z těchto osob později následkům popálenin podlehy; stěžovatel přežil.

Následujícího časného rána místo prohlédla inspekce včetně státního zástupce, kriminalistů a znalců

na požáry a výbušniny. Během prohlídky našli v místnosti ohořelý nedopalek cigarety. Ministerstvo vnitra následně ustanovilo nezávislý vyšetřovací tým, který měl zjistit okolnosti a příčiny požáru i jeho následky. Ten dospěl k závěru, že dva určené policisté v rozhodné době osobně místnost nehlídali; bylo s nimi zahájeno kárné řízení a byli postaveni mimo službu. Jeden z policistů byl zproštěn obžaloby, druhému byla uložena pokuta ve výši 10 % měsíčního platu na dobu tří měsíců.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že stát nezabránil požáru, v jehož důsledku utrpěl závažná zranění, a neprovedl v této věci ani účinné vyšetřování.

a) Hmotněprávní složka

První věta článku 2 Úmluvy ukládá státům nejen zdržet se „úmyslného“ odnětí života nebo „použití síly“ nepřiměřeného legitimním cílům uvedeným v písmenech a) až c) druhého odstavce ustanovení, ale také přijmout vhodná opatření k ochraně života osob, které spadají do jejich jurisdikce ([L. C. B. proti Spojenému království](#), č. 23413/94, rozsudek ze dne 9. června 1998, § 36). Osoby ve vazbě jsou ve zvláště zranitelném postavení a orgány odpovídají za zacházení s nimi.

Pozitivní závazek státu vznikne, pokud se prokáže, že orgány věděly nebo měly vědět o existenci skutečného a bezprostředního rizika ohrožení života jednotlivce třetí osobou nebo tímto jednotlivcem samotným, a nepřijaly přitom v rámci svých pravomocí opatření, u nichž se dalo rozumně očekávat, že tomuto riziku zabrání ([Keenan proti Spojenému království](#), č. 27229/95, rozsudek ze dne 3. dubna 2001, § 90). Nicméně i tehdy, kdy se takový stav neprokáže, existují určitá základní opatření, která by policisté a vězeňští pracovníci měli přijmout ve všech případech, aby minimalizovali jakékoli potenciální riziko pro ochranu zdraví a stavu zadržené osoby ([Fanzijeva proti Rusku](#), č. 41675/08, rozsudek ze dne 18. června 2015, § 48).

Při hodnocení důkazů Soud uplatňuje důkazní standard „nade vši rozumnou pochybnost“. Pokud se sporné události odehrály za výlučného vědomí státních orgánů, jako je tomu v případě osob pod jejich kontrolou ve vazbě, důkazní břemeno spočívá na těchto orgánech. Ty musejí poskytnout uspokojivé a přesvědčivé vysvětlení pro takové události, jako je zranění nebo úmrtí ([Angelova proti Bulharsku](#), č. 38361/97, rozsudek ze dne 13. června 2002, § 109–111).

Soud neměl dostatečné důkazy o tom, že státní orgány v dané věci věděly nebo měly vědět o skutečném a bezprostředně hrozícím riziku. Přestože neměly důvody ke konkrétnímu podezření, měly i tak povinnost chránit život a zdraví zadržených osob před předvídatelným nebezpečím ([Eremiášová a Pechová proti České republice](#), č. 23944/04, rozsudek ze dne 16. února 2012, § 110) nebo před ublížením samy sobě ([Mižigárová proti Slovensku](#), č. 74832/01, rozsudek ze dne 14. prosince 2010, § 89). Policie tedy měla přijmout určitá základní opatření ve vztahu k zadrženým osobám, aby minimalizovala případné riziko závažných nehod, jako byla ta v projednávaném případě.

Ačkoliv policisté měli podle vnitrostátního práva odebrat zadrženým osobám veškeré zápalné předměty (srov. [P. H. proti Slovensku](#), č. 37574/19, rozsudek ze dne 8. září 2022, § 114), ve vyhořelé místnosti byly nalezeny nedopalky cigaret. Prohlídka tak nebyla dostatečně důkladná, což bylo s největší pravděpodobností důsledkem nedbalosti policistů pověřených dohledem nad zadrženými.

Soud shledal závažné nedostatky také ve způsobu monitorování zadržených osob na policejní stanici. Kamerový systém policie důsledně nevyužívala k nepřetržitému sledování osob. Policista, který si všiml, že obrazovka promítající záznam z kamerového systému zhasla, jednoduše předpokládal, že došlo k technickému problému, a nepodnikl další kroky. Místnost se zadrženými měli hlídat dva policisté, z nichž dle jasné instrukce měl jeden z nich vždy zůstat na místě. Oba policisté však své místo opustili. Tyto nedostatky příslušné orgány nesporně zjistily a vedly k uložení kárného trestu jednomu z policistů.

Stěžovatel dále namítal, že policejní budova neměla povolání k užívání ani požární únikový plán. Vláda se k tvrzením nevyjádřila. Nezdá se však, že by vnitrostátní orgány tuto skutečnost někdy prověřily, například znaleckým posudkem ohledně protipožárních opatření zavedených na policejní stanici v rozhodné době. Soud vzhledem k nedostatku informací nemohl ke všem namítaným tvrzením stěžovatele zaujmout konečné stanovisko. Z předložených informací však jasně vyplynulo, že budova i policejní personál byly na vypuknutí požáru spíše nepřipraveny.

Státní orgány tedy neposkytly stěžovateli dostatečnou a odpovídající ochranu jeho života a zdraví, jak požaduje článek 2 Úmluvy. Došlo proto k porušení tohoto ustanovení v jeho hmotněprávní složce.

byla jednomu z nich uložena mírná sankce v kárném řízení.

Řada otázek však zůstala bez odpovědi, zejména k prohlídce a monitorování zadržených osob, jakož i k přiměřenosti prostor pro zadržené. Neproběhlo žádné úřední vyšetřování za účelem zjistit více k „nedostatečnosti prostor a některým dalším organizačním nedostatkům“, které zmínil kárný soud. Nedošlo tedy k žádnému dalšímu šetření orgánů s cílem odhalit případné nedostatky, které vedly k tragické události, napravit je a předejít podobným pochybením v budoucnu (*mutatis mutandis*, [Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalsku](#), č. 56080/13, rozsudek velkého senátu ze dne 19. prosince 2017, § 218). Vláda nadto neprokázala, že by bylo občanskoprávní řízení vhodnou cestou, jak dokázat institucionální odpovědnost dotčených orgánů. Vyhlídky na úspěch jakýchkoli dalších opravných prostředků založených na výsledku vyšetřování, které bylo podle Soudu nedostatečně důkladné a komplexní, byly omezené ([P. H. proti Slovensku](#), cit. výše, § 108).

Došlo proto k porušení článku 2 také v jeho procesní složce.

b) Procesní složka

Článek 2 Úmluvy vyžaduje, aby orgány provedly nezávislé a nestranné vyšetřování, které splňuje určité minimální standardy účinnosti, země-li zadržená osoba za podezřelých okolností ([Paul a Audrey Edwardsovi proti Spojenému království](#), č. 46477/99, rozsudek ze dne 14. března 2002, § 69–73). Nejedná se o povinnost výsledku, ale prostředků. Orgány mají podniknout přiměřené kroky, aby zajistily důkazy k události, včetně očitých svědectví a forenzních důkazů. Jakýkoli nedostatek vyšetřování, který snižuje účinnou možnost zjistit okolnosti případu nebo odpovědnou osobu, může být v rozporu s požadovaným standardem účinnosti ([Fanziyeva proti Rusku](#), cit. výše, § 50).

V dané věci procesní povinnost vyšetřit okolnosti požáru a zranění stěžovatele vznikla, jelikož byl v době události v moci státních orgánů. Vyšetřování mělo zjistit zaprvé okolnosti vzniku požáru a zadruhé, zda orgány nesou nějakou míru odpovědnosti za to, že nezabránily jeho vzniku. Podle Soudu byla první reakce orgánů pohotová. Ihned po uhašení požáru provedly ohledání místa, vyslechly stěžovatele a asi třicet policistů, provedly pitvu těla zemřelého a zajistily znalecký posudek k příčině požáru. Státní zastupitelství ihned zahájilo trestní vyšetřování. To vyústilo v závěr, že pochybení policistů nepředstavovalo trestný čin. Nakonec

Vězeňství

Rozsudek ze dne 21. března 2023 ve věci č. 38144/20 – *Deltuva proti Litvě*

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně shledal porušení práva stěžovatele na respektování rodinného života dle článku 8 Úmluvy, jelikož mu vnitrostátní orgány během prvních devíti měsíců výkonu vazby neumožnily až na jednu výjimku přijímat osobní návštěvy manželky a desetileté dcery, aniž by řádně posoudily alternativy, význam zachování pouta mezi stěžovatelem a jeho dcerou a možnost ovlivnit trestní řízení jejich prostřednictvím.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl v roce 2019 zatčen kvůli podezření z páchaní drogové trestné činnosti, které se měl dopouštět jako vůdčí člen organizované skupiny, a vzat do vazby, ve které se nacházel po dobu přibližně jednoho roku. Vnitrostátní orgány přijaly současně opatření, podle kterého mohl stěžovatele v rámci výkonu vazby

navštěvovat pouze jeho právní zástupce a vyšetřovatele. Stěžovatel opakovaně žádal, aby jej ve věznici mohla navštívit manželka a desetiletá dcera, která trpěla psychickými obtížemi v důsledku odloučení, případně dcera samotná v doprovodu jeho právního zástupce či pod dohledem zaměstnance věznice. Vnitrostátní orgány však po dobu prvních devíti měsíců povolily pouze jednu návštěvu manželky a dcery. Všechny ostatní žádosti zamítly. Důvodem byla obava z maření vyšetřování, jelikož vnitrostátní orgány neztožnily všechny podezřelé osoby a neprovedly všechny vyšetřovací úkony, resp. závažnost údajné trestné činnosti, jakož i porušení vězeňských předpisů stěžovatelem tím, že si dvakrát obstaral mobilní telefon. Stěžovatel se neúspěšně domáhal nápravy před vnitrostátními soudy. Po uplynutí devíti měsíců vazby měl stěžovatel povoleny dvě rodinné návštěvy měsíčně.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že vnitrostátní orgány porušily jeho právo na respektování rodinného života tím, že nepovolily návštěvy jeho manželce a dceři.

Jelikož mezi stranami nebylo sporu o tom, že opatřením došlo k zásahu do daného práva, že zásah byl v souladu se zákonem a sledoval legitimní cíl ochrany

pořádku a předcházení zločinnosti, Soud se zaměřil na posouzení, zda omezení rodinných návštěv bylo nezbytné v demokratické společnosti. Připomněl, že zbavení svobody s sebou neodmyslitelně nese omezení realizace rodinného života. Určitá míra kontroly styku vězňů s vnějším světem pak sama o sobě ještě není neslučitelná s Úmluvou. Současně však důležitou součástí práva vězňů na respektování rodinného života je i to, aby vězeňské orgány umožnily, případně napomohly osobám udržovat kontakt s rodinami (*Kyriacou Tsiakkourmas a další proti Turecku*, č. 13320/02, rozsudek ze dne 2. června 2015, § 303). Také je nutné rozlišovat mezi uplatněním zvláštního vězeňského režimu nebo zvláštního režimu návštěv během vyšetřování, kdy lze tato opatření důvodně považovat za nezbytná k dosažení sledovaného legitimního cíle, a rozšířeným používáním takového režimu (*Khoroshenko proti Rusku*, č. 41418/04, rozsudek ze dne 30. června 2015, § 124).

V dané věci dle Soudu byla určitá omezení kontaktu s vnějším světem nezbytná jednak kvůli organizované povaze předmětných trestných činů, jednak kvůli tomu, že vyšetřování stále probíhalo. Nicméně článek 8 Úmluvy vyžaduje, aby státy braly v úvahu zájmy vězně a jeho rodinných příslušníků a posuzovaly je ve vztahu ke konkrétní situaci [*Andrey Smirnov proti Rusku*, č. 43149/10, rozsudek ze dne 13. února 2018, § 48;

stanovisko Výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení a trestání CPT/Inf(2017)5]. Soud shledal, že vnitrostátní orgány nejprve povolily jednorázovou návštěvu manželky a dcery s ohledem na její doložené psychické potíže, a teprve později dvě rodinné návštěvy měsíčně. Umožnění návštěv bylo přitom přijato po individuálním posouzení situace stěžovatele. Nicméně ostatní žádosti vnitrostátní orgány odmítly zpravidla jen kvůli tomu, že by stěžovatel mohl zasahovat do vyšetřování; konkrétně koordinovat svůj postoj s ostatními podezřelými, ovlivňovat svědky nebo skrývat či ničit důkazy prostřednictvím rodiny.

K tomu Soud uvedl, že za určitých okolností rodinné návštěvy skutečně mohou být prostředkem k předávání příkazů a pokynů, což ospravedlňuje jejich omezení (*Enea proti Itálii*, č. 74912/01, rozsudek velkého senátu ze dne 17. září 2009, § 126). Byť je především na vnitrostátních orgánech, aby posoudily potřebu takových omezení, Soud zdůraznil, že rozhodnutí musí náležitě zohledňovat potřebu chránit rodinný život dotčených osob, zejména nezletilých. V dané věci vnitrostátní orgány nezdůvodnily, proč se domnívají, že takové riziko

u stěžovatele a jeho rodiny existuje. Stěžovatelova manželka ani dcera nebyly v trestním řízení podezřelé ani svědkyně a orgány nezpochybnily jeho tvrzení, že nemají žádné spojení s ostatními podezřelými a že nejsou s trestním případem obeznámeny (*Varnas proti Litvě*, č. 42615/06, rozsudek ze dne 9. července 2013, § 120). Nadto vnitrostátní orgány netvrdily, že by se během jedné uskutečněné návštěvy stěžovatel, jeho manželka či dcera jakkoli pokoušeli zasahovat do vyšetřování. Vnitrostátní orgány při odmítnutí povolit rodinné návštěvy přikládaly značnou váhu skutečnosti, že si stěžovatel dvakrát nezákonně opatřil mobil. Dle Soudu však nikdy nebylo prokázáno, že by stěžovatel použil mobil způsobem, který by mohl ohrozit úspěch vyšetřování (*mutatis mutandis Kučera proti Slovensku*, č. 48666/99, rozsudek ze dne 17. července 2007, § 132).

Dále Soud vzal v úvahu, že stěžovatel navrhl, aby se rodinné návštěvy mohly konat za přítomnosti jeho právního zástupce nebo vyšetřovatele, případně zaměstnance věznice. Nic však nenasvědčuje tomu, že by vnitrostátní orgány tyto návrhy rádně zvažily; pouze

uvedly, že přítomnost právního zástupce by nebyla dostatečná k vyloučení rizika narušení vyšetřování, aniž by toto rozhodnutí odůvodnily. Ostatními návrhy se nijak nezabývaly. Vnitrostátní právo přitom umožňovalo návštěvy za přítomnosti zástupce věznice a tyto mohly být ukončeny pro porušení návštěvního řádu. Soud proto konstatoval, že vnitrostátní orgány neprokázaly, že by umožnění stěžovateli setkat se s manželkou a dcerou v rámci zvláštních návštěvních režimů, jako je dohled příslušné osoby, ohrozilo vyšetřování (*Kučera proti Slovensku*, cit. výše, § 130). Přihlédl i k tomu, že v rozhodné době bylo dceři stěžovatele deset let a v této souvislosti zohlednil relevantní mezinárodní dokumenty týkající se důležitosti udržování vazeb s uvězněnými rodiči pro děti. Stres, kterým stěžovatelova dcera trpěla kvůli nemožnosti se s ním vidat, byl zjištěn psychologem a uznán vnitrostátními orgány při jedné příležitosti, kdy byla povolena rodinná návštěva. Byť vnitrostátní orgány později zpochybnily blízkost vztahu stěžovatele s jeho dcerou, jelikož v minulosti trávil mnoho času v zahraničí, Soud považoval za obtížné přijmout, že by subjektivní posouzení síly rodinných vazeb vnitrostátními orgány mohlo být rozhodující pro odmítnutí rodinných návštěv. Konečně vnitrostátní orgány neposkytly žádné vysvětlení, jak mohla návštěva desetiletého dítěte narušit trestní řízení.

Soud tak dospěl k závěru, že omezení stěžovatele přijímat návštěvy manželky a dcery během výkonu vazby,

kdy mu byla povolena pouze jedna taková návštěva za devět měsíců, nebylo prokázáno jako nezbytné v demokratické společnosti.

Dle Soudu proto došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Úsporná opatření státu

Rozhodnutí ze dne 17. ledna 2023 ve věci č. 54805/15 – *Žegarac a ostatní proti Srbsku*

Výbor čtvrté sekce Soudu jednomyslně odmítl stížnost na porušení práva na pokojné užívání majetku chráněného článkem 1 Protokolu č. 1 Úmluvy jak samostatně, tak i ve spojení se zákazem diskriminace podle článku 14 a článku 1 Protokolu č. 12, v níž stěžovatelé napadali dočasné snížení svých starobních důchodů v rámci úsporných opatření státu.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Všichni stěžovatelé byli příjemci starobního důchodu. Vzhledem k dlouhodobému deficitu v důchodovém systému se stát rozhodl v roce 2014 přistoupit k přijetí zákona o snížení důchodů. Snížení podléhaly důchody přesahující 25 000 dinárů (asi 200 eur) a v závislosti na jejich výši došlo k jejich snížení až o 19,4 %. Toto snížení bylo účinné od roku 2014 do roku 2018, kdy stát začal vyplácet opět důchody v plné výši. Stěžovatelé se

proti opatření neúspěšně bránili různými právními cestami včetně ústavní stížnosti.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1 SAMOSTATNĚ I VE SPOJENÍ S ČLÁNEM 14 ÚMLUVY A ČLÁNEM 1 PROTOKOLU Č. 12

Stěžovatelé namítali, že snížením jejich starobních penzí došlo k porušení jejich práva na pokojné užívání majetku chráněného článkem 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. Někteří ze stěžovatelů namítali rovněž porušení tohoto práva ve spojení s článkem 14 a článkem 1 Protokolu č. 12, které zaručují zákaz diskriminace, když poukazovali na to, že redukce důchodů dopadala jen na důchodce od určité minimální hranice a že dopadala na důchody v různé výši různě intenzivně.

a) Obecné zásady

Soud připomněl, že článek 1 Protokolu č. 1 sám o sobě nezaručuje právo na důchod v určité výši

(*Kjartan Asmundsson proti Islandu*, č. 60669/00, rozsudek ze dne 12. října 2004, § 39). Snížení nebo

přerušování výplaty důchodu však může představovat zásah do práva na pokojné užívání majetku (*Valkov a ostatní proti Bulharsku*, č. 2033/04 a další, rozsudek ze dne 25. října 2011, § 84). Zásah musí mít právní základ, přičemž podmínka zákonnosti vyžaduje dostatečnou dostupnost, určitost a předvídatelnost úpravy a jejich účinků v praxi. Jakýkoli zásah do práva na pokojné užívání majetku může být odůvodněný pouze tehdy, pokud sleduje legitimní obecný nebo veřejný zájem. Soud státu přiznává široký prostor pro uvážení v otázce, co představuje veřejný zájem (*Bélané Nagy proti Maďarsku*, č. 53080/13, rozsudek velkého senátu ze dne 13. prosince 2016, § 113), což platí zvláště v kontextu změny politického nebo ekonomického režimu nebo sloučení důchodových systémů (*Valkov a ostatní*, cit. výše, § 91), ochrany veřejných rozpočtů (*N.K.M. proti Maďarsku*, č. 66529/11, rozsudek ze dne 14. května 2013, § 49 a 61) či úsporných opatření vyplývajících z ekonomické krize (*Koufaki a ADEDY proti Řecku*, rozhodnutí ze dne 7. května 2013, č. 57665/12, § 37 a 39). Opatření musí být rovněž přiměřené sledovanému cíli. Požadovaná rovnováha bude chybět, pokud dotčená osoba musí nést nadměrné individuální

břemeno (*Maggio a ostatní proti Itálii*, č. 46286/09, rozsudek ze dne 31. května 2011, § 61). Důležité je přitom ověřit, zda bylo porušeno právo stěžovatele pobírat dávky ze systému sociálního zabezpečení způsobem, který vede k narušení podstaty jeho práva na důchod (*Domalewski proti Polsku*, č. 34610/97, rozhodnutí ze dne 15. června 1999). Zatímco odnětí celého důchodu pravděpodobně porušuje ustanovení článku 1 Protokolu č. 1, naopak přiměřené snížení důchodu nebo souvisejících dávek tak spíše nečiní (*Béláné Nagy proti Maďarsku*, cit. výše, § 117).

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

1. K zákonnosti zásahu

Soud odmítl námitku, že daná právní úprava nebyla dostatečně určitá a předvídatelná. Poukázal na to, že měla podobu zákona, jehož ústavnost aproboval ústavní soud. Ten sice nezahájil formální řízení o ústavnosti a zákonnosti zákona, ale poskytl komplexní výklad příslušných ustanovení, která vyvolávala spory a nejasnosti. Učinil tak sice převážně na půdorysu standardů nastavených Soudem pro článek 1 Protokolu č. 1, který nemá stejné znění a rozsah jako ustanovení, na něž poukazovali stěžovatelé v řízení před ústavním soudem, avšak Soud by pro odchýlení se od závěrů ústavního soudu potřeboval přesvědčivé důvody. Takové důvody zde neshledal.

úsporných opatření, která byla vyvolána objektivními důvody. Stěžovatelům byly od listopadu 2014 vypláceny snížené důchody, které byly vypočteny podle matematického vzorce, což je způsob výpočtu, který se nejeví jako nerozumný nebo nepřiměřený. Pokud jde o alternativní řešení rozpočtové krize, Soudu nepřísluší, za předpokladu, že zákonodárce zůstal v mezích svého prostoru pro uvážení, hodnotit, zda měl postupovat jiným způsobem. Stěžovatelé byli nuceni pouze dočasně snášet zásah, který lze hodnotit jako přiměřené a rozumné snížení jejich důchodů, a nedošlo tedy k úplnému pozastavení jejich výplaty nebo jejich trvalému snížení o značnou částku. Žádný ze stěžovatelů neprokázal, že by snížení jeho důchodu bylo takové, že by mu hrozilo, že nebude mít dostatek prostředků na živobytí, nebo že by se jeho životní podmínky zhoršily do té míry, že by mu hrozilo, že se dostane pod hranici životního minima. Stěžovatelé tedy nebyli nuceni nést nadměrné individuální břemeno a zásah, na který si stěžovali, nezasáhl do podstaty jejich práva na důchod. S ohledem na široký prostor státu pro uvážení v této oblasti a omezený rozsah snížení důchodů stejně jako na jeho

K námitkám stěžovatelů, že neobdrželi individuální rozhodnutí o snížení svých důchodů, Soud podotkl, že stěžovatelé byli i tak schopni si z předmětného zákona vyvodit, jakým způsobem dopadne na jejich důchod. Navíc měli možnost se obrátit na důchodový fond, který komukoli na jeho žádost příslušné rozhodnutí vydal.

2. Ke sledovanému cíli

Soud uznal, že vnitrostátní orgány čelily nutnosti snížit vysoké výdaje státního rozpočtu kvůli stále rostoucímu deficitu důchodového systému, přičemž přijatá opatření byla vyvolána rozpočtovými nedostatky a rostoucím veřejným dluhem. Naznal tak, že zákonodárce při rozhodování o dočasném snížení plateb na důchody sledoval legitimní veřejný zájem na zachování finanční udržitelnosti důchodového systému a vyrovnanosti státních výdajů. Shrnuje, že úsudek zákonodárce v této věci se nejevil jako zjevně neopodstatněný.

3. K otázce, zda stát nastolil spravedlivou rovnováhu

Podle Soudu stát v rozhodné době nečelil velké hospodářské krizi, jaké čelilo Řecko nebo Portugalsko (*Koufaki a ADEDY proti Řecku*, cit. výše, § 37 a 39). Stát také neprováděl komplexní reformy anebo transformaci či slučování různých důchodových systémů. Nicméně dočasné a progresivní snižování důchodů během rozhodného období bylo součástí širšího souboru

dočasnost Soud uzavřel, že tato část stížnosti je zjevně neopodstatněná a v souladu s článkem 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4 Úmluvy ji odmítl.

Ve vztahu k námitce porušení článku 1 Protokolu č. 1 ve spojení se zákazem diskriminace Soud konstatoval, že tato námitka je obsahově stejná jako námitka na porušení článku 1 Protokolu č. 1. Zhodnotil, že rozhodnutí stanovit hranici 25 000 dinárů, od níž se uplatňovalo snížení důchodů, i snížit důchody v různé míře v závislosti na jejich výši, zahrnovalo pečlivé vyvažování zájmů a odráželo zásadu solidarity a sociální spravedlnosti. Shledal tak nepřijatelnost stížnosti i ve vztahu k této námitce.

Přístup k informacím

Rozsudek ze dne 28. března 2023 ve věci č. 6091/16 – Saure proti Německu (č. 2)

Senát čtvrté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že neposkytnutím podrobnějších informací,

alespoň v anonymizované formě, o povaze a míře spolupráce třinácti soudců a státního zástupce s Ministerstvem státní bezpečnosti bývalé NDR došlo k porušení práva stěžovatele, novináře, přijímat informace ve smyslu článku 10 Úmluvy. Naopak odmítnutím zveřejnit jména a údaje o stávajícím zařazení těchto představitelů justice k porušení tohoto ustanovení nedošlo.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel, novinář německého deníku Bild, žádal Ministerstvo spravedlnosti spolkové země Braniborsko o informace týkající soudců a státního zástupce, kteří dříve pracovali pro Ministerstvo státní bezpečnosti bývalé Německé demokratické republiky („NDR“). Po sjednocení Německa dostali totiž soudci a státní zástupci, kteří dříve pracovali v NDR, možnost zůstat po provedení prověrky ve svých funkcích, ledaže byla jejich předchozí spolupráce s represivními složkami nedemokratického režimu považována za natolik závažnou, aby zpochybňovala jejich způsobilost k výkonu funkce. V letech 2010 až 2011 předložil braniborský poslanec vládě dotazy týkající se spolupráce některých soudců a státních zástupců této spolkové země s Ministerstvem státní bezpečnosti bývalé NDR. Ministr spravedlnosti následně potvrdil, že o spolupráci existují záznamy u třinácti soudců a jednoho státního zástupce. Stěžovatel podal žádost o informace, ve které

požadoval sdělení: a) jmen a současného zařazení těchto osob, b) konkrétních zjištění o povaze a míře jejich spolupráci s minulým režimem a c) zda se podílely na rozhodování o žalobách ve věcech protiprávních činů spáchaných NDR. Ministerstvo spravedlnosti odmítlo stěžovateli informace poskytnout, proti čemuž se bránil soudní cestou. Uspěl částečně. Soudy uložily ministerstvu povinnost uveřejnit informaci, kolik takových soudců působí v justici a na kterém úseku. Avšak ve zbylém rozsahu žalobu zamítly.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že došlo k porušení článku 10 Úmluvy, který zaručuje mj. právo přijímat informace, tím, že vnitrostátní soudy nenařídily Ministerstvu spravedlnosti Braniborska, aby mu poskytlo požadované informace týkající se soudců a státního zástupce.

Soud připomněl, že článek 10 Úmluvy nezakládá nárok jednotlivce na informace od veřejného orgánu, ani pozitivní povinnost státu mu takové informace poskytnout. Za určitých okolností však z tohoto ustanovení právo na informace přece jen dovodit lze, a to mimo jiné tehdy, jde-li o informace nezbytné pro výkon svobody projevu. Při zkoumání, zda se jednotlivec v konkrétní věci může na základě tohoto ustanovení domáhat poskytnutí informace, Soud zkoumá čtyři kritéria,

jimiž jsou: a) účel žádosti, b) povaha informace, c) role žadatele a d) zda jde o informaci existující a dostupnou (podrobněji viz [Magyar Helsinki Bizotság proti Maďarsku](#), č. 18030/11, rozsudek velkého senátu ze dne 8. listopadu 2016, § 149–180).

V dané věci byl žadatelem novinář a není pochyb o tom, že jím požadované informace byly existující a dostupné. Pokud jde o účel žádosti a otázku, zda požadované informace svou povahou mohly přispět k diskusi o věcech veřejného zájmu, Soud vyzdvihl potřebu posuzovat žádost diferencovaně. Rozhodl se tak ovšem nečinit ve stádiu přijatelnosti stížnosti, ale až v rámci zkoumání přiměřenosti zásahu. Na tomto místě se spokojil s tím, že žádost podal novinář ve snaze domoci se informací, které měly posloužit pro rozvíření veřejné debaty. Článek 10 Úmluvy proto prohlásil za použitelný *ratione materiae*.

Neposkytnutím požadovaných informací nepochybně došlo k zásahu do práva stěžovatele přijímat informace ve smyslu čl. 10 odst. 1 Úmluvy, a proto Soud dále přistoupil k hodnocení, jestli bylo omezení práva

stěžovatele ospravedlnitelné ve smyslu druhého odstavce tohoto článku. Žádné pochybnosti nevystávaly ohledně zákonnosti zásahu a jeho legitimacy. Dle Soudu sledoval zásah legitimní cíle spočívající v ochraně práv a svobod jiných, zde konkrétně pověsti dotčených osob, zabránění úniku důvěrných informací a zachování autority soudní moci.

Pokud jde o přiměřenost zásahů na poli článku 10 Úmluvy s cílem ochrany práv a svobod jiných, Soud v minulosti zohlednil: a) zda jednotlivec, jehož se žádost o informace týkala, byl veřejně zvláště známou osobností, b) zda sám zpřístupnil požadované informace veřejnosti, c) míru potenciální újmy na soukromém životě, která by mu mohla vzniknout zveřejněním informací, d) důsledky pro účinný výkon svobody projevu žadatele, e) zda žadatel svou žádost zdůvodnil ([Centre for Democracy and the Rule of Law proti Ukrajině](#), č. 10090/16, rozsudek ze dne 26. března 2020, § 117–119) a v neposlední řadě i f) míru veřejného zájmu na uveřejnění informace ([Magyar Helsinki Bizotság proti Maďarsku](#), cit. výše, § 197). Vzhledem k tomu, že se žádost v projednávané věci týkala různých informací

a bylo jí vyhověno v různém rozsahu, posuzoval Soud následně přiměřenost zásahu do práv stěžovatele ve třech krocích.

a) Jména dotčených osob a jejich současné zařazení

Soud souhlasil s vnitrostátními soudy, které zamítly žádost stěžovatele o informace, pokud jde o jména dotčených třinácti soudců a státního zástupce, protože v dané věci měly za to, že musí převážit zájem těchto osob na ochraně jejich profesní pověsti. Zdůraznil přitom, že se dotčení během dlouhé éry výkonu funkce ve službách demokratického státu nedopustili žádného kárného provinění ani trestného jednání. Veřejná debata byla možná již na základě zveřejněných informací, aniž by nutně musela být známa konkrétní jména ([Georgian Young Lawyers' Association proti Gruzii](#), č. 2703/02, rozsudek ze dne 19. ledna 2021, § 32–33). Podle Soudu by jejich zveřejnění vedlo k systematické kritice a zpochybňování jejich rozhodovací činnosti bez ohledu na neexistenci profesního pochybení těchto osob, čímž by utrpěla i autorita soudní moci obecně ([Morice proti Francii](#), č. 29369/10, rozsudek velkého senátu ze dne 23. dubna 2015, § 128–131). Odmítnutí žádosti v rozsahu požadovaného zveřejnění jmen dotčených soudců a státního zástupce bylo proto dle Soudu „nezbytné v demokratické společnosti“. Stejně tak souhlasil i s odmítnutím zpřístupnit informace o zařazení těchto osob, neboť by to usnadnilo jejich identifikaci.

V tomto ohledu tedy Soud porušení článku 10 Úmluvy neshledal.

b) Povaha a míra spolupráce s represivními orgány NDR

Vnitrostátní orgány stěžovateli předaly informaci, že devět z třinácti soudců vykonávalo vojenskou službu ve strážní jednotce podřízené Ministerstvu státní bezpečnosti NDR, zatímco zbylí čtyři soudci a státní zástupce působili jako tajní informátoři úřadu. Soud byl toho názoru, že tyto informace přinejmenším v určitém rozsahu umožňovaly vést veřejnou diskusi o daném problému. V podrobnější míře vnitrostátní soudy odmítly žádosti stěžovatele vyhovět s odvoláním na důvěrnou povahu požadovaných informací, aniž by zevrubně vážily protichůdné zájmy. Podle Soudu úvahy, které vedly k nezveřejnění informací, sledovaly sice legitimní cíl zabránění úniku důvěrných informací, avšak vnitrostátní právo zveřejnění tohoto typu informací obecně nevylučovalo. Soud zopakoval, že právo na přístup k informacím ve smyslu článku 10 Úmluvy se může týkat i informací, které nejsou určeny veřejnosti, protože podléhají utajení ([Saure proti Německu](#), č. 8819/16, rozsudek ze dne 8. listopadu 2022, § 52 či [Šeks proti Chorvatsku](#), č. 39325/20, rozsudek ze dne 3. února 2022, § 63 a násl.). V každém jednotlivém případě je třeba provést hodnocení přiměřenosti zásahu v podobě neposkytnutí informace, a to ve světle všech

relevantních aspektů případu. Vnitrostátní soudy však takové hodnocení neprovedly a nevysvětlily, proč bylo za daných okolností nezpřístupnění podrobnějších informací, byť v anonymizované podobě, nezbytné v demokratické společnosti. Nepředložily tudíž relevantní a dostatečné důvody k ospravedlnění zásahu, čímž došlo k porušení článku 10 Úmluvy.

c) Účast soudců na rozhodování určitých typů sporů

Soud zopakoval, že žadatelé jsou povinni své žádosti o informace odůvodnit, aby vnitrostátní orgány mohly provést nezbytné vyvažování soupeřících zájmů ([Saure proti Německu](#), cit. výše, § 55 a 57). V této věci vnitrostátní odvolací soud shledal, že žádost o informace stran účasti dotčených soudců v „řízeních týkajících se protiprávních činů spáchaných NDR“ byla příliš vágní, neboť nebylo možné určit, jaké konkrétní typy řízení má stěžovatel na mysli. Přestože byl tímto soudem poučen, aby žádost v tomto rozsahu upřesnil, na výzvu nareagoval. Vnitrostátnímu soudu proto nelze vytýkat, že pro neurčitost žádosti nevyhověl. K porušení článku 10 Úmluvy tedy nedošlo.

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

Ve druhém kvartále roku dal Soud ve vztahu k České republice přednost projednávání dříve podaných stížností, kterých ve sledovaném období rozhodl na dvě desítky, před komunikací stížností nových. Vláda obdržela jedinou stížnost týkající se promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy vzniklé proti právním postupem policejního orgánu.

Právo na účinný prostředek nápravy

Valchář (č. 8078/23) – promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy

Stěžovatel byl napaden dvěma policisty a posléze odvezen na policejní služebnu, kde byl téměř čtyři hodiny držen v poutech. Dotyční policisté byli za tento postup odsouzeni v trestním řízení. Stěžovatel se k řízení připojil s nárokem na náhradu nemajetkové újmy. Okresní soud o jeho nároku nerozhodl a odkázal ho na občanskoprávní řízení z důvodu složitosti dokazování. Krajský soud později změnil důvod nemožnosti projednání

nároku v trestním řízení. Podle něj nešlo jednání policistů kvalifikovat jako exces, za který by mohli nést sami občanskoprávní odpovědnost, a proto bylo třeba žalovat stát v režimu zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. O tomto postupu nebyl stěžovatel dříve poučen. Když se posléze obrátil na Ministerstvo vnitra a později na soudy, jeho nárok byl odmítnut jako promlčený. Dle nich již uplynula zákonná šestiměsíční promlčecí doba, která počíná běžet od okamžiku, kdy se poškozený dozvěděl o vzniku újmy.

Před Soudem stěžovatel namítá, že jednání policistů představovalo bezdůvodné použití síly, které dosáhlo minimální úrovně závažnosti špatného zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy, za které má být odškodněn. V praxi se však nelze kompenzace způsobené újmy domoci, pokud jednání není nejprve řádně vyšetřeno v trestním řízení. Zároveň však počíná plynout neadekvátně krátká šestiměsíční promlčecí doba, ve které je třeba nárok na náhradu nemajetkové újmy uplatnit proti státu. Stěžovatel tvrdí, že tento postup nemohl

kvůli nedostatečnému poučení předpokládat a že od něho nebylo nelogické očekávat, že mu bude náhrada přiznána v rámci trestního řízení. Nepřiznáním odškodnění tak mělo dojít k porušení článku 3 Úmluvy samostatně anebo ve spojení s článkem 13 Úmluvy.

Stručně shrnutí podané stížnosti a otázky, kterou Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Velký senát Soudu

Ve druhém čtvrtletí roku 2023 kolegium pěti soudců nevyhovělo žádné ze žádostí o postoupení věci velkému senátu. Nedošlo ani ke vzdání se pravomoci ve prospěch velkého senátu ze strany některého ze senátů Soudu. Velký senát přijal celkem čtyři rozsudky – kromě českých věcí *Grosam* a *FU QUAN, s. r. o.*, o kterých píšeme v první části Zpravodaje, to bylo ve věcech *Sanchez proti Francii* a *Gruzie proti Rusku (II)*.

Odovědnost politika za komentáře jiných osob na sociální síti

Sanchez proti Francii (č. 45581/15)

Stížnost podal místní politik, který v dané době zároveň kandidoval do parlamentu. V trestním řízení mu byla uložena pokuta ve výši 3 000 eur za to, že ze své veřejně přístupné „zdi“ na Facebooku včas neodstranil komentáře napsané jinými osobami, které obsahovaly nenávistná vyjádření na adresu muslimů žijících ve Francii.

z vlastního rozhodnutí umožnil veřejnosti, aby na jeho zeď přidávala komentáře, a neodstranil závadný obsah ani poté, co o něm byl informován. Nejednalo se přitom o účet s nadprůměrně vysokým počtem komentářů. Závěrem velký senát poukázal i na přiměřenost uložené sankce.

Spravedlivé zadostiučinění u mezistátní stížnosti

Gruzie proti Rusku (II) (č. 38263/08)

Tento rozsudek navazuje na rozsudek velkého senátu z ledna 2021, kde se Soud zabýval ozbrojeným konfliktem, který mezi Gruzii a Ruskem propukl v srpnu 2008. Dospěl v něm k závěru, že události, k nimž došlo během samotných bojů, nespádaly do jurisdikce Ruské federace ve smyslu článku 1 Úmluvy. Události po 12. srpnu 2008, kdy bylo uzavřeno příměří, však již ano. V merituu věci pak Soud tehdy mj. shledal, že Rusko se dopustilo správné praxe mučení válečných zajatců, zabíjení a svěvolného zbavování svobody civilistů a jejich držení

Senát páté sekce Soudu v září 2021 šesti hlasy ku jednomu rozhodl, že nedošlo k porušení stěžovatelova práva na svobodu projevu podle článku 10 Úmluvy. Následně byla věc na žádost stěžovatele postoupena velkému senátu. Ten třinácti hlasy proti čtyřem dospěl ke stejnému závěru. Předně poukázal na to, že stěžovatel je profesionálním politikem a svůj účet na sociální síti využíval pro účely předvolební kampaně. Politici mají v této souvislosti zvláštní postavení i odpovědnost, jelikož jejich vliv na názory i jednání občanů je větší než u soukromých osob. V dané věci vnitrostátní soudy shledaly vinnými i autory komentářů; jednalo se tedy o sdílenou odpovědnost autorů a majitele účtu. Dle velkého senátu tento přístup umožňuje připsat každému z aktérů míru odpovědnosti dle konkrétních okolností případu. Dále velký senát označil za žádoucí, aby u komentářů na sociálních sítích existovala alespoň minimální následná kontrola nebo preventivní automatické filtrování, aby byl zjevně protiprávní obsah identifikován a odstraněn v rozumné době, a to i bez nahlášení poškozenou stranou. Tuto funkci může přitom plnit buď provozovatel sítě, nebo majitel účtu. Velký senát dále zdůraznil, že stěžovatel

v nelidských a ponižujících podmínkách či bránění gruzínským občanům v návratu do Jižní Osetie a Abcházie. Zároveň Soud vyčlenil otázku spravedlivého zadostiučinění k dalšímu řízení. V nynějším rozsudku přiznal Soud gruzínské vládě pro účely náhrady nemajetkové újmy obětem částku v celkové výši téměř 130 milionů eur.

Velký senát vydal také jeden posudek podle Protokolu č. 16 k Úmluvě, a to na žádost finského Nejvyššího soudu.

Osvojení dospělé osoby

Posudek k procesnímu postavení a právům biologického rodiče v řízení o osvojení dospělého (č. P16-2022-001)

Finský Nejvyšší soud se na Soud obrátil v rámci řízení týkajícího se osvojení již zletilého muže jeho tetou, která ho vychovala. S tímto osvojením nesouhlasila matka dotyčného. Dle Nejvyššího soudu není z judikatury Soudu zřejmé, jakou váhu je potřeba v takové situaci přiznat ochraně soukromého a rodinného života

biologického rodiče a jaké by měl mít tento rodič v daném řízení postavení. Velký senát Soudu ve svém posudku dospěl k závěru, že řízení o osvojení dospělé osoby se týká soukromého života jejího biologického rodiče ve smyslu článku 8 Úmluvy. Tomuto rodiči musí být poskytnuta možnost být slyšen a jeho argumenty nutno vzít v potaz. Nicméně s ohledem na široký prostor pro uvážení, který státům náleží při úpravě řízení o osvojení dospělého, článek 8 nevyžaduje, aby bylo biologickému rodiči přiznáno postavení účastníka řízení, ani právo podat odvolání proti rozhodnutí o osvojení.

Výkon rozsudků Soudu

Ve druhém čtvrtletí se konalo osmé zasedání Expertního fóra Kolegia expertů k výkonu rozsudků Soudu, které se zabývá výkonem rozsudku *D. H. a ostatní proti České republice*. Výbor ministrů rady Evropy vydal závěrečnou rezoluci, kterou uzavřel dohled nad výkonem rozsudku *Tempel proti České republice*.

Rovný přístup romských žáků ke vzdělání

D. H. a ostatní proti České republice

Dne 22. května 2023 se uskutečnilo jednání Expertního fóra Kolegia. Projednalo výsledky výzkumné zprávy společností PAQ Research a STEM *Analýza příčin vyššího podílu romských žáků vzdělávajících se dle RVP ZV UV ve třídách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona*. Úvodem jednání zástupci PAQ Research Daniel Prokop a Karel Gargulák představili hlavní výzkumná zjištění zprávy a klíčová doporučení opatření ke zlepšení současného stavu. Následně zástupce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy Jan Mušuta představil plán

postupu, jakým MŠMT zamýšlí na výzkumná zjištění reagovat a uvést potřebná opatření do praxe. Prvotní návrhy tří okruhů opatření – řízení poradenského systému, podpora škol a desegregace škol – byly poté diskutovány členy Fóra. Podrobný plán reagující na výzkumnou zprávu a diskuzi bude jádrem zprávy o výkonu rozsudku *D. H. a ostatní*, kterou je Česká republika v září 2023 povinna předložit Výboru ministrů Rady Evropy. Výzkumná zpráva je k dispozici [zde](#).

Spravedlivost trestního řízení

Tempel proti České republice

Dne 3. května 2023 Výbor ministrů Rady Evropy uzavřel dohled nad výkonem rozsudku *Tempel proti České republice*. Soud v tomto rozsudku konstatoval, že trestní řízení vedené se stěžovatelem nebylo spravedlivé, jelikož odvolací soud čtyřikrát zrušil zprošťující rozsudek podřízeného soudu kvůli údajným nedostatkům v hodnocení důkazů, načež mu věc odňal a přikázal ji

k rozhodnutí jinému soudu, jenž mohl nabýt dojmu, že nemá na vybranou, protože ob stojí jen výrok o vině. Řízení nadto trvalo nepřiměřeně dlouho. Rozsudek je k dispozici [zde](#).

V rámci individuálních opatření k nápravě Soudem shledaného porušení článku 6 Úmluvy Ústavní soud na návrh stěžovatele obnovil řízení o jeho ústavní stížnosti. Zrušil následně rozhodnutí Nejvyššího soudu, Vrchního soudu v Praze i Krajského soudu v Praze. Rozsudkem Vrchního soudu v Praze z října 2021 byl stěžovatel zproštěn obžaloby a následně propuštěn na svobodu. Ministerstvo spravedlnosti pak stěžovateli vyplatilo odškodnění ve výši 3 688 250 Kč.

Ohledně obecných opatření k nápravě lze zmínit zejména vývoj judikatury Ústavního soudu k výkladu § 262 trestního řádu upravujícího podmínky přikázání věci jinému složení senátu soudu prvního stupně či jinému soudu, k němuž došlo od doby, kdy soudy rozhodovaly ve věci stěžovatele (viz zejména nálezy sp. zn. I. ÚS 794/16, IV. ÚS 4091/18, II. ÚS 1837/16, I. ÚS 564/17 a Pl. ÚS 110/20). Tato judikatura řeší všechny aspekty,

kteří Soud v rozsudku *Tempel* označil za problematické. Obdobná situace by se tedy již neměla opakovat.

Závěrečná rezoluce Výboru ministrů, která obsahuje i odkaz na zprávu vlády o výkonu rozsudku, je k dispozici [zde](#).

Nově pořízené anotace a překlady rozsudků Soudu proti třetím státům

V rámci projektu Zvyšování povědomí o judikatuře Evropského soudu pro lidská práva a dalších mezinárodních závazcích České republiky v oblasti lidských práv nechává kancelář vládního zmocněnce pořádat překlady relevantních částí významných rozsudků Soudu proti třetím státům, které mají relevanci pro české právní prostředí a na něž Soud ve své judikatuře hojně odkazuje. Vybrané rozsudky jsou zejména staršího data.

Správní právo a Trestní právo

Muršič proti Chorvatsku (č. 7334/13, rozsudek velkého senátu ze dne 20. ledna 2016) – ubytovací podmínky ve věznici

Velký senát Soudu jednomyslně rozhodl, že pobytem po dobu 27 dnů nepřetržitě v cele, ve které na každého odsouzeného připadala ubytovací plocha menší než 3 m², byl stěžovatel vystaven ponižujícímu zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy. Soud shledal deseti hlasy proti sedmi, že umístěním stěžovatele do cel, kde na něj

státu pro uvážení a nedošlo tak k porušení článku 8 Úmluvy. Zároveň zdůraznil, že se jedná o oblast, která prochází dynamickým vývojem, a kde je třeba sledovat, zda legislativní úprava již nevyžaduje změnu. Současně jednomyslně rozhodl, že není nutné posuzovat stížnost také z pohledu článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

Překlad relevantních částí rozsudku je k dispozici [zde](#).

připadala ubytovací plocha menší než 3 m², po dobu několika krátkých časových intervalů (od jednoho do osmi dnů, celkem 23 dnů) k porušení článku 3 Úmluvy nedošlo. K závěru o neporušení tohoto článku Soud dospěl třinácti hlasy proti čtyřem rovněž ve vztahu k obdobím, kdy byl stěžovatel umístěn na cele, kde disponoval ubytovací plochou o rozměru mezi 3 a 4 m². Soud přiznal stěžovateli náhradu nemajetkové újmy ve výši 1000 eur.

Překlad relevantních částí rozsudku je k dispozici [zde](#).

Rodinné právo

Evans proti Spojenému království (č. 6339/05, rozsudek velkého senátu ze dne 10. dubna 2007) – požadavek souhlasu otce s dalším skladováním a implantací oplodněných vajíček

Velký senát Soudu rozhodl třinácti hlasy proti čtyřem, že zákaz darování vajíček k oplodnění a darování spermatu k in vitro oplodnění spadá do širokého prostoru

Užitečné odkazy

**HUDOC – databáze
judikatury ESLP**
<http://hudoc.echr.coe.int/>

**Evropský soud
pro lidská práva**
<http://www.echr.coe.int/>

**Česká databáze vybraných
rozsudků a rozhodnutí ESLP**
<http://eslp.justice.cz/>

**Přehled všech vydání
Zpravodaje KVZ**
<http://www.justice.cz/>

Veřejný ochránce práv
<http://www.ochrance.cz/>

**Nejvyšší soud
České republiky**
<http://www.nsoud.cz/>

**Ústavní soud
České republiky**
<http://www.usoud.cz/>

**Databáze rozhodnutí
smluvních orgánů OSN**
<http://www.ohchr.org/en/>

Rada Evropy
<http://www.coe.int/>

Nejvyšší správní soud
<http://www.nssoud.cz/>

Databáze judikatury web: eslp.justice.cz

Kontakt:

Kancelář vládního zmocněnce
pro zastupování ČR před ESLP
Ministerstvo spravedlnosti
Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2
kvz@msp.justice.cz, www.justice.cz

Úvodní fotografie: © Paulgrecaud | Dreamstime.com
Fotografie u Slova úvodem © Petr Konůpka
Fotografie u Slova závěrem © Jana Martinková

Zpravodaj KVZ: vydává Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti.

Autoři anotací (v abecedním pořadí): Jan Bena (NS), Monika Hanych (KVZ), Eliška Hronová (KVZ), Tereza Ibllová (KVZ), Vladimír Janoušek Pysk (KVZ), Miroslav Kaštyl (KVZ), Jana Martinková (KVZ), Jana Pěcková Hodečková (KVOP), Kamila Pelíšková (NSS), Eva Petrová (KVZ), Kateřina Radová (KVZ).

Obsah Zpravodaje: Jana Martinková.

Slovo závěrem

V druhém čtvrtletí tohoto roku Soud ve vztahu k **České republice** přijal – kromě dvou velkosenátních rozsudků, jejichž anotace přinášíme již v tomto čísle – i tři další rozsudky a pět rozhodnutí. Věc **Kubát a ostatní proti České republice** (č. 61721/19 a další, rozsudek ze dne 22. června 2023) se týkala zásahů státu do soudcovských platů v letech 2011–2014. Soud neshledal porušení práva na spravedlivé řízení podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, vlastnického práva podle článku 1 Protokolu č. 1, ani zákazu diskriminace podle článku 14. Ve věcech **Jírová a ostatní proti České republice** (č. 66015/17, rozsudek ze dne 13. dubna 2023) a **P. N. proti České republice** (č. 44684/14, rozsudek ze dne 8. června 2023) zase Soud dospěl k závěru o neporušení práva na respektování rodinného života podle článku 8 Úmluvy: v prvním z těchto případů šlo o soudní zákaz styku mezi bývalými pěstouny a dítětem, zatímco v druhém o problematiku tzv. mezinárodního únosu dětí.

Různých aspektů úpravy vztahů mezi rodiči a dětmi na poli článku 8 Úmluvy se týkaly i další stížnosti, které Soud odmítl z důvodu zjevné neopodstatněnosti: v prvním z těchto věcí stěžovatel namítal, že mu byl stanoven asistovaný kontakt s dcerou v rozsahu třikrát ročně na jednu hodinu (**Karas proti České republice**, č. 20647/21, rozhodnutí ze dne 6. dubna 2023); ve druhé věci stěžovatelé namítali mj. nedostatky v řízení o vydání předběžných opatření ohledně péče o dítě a práva matky na styk s ním (**Marcoski a Rath proti České republice**, č. 72064/17 a další, rozhodnutí ze dne 6. dubna 2023). Ve věci **Konečný proti České republice** (č. 25775/15, rozhodnutí ze dne 1. června 2023) stěžovatel na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy namítal, že v trestním řízení proti němu došlo k porušení zásad kontradiktornosti a rovnosti zbraní; první z těchto námitek Soud odmítl pro absenci podstatné újmy a druhou jako zjevně neopodstatněnou. Příklad **Dohnal proti České republice** (č. 54168/15, rozhodnutí ze dne 13. dubna 2023) se týkal zpochybnění vlastnického práva stěžovatele k pozemku užívanému státem a Soud námitku porušení vlastnického práva podle článku 1 Protokolu č. 1 odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. Konečně ve věci **Kuklovi proti České republice** (č. 67480/16, rozhodnutí ze dne 11. května 2023) stěžovatelé brojili proti přítomnosti podzemního vysokotlakého plynovodu v těsné blízkosti jejich obydlí. Soud jejich námitky na poli článku 8 i článku 1 Protokolu č. 1 odmítl jako zjevně neopodstatněné.

Z judikatury Soudu proti **jiným státům** za poslední čtvrtletí zmiňme kromě případů pojednaných v rubrice o velkém senátu například věc **T. H. proti Bulharsku** (č. 46519/20, rozsudek ze dne 11. dubna 2023), kde se Soud zabýval **opatřeními přijatými základní školou ve vztahu k dítěti se zvláštními potřebami**. Stěžovateli byla diagnostikována hyperkinetická porucha a specifická vývojová porucha učení. Namítal porušení práva na vzdělání podle článku 2 Protokolu č. 1 ve spojení se zákazem diskriminace podle článku 14: tvrdil, že základní škola, kterou první dva roky své školní docházky navštěvoval, nepřijala ve vztahu k němu přiměřená opatření, a že byl tedy diskriminován na základě svého postižení. Soud namítané porušení neshledal. Poukázal mj. na to, že škola musela vyvažovat zájem dítěte se zájmem jeho spolužáků na bezpečné a nerušené výuce, že některé problémy způsobili jeho rodiče a že dítě následně přestoupilo na jinou školu, kde už se mu dařilo dobře. Článek 14 Úmluvy

dle Soudu neukládá státu povinnost podniknout všechny představitelné kroky za účelem zmírnění nevýhod plynoucích z postižení určité osoby, bez ohledu na vzniklé náklady a praktické problémy.

Ve věci [Simonova proti Bulharsku](#) (č. 30782/16, rozsudek ze dne 11. dubna 2023) podala stížnost matka, která se svými čtyřmi nezletilými dětmi žila v domě bez elektřiny, vody a kanalizace, postaveném bez povolení a zčásti na cizím pozemku. Příslušné orgány nařídily jeho **demolici**, aniž by zkoumaly přiměřenost tohoto kroku v individuálních okolnostech případu či riziko, že se rodina octne bez přístřeší. Soud shledal porušení práva na respektování obydlí podle článku 8 Úmluvy. Zdůraznil, že úřady měly v dané situaci podniknout náležité kroky směřující k tomu, aby rodina neprodleně našla jiné vhodné ubytování, což se však nestalo: jediné řešení, které orgány stěžovatelce navrhly, bylo dočasné umístění jejích dětí do sociálního zařízení.

Stížnost ve věci [Gaponenko proti Lotyšsku](#) (č. 30237/18, rozhodnutí ze dne 23. května 2023) podal aktivista za práva ruské menšiny v Lotyšsku, který v letech 2017–2018 zveřejňoval na svém profilu na Facebooku příspěvky týkající se vztahů mezi Ruskem, Lotyšskem a Západem. Tvrdil v nich například, že účelem přítomnosti NATO v Lotyšsku je zastrašit ruskou menšinu, že perzekuce ruského obyvatelstva v Lotyšsku představuje pro Rusko důvod vojensky zasáhnout, že stávající situace vede k válce vyprovokované Západem proti Rusku a že hrozí bezprostřední jaderný konflikt na lotyšském území. Byl trestně stíhán za **ohrožení suverenity a územní integrity státu** a podněcování k etnické nenávisti. Na dobu čtyř měsíců byl také umístěn do vazby, kde nemohl používat sociální média. Řízení podle všeho i nadále pokračuje. Soud odmítl námitky stěžovatele na poli článku 5 Úmluvy (osobní svoboda) a článku 10 (svoboda projevu) kvůli zjevné neopodstatněnosti, resp. nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. Vzal v potaz mj. to, že Lotyšsko sousedí s Ruskem, které v dané době již podniklo invazi do Gruzie a získalo kontrolu nad částí Ukrajiny. Zásah vůči stěžovateli byl dle Soudu relativně krátký a nelze ho ve světle všech okolností hodnotit jako svévolný či zjevně nerozumný.

Významným je i případ [Nepomnyashchiy a ostatní proti Rusku](#) (č. 39954/09 a další, rozsudek ze dne 30. května 2023), kde Soud konstatoval porušení článku 8 Úmluvy ve spojení s článkem 14 v důsledku toho, že státní orgány náležitě nereagovaly na **homofobní výroky politiků**. Autory těchto výroků byli regionální guvernér a člen regionální legislativy, kteří mj. uvedli, že pochody LGBT+ osob jsou namířeny „proti normální společnosti“, že homosexualita je „zvrácenost“ a „nemoc“, která je „nemorální“ a „stejně odpudivá a nechutná jako vražda“. Stížnost k Soudu vznesli gayové a aktivisti za práva LGBT+ osob, kteří se na vnitrostátní úrovni domáhali trestněprávního postihu citovaných vyjádření. Ruské orgány však tento postup odmítly s odůvodněním, že výroky nelze klasifikovat jako podněcování k nenávisti vůči skupině osob, jelikož homosexuálové nepředstavují specifickou sociální skupinu. Dle Soudu nicméně ruské orgány dostatečně nevzaly v potaz způsoblost daných výroků stigmatizovat LGBT+ osoby a vyvolat vůči nim předsudky a nenávist – a to tím spíš, že autory výroků byly vlivné veřejné osobnosti, jejichž prohlášení měla velký dosah.

Více v příštím Zpravodaji nebo v databázi judikatury Soudu v českém jazyce dostupné na adrese eslp.justice.cz.

Jana Martinková,
Kancelář vládního zmocněnce